

ستراژیسته کانی بیرکندنه وه

د. ئیبراهیم فهقی

وه رگیږانی: گهر میان محمد احمد

ستراتیژی ته کانی بیر کردنه وه

Thinking Strategies

ده پینمایی بو بیر کردنه وه ی ئه رییی

د. ئیبراهیم فهقی

گه رمیان محمد احمد

ناوی په رتووک: ستراتیژییه ته کانی بیر کردنه وه

بابه ت: دهروونناسی

نوسهر: د. ئیبراهیم فهقی

به کوردی کردنی: گهرمیان محمد احمد

پیت لیدان: به کوردی کار

پازاندنه وهی ناوه وه: به کوردی کار

به رگ: فهرهاد

شوینی چاپ: چوارچرا

ژمارهی دانه: ۱۰۰۰

سالی چاپ: ۲۰۱۳

نوبه تی چاپ: یه کهم

له بهرینوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان ژمارهی (۱۵۶۲)

سالی (۲۰۱۳) ی پیدراوه.

به ناوى خداوهند كه هينده دلوقانه

﴿ئايا له مه ناوى خوودى خوتان ناروانن بۆنه وهى بيبينن﴾

پيشه كه شه به :

❖ دايكى خوشه ويستم، خداوهند بيبه خشيت و به به هه شتى

شادبكات

❖ به هاوسه ره كه م، ئامال فه قى .

وشه ي سوپاس و نه وازش:

سوپاسى هه موو نه و كه سانه ده كه م ئاليكارم بوونه له هينانه نارا و
پيشده ست خستنى ئه م په رتوو كه ، جا كۆمهك و يارمه تيه كانيان له
دوره وه بييت يان له نيزيكه وه ، خداوهند پاداشى هه موو مروقيكى
باش دداته وه .

خه لڪي له باره ي دكتور: نيبراهيم فه قيوه چ ده بيژن؟

((د. فه قى ديارى خوداوهنده بو ڪومهكى هه موو مرو قايه تي
نيردراوه)).

ڪهريم سليمان- به پيوه بهرى دارايى- ديده واني ئيسلامى
جه زائيرى- جه زائير

((دكتور لوتكه ي زانست و داهيئان و جوانيه ڪانه... دكتور فه قى
مه زتره له وهى شيما نه مان ده ڪرد، ليئوردى لاي ئه م ڪه سايه تيه
شيوهى به خشنده يي ڪرتووه)).

غونه يم عه بدوالپرهمان نايف عه بدوالپرهمان الهاجرى- ڪهرتى
راگه ياندى دهره ڪى- ڪويت

((خالى وهرچه رخانى ههر ڪه سيڪه ڪهره ڪى بيت تايبه تمه ند
دياربكه ويٽ... د. فه قى ئاماده بوونيڪى به هيڙى هيه و شيوازي
ناوازه په پره وڪاره، باوڪيڪى به سوزيشه)).

ڪه مال محمد عه ماره- سه روڪى دهرامته مرويه ڪان و ڪاروبارى
ڪارگيري- دوهى- ئيمارات

((د. فەقىھىيە ئەبەھىزىزىيەن ۋانەبىيىزەكانى جىھانە، خوا سەرتىرى بىخات،
بەھەي نەنجامى دەدات بەچاكە پاداشتى بداتەۋە)).

حمد بن حمود بن سليمان الفافرى - سەرۆكى بەشى چالاكى - زانكۆي
سولتان قابوس - مەسقىت - سولتان نشىنى ئەمان

((د. فەقىھىيە شارەزايى بىست سالى لەيەك جىگەدا پى بەخشىم..
ۋانەبىيىزىكى زۆر بەھىزە بەئاسانى تەقلى ئاۋەز و دلى بەرامبەرى
دەبىت)).

رېبوار محمد ئەمىن پەشىد - پىشەۋاۋ و تارىيىز و خويندكارى ماجستىر
لە ئوسولى دىن - عىراق

((د. فەقىھىيە ۋانەبىيىزىكى جىھانى ۋەھايە كە وشەكان ناتوانن مافى خۇيى
بەدەنى)).

احمد عەلى محمد سەيد - ئەندازىيار - ئەمستردام - ھۆلەندا

((بىروام نەدەكرد ئەم ھەموو زانىيارى و بەھرانەم بەردەست بىكەۋىت و
فېرىيان بىم... د. فەقىھىيە كەسىكى باۋەپىيىكرا و ناۋازە و بەھىزە، تاناستى
سەروۋى شىمانە بىروا پىيىكراۋە)).

محمد احمد عەتەن - ئەندازىيار - كۆمپانىيە نىل بۇكاۋچۇك و پلاستىك -

ئەسكەندەرىيە

ژياننامەى دىكتور ئىبراھىم فەقى، بەچەند دېرېك

- دامەزىنەر و سەرۆكى ئەنجومەنى كارگىرى كۆمەلەى كۆمپانىاكانى ئىبراھىم فەقىەى جىھانى يە.

- دامەزىنەر و سەرۆكى كارگىرى ناۋەندى كەنەدى بۇ گەشەپىدانى مەۋىى (CTCHD) و

ناۋەندى كەنەدى بۇ خەۋاندن بەنىگا (CTCH) وناۋەندى كەنەدى بۇ ھىزى وزەى مەۋىى (CTCPHE) وناۋەندى كەنەدى بۇ پروگراممىسازىى زمانەۋانىانەى دەمار (CTCNLP) يە .

- دامەزىنەر و سەرۆكى ئەنجومەنى بەرپۆۋەبردنى كۆمپانىاى كىوبىسس (CIS) ە .

- دىكتورا لەزانستى مېتافىزىك لە زانكۆى لۇس ئەنجلوسى وىلايەتە يەكگرتۋەكانى ئەمىرىكا .

- ۋەرگىر خەلاتى رېزلىناتى پلەيەكى ئاكارى مەۋىيە لە دامەزراۋەى ئەمەرىكى بۇ مىۋانخانەكان .

- نوسەر و دامەزىنەرەى زانستى " دىنامىكىيەتى خۇگونجاندىنى دەمارى (NCD) " .

- نوسەر و دامەزىنەرەى زانستى ھىزى وزەى مەۋىى (PHE) يە.

-پسپوري جيهاني و راهينهري پشت پيٽه ستر او له: گه شه پيداني
مروڙي و وهرنامه ي زمانه وانپانه ي ده مار-خه واندي به نيگا-ريڪي-
تيفڪرين به هيمني-يادگه يه.

-راهينهري ليها توو بو گه شه پيداني ڪومپانيا و دامه زراوه و ده زگا
هڪوميه ڪان له هڪوميٽي ڪيويڪي ڪه نه دا.

-هه لگري ۲۳ پروانامه ي دبلوم و سي پروانه مه ي باشتريڻ پسپوريه
له بواي گه شه پيداني مروڙي و ڪارگيري و فروش و بازار ڪارييدا.
وه ڪ به ريوه بهري گشتي چهندين ئوتيلي پيڻج نه ستيره ي له
مونترپالي ڪه ندا ڪاري ڪرڻه وه.

-له هه موو جيهاندا زياتر له ۶۰۰ هزار ڪه سي راهيناوه له ريگه ي
وانه و خول و گه شت و پياسه ڪاٺي به ده وري جيهاندا، به هه رسي
زمانه ئينگليزي و فهره نسي و عهره بي وانه ي وتوته وه.

-پالاهاني پيشووتري ميسره له تيئسي سهر ميڙ، له سالي ۱۹۶۹ دا
وه ڪ نوينهري ميسر به شدار بووه له پالاهاني جيهاني تيئسي سهر
ميڙ له نه لمانه ي پوڙئاوا.

دەروازەى يەكەم

ستراتېژىيەكانى بىر كۈردنەوہى ئەرئىيى

چۆن بىر كۈردنەوہى نەرئىنى بۇ ئەرئىيى دەگۈرپىت ؟

((ھەرمۇڭنىڭ دەتوانىت لەدۇخى ئاسايىدا ئەرئى
بىرېكاتەوہو خۇى باش پىشانىدات، بەلام ھىزى راستەقىنە
ئەوكات دىاردەكەوئىت كە مۇۋە كىشە و قەيرانىكى لەژياندا
دوچار دەبىتەوہ و بەئەرئىيانە بىردەكاتەوہ))
د. ئىبراھىم فەقى

بیرمه ند... بیرۆکه... بیرکردنه وه

((بیرمه ند بیرۆکه دارپژهره، بیرۆکه بیرکردنه وه دینیتته بونی،
بیرکردنه وه چربیرکردنه وه چی دهکات، چربیرکردنه وه ههست
دهنافرینیت، ههست هوکاری رهفتاره، رهفتار بهرئه نجام به بوون
دینیی، بهرئه نجام کهتواری ژیان دهست نیشان دهکات، گهر
دهتهوئیت گوڤان له ژیانندا پووبدات ههستی بیرمه ندانهت بگوڤه))
د. ئیبراهیم فهقی

۱- بیرمه ند:

ئه و کهسه یه بیرۆکه یه که له میشکیدا گه لاله دهکات... بیرمه ند بنچینه و
هوکاری هه موو شتیکه، بریاردهری ئه وهیه که دهیهه وئیت، دواتر
شیوازه کان هه لده برژی و کرداری له سه ر پونیت دهنی.

بیرمه ند دهتوانیت بیرۆکه ی ئهری یی یان نه ری نی بخاته
میشکیه وه... بیرکردنه وه ی شادی هی یان خه مبه خش... بیرۆکه ی
گیان بازی یان ژیان خوازی... بیرۆکه ی باش و ته ندروست یان
ناته ندروست و خه وشار له میشکیدا گه لاله بکات.

بیرمه ند وه كو نهو كشتكاره وه هایه كه بریاری جوړی نهو بهرهم
 ددهات كه مه به سستیته تی بهرهمی بینیت، له پیښدا توه كهی
 ه لده بریتریت بوئه وهی بیچینیت، نهو جا ناوی ددهات و گرنگی
 پنده ددهات تاوه كو بهرهمه كهی بهو ناسته دهگات كه نامانجی بووه،
 به مش نه نجامی نهو توهی ده ست ده كه ویته وه كه چاندوویه تی،
 گه ترینی بویت توهی تری ده چینیت، خوئه گه ر هاروی گه رهك بیت
 یان یاركوکی یام فانسونی نهو توهی تایبه تی خو یان ده چینیت
 بوئه وهی هه مان بهرهمی چنگ بكه ویته. نهو جوتیاره پك وه كو
 بیرمه ند وه هایه، نهو بهر یار ددهات گه شه و په ره به چی بیروكه یهك
 بدات، بیروكه كهی ده گوړیت بو بیركردنه وه و دواتریش
 چر بیركردنه وه (تركین)، نهو جا هه ست، ئینجا په فتار، دواتر
 بهر نه نجامی هه مان بیروكه و ه رده گریته وه، خوئه گه ر بیروكه كانی
 نه ریڼی بوویته نهو نه نجامی خراب و نه ریڼی چنگ ده كه ویته،
 گه ر هاتوو بیروكه كانی نه ریڼی و باش بووبی نهو بهر نه نجامی نه ریڼی
 چنگ ده كه وی.

گه ر هه ر بیرمه ندك بزانیته بیروكه یه کی نه ریڼی له میښكیدا گه لاله
 بووه و بوماوهی پتر له شهش مانگه دوو پاتی ده كاته وه، نهو ده بیت
 بزانی كه وتوته چنگ بیروكه ی نه زانی، واته خو ی توشی گرفتگی
 دارایی و دهر وونی كردوته وه، بویه باشتر وایه بیرمه ند زور به
 وشیاریه وه بیروكه ی تایبه تی خو ی ه لبر تریت و بیخاته ناوه زیه وه،

تەۋاۋ ۋەكۆلەم جوتىلارنى كە باشلىرى تۆۋەنلىك نىشان دەكەت ۋە
دواتر لەزەۋى دادەچنىت.

۲-بىرۈكە:

ھەمۇ ۋە شتەنە ۋە بوندىن بە بىرۈكە يەك دەستى پىكىردۈۋە، دواتر
بىرۈكە كە درەۋشاۋە تەۋە بۇ تۈنلەي، ئىنجا بۇ ئامانچ ۋە دواترىش بۇ
كردار، تەۋەكۆلەم تەۋە پاستى. فېرۈكە بە بىرۈكە ۋە ھەردۈۋ
براكە (جويس) دەستى پىكىرد... شارى دىزنى بە بىرۈكە ۋە ئالت دىزنى
دروستكرا ۋە دواتر بۈۋە شارىك كە سالانە ملىۋنان خەلكى پۈۋى
لىدەكەن... فېدىرال ئىكسپېرىس بە بىرۈكە ۋە فرىد سىمىس چى بۈۋ،
ئىستاكەش بۈۋە پاستىك ۋە خەلكانىكى بىشۈمار بۇ ھەناردنى نامە
ۋە گوتارەكانىان بۇسەرانسەرى جىھان بەكاردەھىن... بىرىنى ملىك بە
چۈر خۈلەك بىرۈكە ۋە پۇجلا بانستر بۈۋ، دواتر بۈۋە پاستىك ۋە
ھەزاران يارىچى لەجھاندا پەپەرەۋى لىدەكەن.

ھەمۇ شتىك لە موشەكەۋە تەۋەكۆلەم ۋە كەشتى ۋە
گەپىنەر (ئۆتۈمبىل) ۋە ئامىرە مىشكەۋەردە (تەكەلۇژيا) ۋە پزىشكى ۋە
ۋەرزىشى ھەمۇۋى سەرەتا بىرۈكە بۈۋە؛ چۈن بىرۈكە بىچىنە ۋە ھەمۇ
شتىكە، بىرۈكە ۋە دروست ۋە ئەرپى ھۆكەرى پىشكەۋەتن ۋە دۆزىنەۋە
نۆيەكانى جىھان بۈۋە، بىرۈكە نەرىنى ۋە ناتەندروستەكانىش ھۆكەرى
كۈشت ۋە بىر ۋە تالانكارى ۋە دىزى ۋە كارخراپى ۋە قۈستەنەۋە ۋە
نەخۈشكەۋەتنى دەرۈۋىنى ۋە ماسۈلكەيى بۈۋە، ھەرۈەك چۈن

تیابهش (کۆلیج) ی پزیشکی له سانفرانسیسکو دوو پاتی نه وه ی کردنه وه که: زۆریک له نه خوشیه کانی مروّقه دهگه ریته وه بو بیروکه ر بیر کردنه وه خراپ و نه ریته کان.

۲- بیر کردنه وه:

نه و کاته ی بیرمه ند بریار ده دات و بیروکه یه ک هه لده برژیریت. جا بیروکه که نه ری یی بی ت یان نه ری نی، نه و ا هه ر له می شکی دا دا یده کات. لی ره وه ئا وه ز ئا شنای بیروکه که ده بی ت و هه لده ستی ت به شیکر د نه وه ی له هه موو پوانگه و قور نه یه که وه، دواتر شیوازی پی ده به خشی ت و مانایه کی پوون بو شیکر د نه وه ی زانیاره هاوشی وه دهسته به ره کانی نیو کوگا کانی یادگه ده خاته پروو، نه و جا هه لده ستی ت به به راورد کردنی نه م بیروکه یه و بیروکه هاوشی وه دهسته به ره کانی تری نیو یادگه. له کو تاشدا ئا وه ز هه موو دۆسیه کانی ده پیشک نی ت و هه ر چه شنه بیروکه یه کی تی دا بی ت که یار مه تی نه م بیروکه یه بدات به کاری ده خاته وه و هیزی پی ده به خشی ت.

به م شیوه یه بیروکه که ده بی ته خا وه نی مانا و لی کدان نه وه ی تای به ت به خوی و ئاماده ی به کار بردن ده بی ت، هه موو هه ست و چر بیر کردنه وه کانی که سه که له سه ر نه م بیروکه یه ده بی ت، لی ره وه ههسته کان به ره هم ده هی نی ت، نه و جا له کرداره وه نه نجام و هه ر ده گری ت.

ئییستاکهش با لیت بیرسم:

گهر کهسیک هه بوو گازندهی دۆخی دارایی یان کۆمه لایه تی یام
خیزانی یاو که سایه تی ده کرد، تو بلیی کی ئه م بیروکه یه ی
له میشکیدا چه سپانیدی؟ خویه تی وانیه؟ بویه له م کاته دا پیویسته
که سه گازنده کاره که بگه ریته وه بوو سی هیزه
پشتیوانه چاره کاره که (بیرمهند- بیروکه- بیرکردنه وه) و باشترین و
ئه رییی ترین بیروکه بخاته میشکیه وه و بهرپرسیاریتی ته واوی
کاره کانی وه برگریت، هه رگیز توخنی کوشتنی سی هیزه پشتیوانه که
نه که ویته وه، به وهی: سه رزه نشتی که س نه کات، ره خنه ی هیچ کهسیک
نه کات، به راوردی خووی و کهسانی دیکه نه کات، به لکو باشترین
بیروکه هه لبرتری و بیخاته میشکیه وه، به م کاره شی باشترین
ئه نجامی چنگ ده که ویته، ریک وه کو ئه و کشتیاره وه هایه که باشترین
توو بو داچاندن هه لده برتری بۆئه وهی باشترین به ره می پیدات.

بویه زور هوشتیار به به مانای وشیاری

له هه لبراردنی بیروکه کانت به ئه رییی و شادی

پیش له وهی بیخه یته میشکته وه به نابه له دی

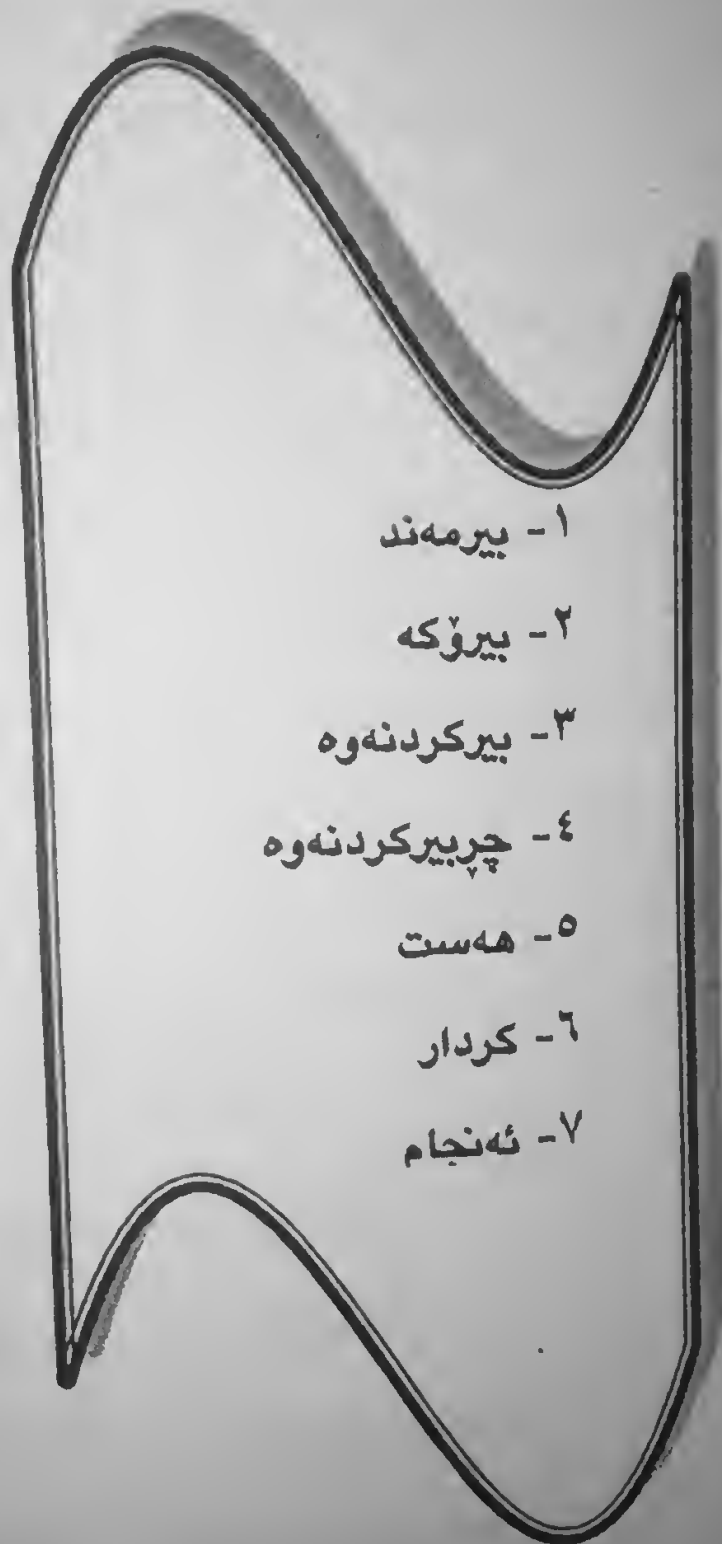
بگوریت بو بیرکردنه وه و چر بیرکردنه وهی پوچاوی

هه ست و ره فتار و ئه نجامی ناشادی لیوه به ره م بینی

چون؛ کی شه و نه هامه تی کو تا نه هاتووت دوو چارده کاته وه به ناسانی

بیرمه ند... بیرۆکه... بیرکردنه وه

۱- بیرمه ند

۲- بیرۆکه

۳- بیرکردنه وه

۴- چربیرکردنه وه

۵- هه ست

۶- کردار

۷- ئه نجام

ستراتیژییه ته گانی بیر کردنه وه ی نه رییی

۱-ستراتیژییه تی گوپینی پابردوو

((پابردوو جگه له وه ی گه نجینه یه کی به هره داریی و
شاره زایی و نه زموون و تاقیکردنه وه گانه هیچی دیکه نییه،
به بی پابردوو مروؤ له تاریکیدا ویل و سه رگهردان ده بیئت))
د. ئیبراهیم فه قی

ئایاده گونجیئت پابردوو بگوپین؟

ئابهم شیوه یه بیژهری که نالیکی وینه دهنگ گوپزه ره وه (ته له فزیوئی)
له وه نامه یه کی راسته وخودا دگهل مندا دهستی دایه ئاخاوتن.
گووتم: ((ناتوانین پابردوو بگوپین؛ چونکه پابرده، به لام ده توانین
شیوازی بیر کردنه وه که مان بگوپین، به جوریک تاراده یه کی باش

پنڇه وانهي رابر دوو بير بڪهينه وه، له رابر دوو وه فير بين، دواتر نه وه
گورانان به دي بينين كه پئويسته به دي بين، خوماني تيا دا
بيبينينه وه، بير له هه له ڪاڻي رابر دوو بڪهينه وه پئوه وه دوو باره
نه ڪهينه وه، بهم شيوه يش ده توانين توانايي و به هر ڪاڻي خومان
بدوزينه وه ده ست نيشان بڪهين)).

گووتی: ((هر بهم ئاسانيه)) ؟

پيم گووته وه: ((وهره باپيڪه وه تاقى بڪهينه وه: بير له نه زمونيڪي
نهريني رابر دوو بڪه وه، هه ست بهو جهستانه ت بڪه كه به سه رتدا
زالده بن، ببينه هه ست چونه))؟

گووتی: ((بيرم له نه زمونيڪي تالم ڪرده وه و هه ستم نهريني بوو، وا
نيستاش به هوئي نه وه توڙه بير ڪردنه وه به هر نهريني)).

گووتم: ((گريمان ڪات ده گيرپي ته وه دواوه، جاريڪي تر هه مان
نه زموني بو ت به رده ست خسته وه، ئايا ره فته تاره ڪانت به هه مان
شيوه جاري پيشووتر ده بيت)) ؟

گووتی: ((بيگومان نه خير؛ چون من له وه به سه رمدا هاتوه شتي
نوي فير بووه، باشت ده بم، خاستر خوم ناماده ده ڪه م)).

پيم گوته وه: ((ده مه وي ت بير له و ليها تووي و نه زمونانته بڪه يته وه
كه جاري يه ڪه م به ده ست هيئا)).

بیری کرده وه و گووتی: ((فیربووم چۆن بی دهنگ بم و که ی هه لویستم هه بیئت، به خیرایی بریار ناده م، هیمن بوومه ته وه، به چیری بیر له چاره سهر ده که مه وه)).

گووتم: ((ئییستاش شیمانیه ی نه وه بکه یادگهت ده که ریته وه بو هه مان دۆخی نه ریئیت، به لام خاوه نی ئه م نه زمونه شی)).

ئه نجامی دا و گووتی: ((واهه سته ده که م به ته واوه تی به سهر دۆخه که دا زالم، زۆر له جاری یه که م باشت و سهر که وتوو ترم)).

لیم پرسى: ((ئییستاش بیر له و بیرو که نه ریئیه ت بکه ره وه و پیم بلی: چیت به بیردا هات، هه ست به چی ده که ییت)).

بیری کرده وه و گووتی: ((یه که مین شتی که هه ستم پیکرد نه وه یه که خۆم هه لسو ریئنه ری خۆم، هه سته کانم ئارام و هاوسه نگن)).

پیم گووت: ((ئییستاش تو (ستراتیژییه تی گوپانی پابردوو) ت به کارهینا، که یارمه تی ده ری تو بوو بو گوپانی بوچوونت له سهر نه وه ی پرووی داوه، هه سته نه ریئیه کانت له سهر شانته سووک کرد و به هره و نه زمونت وهرگرت، به مهش تاقیکردنه وه که نه بووه کیشه یان قهیران به لکوو بووبه وزه)).

ئیسستاش باپیکه وه ستراتیژییه تی گۆرانی پابردوو تاقی
بکهینه وه:

۱- بیر له ئەزمونیکی تالی پابردوووت بکه ره وه... به ته نها بیر له یهک

ئهزموون بکه ره وه و ببینه پوو خسارت چۆن کاردانه وه ی ده بیئت،

ههست به جوله کانی له شت بکه، رهفتارت چۆن ده بیئت؟

۲- بیر له و ئەزمونانه بکه ره وه که له م تاقیکردنه وه یه وه و هرت گرتوو.

۳- ئیسستاش وای دابنی کات ده گپریته وه بو پابردوو و هه مان

کیشت دووچار ده بیته وه، ههست و ده ربپینی گونجاو دابریژه،

جوله گه لیك دگه ل له شتدا گونجاوییت، ئەو ئەزمونانه شت

به کاربینه که یادت گرتوون. تییبینی ههسته کانت بکه... ده بینین

ههسته کانت باشتره؛ چونکه توانایی و به هره و شاره زاییه کانت

به کاره یناوه، ئیسستا ههست و بیرکردنه وه کانت ئه ریین،

دواتریش ههستی ئاسایی و ئه رییت به سه ردا زالدیه بیئت.

۴- هه نوکesh شیمانیه ی ئه وه بکه تو له داها توودایت و هه مان چه شنه

قهیرانت دووچار ده بیته وه، تییبینی رهفتار و ههسته کانت

بکه... ده بینیت ئاوهزت له هه لسه و پاندنی ئەم دۆخه نه خوازراوانه

لیها تووتر بووه.

ئه م ستراتیژییه ته به کاربینه و دوو باره ی که ره وه؛ بوئه وه ی پابردوووت

ببیته گه نجیه نه یهک له ئەزموون و شاره زایی ولیها تووی.

۲- ستراتیژییه تی نمونه ی بالا

﴿په یامبه ری خوا باشتین سهرگه وره و نمونه تانه﴾

خویندراوه ی پیروژ (قورئان)

هه ره مندالییه وه لاسایی کهسانی دیکه ده کهینه وه بۆئه وه ی بیینه
خاوه نی هه مان که سایه تی.

که سایه تی: کۆمه لیک رهفتاره مروقه وه ری ده گریت، که به هویه وه
هه ست به جیاوازی له کهسانی دیکه ده کات.

یه که مین که سیك لییانه وه فیرووین و له هه موو شتیکیدا لاساییمان
کردوونه ته وه، جا له ئاماژه کانی پوو خساره وه بییت یان له جوله ی
له ش یام به هاو بیروباوه ر و ئاکاره کاندایه بریتین له: باوک و دایک.

دواتر لییانه وه هه ندیک شیوازمان وهرگرتووه، ئینجا له ئه ندامانی
دیکه ی خیزانه که وه فییری شت بووینه و لاساییمان کردوونه ته وه، جا
برا و خوشکه گه وره کانمان بوو بییت، یان کهسانی دیکه ی نزیکمان.

وشە و شیوازی دیکە و زۆرمان لە چێوەی کۆمەلایەتیەوه
وەرگرتووه، جا لە خاوەن فرۆشگاكانەوه بووینت یام شوڤیڤیری
ترومبیلی خویندنگە یان شوڤیڤیری گەڕینەر..هتد.

ئینجا لەخویندنگە و خویندکار و مامۆستا و بەرپۆه بهران و
هاولانمانەوه شیوازان وەرگرتووه. دواتریش لەدەزگاكانی راگەیاندن
و بەتایبەت هونەرمانەدان و بیژەرەن.

ئێمە لەم گەشتە درێژماندا بۆئەوهی سەرکەوتووین و بەباشترین
کەسایەتی دیاربکەوین و خەلکی بۆلای خۆمان کیش بکەین لاسایی
چەندین کەسایەتی جیهانیمان کردۆتەوه.

ستراتیژی تەکانی نمونەیی بالاً بەوەرگرتنی تیڤوانین و بۆچوون و بەهای
کەسەکان لەبوارێکدا بە باشترین نمونەیی وەرەگیرین، دواتر پێک
بەهەمان شیوەی خودی کەسەکە پەفتاردەکەین و هەرکی شەیه کمان
دووچاربوویەوه وای دادەنێن هەمان کەس ئامادەییە و سەرقالی
چارەکردنی کیشەکەیه.

ئێستاش بالیت پیرسم: کەسێک دەناسیت پێزی لیڤگریت و لەژیانتدا
بەنمونهی بالایی خۆتی بزانی ؟

وێكو خۆم ئەو کاتەیی سەرقالی مەشقی تیڤنسی سەر میزبووم نمونەیی
بالاً و پەسەندم گاموسکوف بووه، کەیهێکێک بوو لە پالەوانەکانی
جیهان بۆ یاری تیڤنسی سەر میز لەسالانی شەستدا، وام هەستدەکرد

ئهوم و بههه مان شیوهی ئه و مه شقم ده کرد، بهم شیوهیه بهردهوام
بووم تاوه کو بووم به که سیکی لیها توو و به شداری چه ندین یاری
نیوده و له تیم کرد، ئه م به هر ه داری و تواناییه لاسایی کاره وه هانده رهم
وای لی کردم ببه پاله وانی تینسی سه رمیزی میسر به زیاده تر
له جاریک.

له بواری کاری ئوتیلیشدا نمونهی بالام لانو برلاندو بوو، که
به هیزترین که سایه تیه کانی بواری کاری ئوتیل بوو.

له هیمنی و جولانه وه دگه ل نه هامه تی و قهیرانه کاندایه هاوسهنگی
ریجیس نادوم به نمونه وهر گرتبوو، به راستی خاوه نی که سایه تیه کی
زور سه رکه و تووی چاره کار بوو.

له واری گه شه پیدانی مروییدا پتر له یه ک نمونهی بالام هه بوو،
یه که مینیان نوسه ر و زنای ئه مه ریکی د. پو بون شولر که کریستال
کاسیدالی له هیچه وه پوونیت نا، ئوج ماندینو که ئه وه نده هه ژار بووه
له سه ر زوبلدانه کان خوراکي پیداکردووه بو خواردن، له کتیبخانه
گشتیه کانی نیویورکدا له ترسی سه رمادا خوی ده شارده وه، پوژیکیان
بریارای دا شتیك بکات، بویه په رتووکیکی نوسی به ناوی: (باشترین
فروشیاری جیهان) به یارمه تی خوا ئه م په رتووکه فروشیکی
ئه ندیشه یی هه بوو، ئه مه ش وای له ماندینو کرد بیته یه کیك
له شاره زاتر و به ناوبانگترین که سایه تیه جیهانیه کانی بواری گه شه ی
مرویی.

ههروه ها چه ندین دیکهش هه بوون، له بواره جیاوازه کانی ژیانمدا به نمونه م وهر گرتبوون.

نمونه ی بالآتیرینی من له هه موو کار و رهوتیکی ژیانمدا که به نمونه ی خۆم زانی بیئت، ئاکار و گفتار و ههنگاوه کانی موحه مه دی په یامبه ر (د-خ) بووه.

ئه وکاته ی قهیرانیکم دوو چارده بیته وه هه رچه نده گرانیش بیئت، له خۆم ده پرسم: تۆ بلینی گهر په یامبه ر (د-خ) بکه وتایه ته هه مان نهم قهیرانه ی منه وه رهفتار و کاردانه وه ی چ ده بوو؟

بۆیه به شیوازی هه ره مه کی و هه ست زالی ناجولیمه وه، خۆم له دۆخیکی هینم و گیان زالی وه هادا ده بینمه وه که له خوا وه نده نزیکم ده کاته وه.

جاریکیان که سیکم ناسی و پاشان بېروای ته واوم پی هینا که وا که سیککی ته واو ده ست پاک و راستگۆیه، بۆیه به متمانه وه بړیک پارهم پیندا بۆئه وه ی کۆمه کی هه ژارانی پی بکات، به لام نهم هه نده پاره یه ی بۆخوی گلدا بوویه وه!!

ئه وکاته ی هه ستم به م نانا کارییه ی کرد زۆر توپه بووم، نه وه ک له بهر ئه وه ی راسپارده که ی به جینی خۆی نه گه یاند بوو، به لکو له بهر ئه وه ی بییری له هه یج که سیککی هه ژاریش نه کرد بووه... په یوه ندیمان پچرا و پۆزگار تیپه ری و له هاو لیکمه وه

بیستم پۆلیس به دووی ئەم کەسه کە وتوو و مینهی دهکات؛ چونکه پارهی خه لکانی تری بردوو و خواردوو یهتی و نهیداوه ته وه به خاوه نه کانیان، گرتیان و بردیانه پیش دادوه، به دوو سال زیندانی سزا کرا!!

هاوله کهم داوای لی کردم گهر له توانا مادییت یارمهتی ئەو کۆنه هاو لهم بکه و له زیندان ده ری بینم!! زۆرم پی سهیریوو! ده بوو خوشحال بم؛ چون ئەو سزایه ی ده بوو وه ری بگرتایه به سه ری دا سه پین دراوه!! به لام باش ده مزانی ئەم کەسه باشه ی ههیه و هه زیشی له یارمهتی کردنی خه لکه، به لام نه مده زانی بوچی وه های کردوو و ناپاکی لی کردوو! بیرم کرده وه گهر په یام به ری مه زن (د-خ) له م دوخه ببوایه کار دانه وه ی چی ده بوو؟

بویه بریارمدا کەسه که بدۆزمه وه و بزانه بری پارهی داوا کرا و بو نازا کردنی چه نه ده؟ بره که ی پی گووتم و منیش له بریدا برژاردم و هه ستم به خوشی ده کرد؛ چونکه هه مان ئەو فه رمانه م ئەه نجامدا که خودا وه ند له خویندرا وه دا پیروژه کهیدا جه ختی له سه ر ده کاته وه، خودا وه ند ده فه رمو ییت: ﴿ئەو کەسانە ی له ته نگانه و شادومانیدا، مالی خو یان له پری خودا ده به خشن و پرکی خو یان ده خو نه وه و له مه ردووم چاوپووشی ده کهن. خوا چاکه کارانی خوش دهو ییت﴾ (باسی: ئال عامران، کورته باسی: ۱۳۴).

به یارمه تی خودا ئه م کاره باشه م نه جامدا، پروم له بق و توره ییه کانم
وهرچه رخاند و وام ههست ده کرد خودی په یامبهره و دوو چاری
هه مان دۆخ هاتوه ته وه.

پروژگار تیپه پری و دیتم ئه م کهسه به ته واوه تی گوپردراوه؛ دهستی دایه
دانه وهی قهرزه کانی، دواتر مزگه وتیکی پونیت نا به ناوی (مزگه وتی
بوخوا)، به هه مان شیوهی پیشووتری بوویه وه کهسیکی باش و
خاسکرده. ئه مه نمونه ی به کارهینانی ستراتیژییه تی نمونه ی بالابوو،
که واته چون ده توانین له وکاته ی گرفتاری قهرانیکی نمونه ی بالای
خومان به دۆخیکی دهروونی پته وه وه په ییره وبکهین؟

ئیساکه ش وهره باپیکه وه ستراتیژییه تی نمونه ی بالای بئه زمووین:
۱- بیر له کیشه یه ک بکه ره وه له ژیا نندا دوو چارت ده بیته وه، تیبینی
کاردانه وه کانی پروو خسارت، تیبینی جولّه کانی له ش و هه ناسه دان و
ههسته کان و رهفتار و کاردانه وه کانت بکه.

۲- بیر له نمونه یه کی بالابکه ره وه که به لاته وه په سه نده و ده ته ویت بو
هاوسه نگ راگرتنی دۆخه کهت و به داناییه وه رهفتار کردن سوودی لی
وه ربگریت.

۳- وه ها بیر بکه ره وه نمونه ی بالات دوو چاری هه مان ئه م کیشه یه ش
بووه ته وه و له خۆت بپرسه:

﴿کاردانه وه کانی پروو خسار و له شی چۆنه؟﴾

هه سته ڪاٺي چلونه؟

چر بير ڪردنه وهی چونه؟ ٿايا بوڙيانی سهر زهوينه يان گيان
خوازييه؟

ٿامانجي له پرفتار ڪردن ده گهل ٿم ڪيشه يه دا چيه؟ ڪار دانه وه ڪاٺي
چنه؟

۴- وه لامي ٿم پرسيارانهی سهر وه بنوسه وه يان به باشی بير يان
ليک ره وه و هليان بسهنگينه و ريکيان بخه به شيوازيک ده گهل
خوودي تو و دؤخه که تدا گونجاو بيٽ، چيش پيوستي به
گورانکاري هه بوو بيگورينه، به لام گهر زانيت به ته واوه تي لواوه ٿوا
وه ڪو خوي به ڪاري بينه.

۵- وه هاي بينه پيشه چاوي خوت که وه ڪو نمونهی بالات
ده جوليت ته وه وتي بيني هه سته ڪانت بکه.

۶- ٿي ستاش شيمانهی ٿوه بکه له داهاتوودا تو له هه مان دؤ خدايت،
تي بيني ٿوه بکه چون ده جوليت ته وه و پرفتار ده که يت.

ده بينيت بيرو که ڪانت بوونه ته خاوه ني به هره و توانايي و شاره زايان
له نمونهی بالاته وه و هر گرتووه، ده بينيت که پرفتار ده ڪانت بوونته
هاو نمونهی که سه که ي تر و هيزه ٿه ريکيه يت به ڪارهي ناوه. ٿم
نمونه يه له هه موو جو ره قهيران و ٿاريشه کی ٿيانتدا به ڪار بينه،
له ٿي ستا و بو داهاتو وشت، ريک وه ڪو ٿوه ي که سه که ي تر بجوليت ته وه

وهها رهفتاریکه بهمهش دهبیته کهسیکی خاوهن بههره و ئه رییی
بیرکاره وه له رهفتارکردن دگه ل خه لکیشدا سه رکه وتوو.

۳-ستراتیژییه تی که سایه تی دیکه

((شته کان به و شیوهیه نا بینین که هیه.. به لکو
به و شیوهیه ده بینین که ده مانه ویت))

سو کرات

ئه حمه د گه نجیک بوو له سه ره تای بیسته کانی ته مه نیدابوو، هه میشه
گازنده ی باوکی ده کرد، به وه ی وه کو مندا ل رهفتاری دگه لدا ده کات،
ناهیلت به دلی خوی هیچ بکات، به لکو هه میشه ره خنه ی ده کات و
دوو چاری دارمانی ده کاته وه، نه مهش وای لی کرد بوو هه میشه
له خویندنه که یدا شکست بهینیت.

چاوم به ئه حمه د که وت-له سه ر داوای باوکی- دیتم بیر پهرته و
له جیهانیکی تر دا ده ژیت!

لیم پرسى: (به دیاری کراوی کیشه ت چییه)؟

گووتى: (كىيىشەى من باوكمە، تاهىيلىت دگەل ھاوپىكانمدا وددەركەوم و پىياسەبىكەم، خەرجىم پى نادات، وەك چۆن ترومبىلى بۆ براگەورەكەم كرىوۈ بۆمنى نەسەندوۈ).

لېم پرسى: (دگەل خويندىنى قوتابخانەدا چاۋاى)؟

گووتى: (زۆر خراپىم، خەزىم بەخويندىن نىيە)!

لېم پرسى: (جگەرە دەكىشىت)؟

گووتى: (بەلى، پۇژانە نىزىكەى پەنجا جگەرە دەكىشىم).

لېم پرسى: (وگەل خىزانەكەتدا چۆنى)؟

گووتى: (ھەمىشە دگەل باوكم و براگەورەكەمدا لەشەرداين، بۆيە ھەمىشە مال بەجى دەھىيلىم و درەنگانىكى شەو دەگەرېمەۈ، باوكم لەبرى ئەۋەى ھۆكارى ئەم درەنگ ھاتنەۋەيەم بېرسىت و تىبگات كەچى سزام دەدات).

لېم پرسى: (تۆبەم دۇخەت قايليت)؟

گووتى: (بىگومان نەخىر، ھۆكارى ئەمەش دەگەرېتەۋە بۆ ئەو شىۋازى مامەلەكەندەى كە باوكم دگەل مندا پەيرەۋى دەكات، وەكو ئەۋەى مندا بەم وەھا دگەلدا دەجولېتەۋە)!

لېم پرسى: (دەتەۋىت ئەم ھەموو كىيىشەيەت چارەبەكەيت و لىيان پزگارىيت)؟

گوۋوتى: (بىنگومان چارەسەرم مەبەستە، ھېچ كەس نىيە ھەزى لە
ژيانى پەر لەناسۇرى و تورەيى و شەربىت).

لېم پرسى: (دگەل تۇدا ستراتىزىيەتلىكى ئاسايى پەيرەو دەكەم،
ئەۋەى لەتۇم دەۋىت ئەۋا بە ئەمەكدارى و دەست پاكىھەۋە خالەكانى
جىبەجى بىكەيت).

پېم گوۋوت: (دەمەۋىت ۋەھا بىرىكەيتەۋە كە ئىستا لەپىش
پەردۈيىنە(شاشە)يەكى پاندا ۋەستاۋىت و خۇت دەبىنىت).
گوۋوتى: (ئەۋا شاشەكە و خۇشمى تىادەبىنم).

پېم گوۋوت: (لە پەردۈيىنەكەۋە بىيىنە كە تۇ دگەل باۋكت و براكەتدا
لەئازاۋەدايت).

گوۋوتى: (دەبىنم ئەحمەد لەۋىدايە...زۇر گوناھە ئەۋا باۋكە
توندوتىژو براكەى بۇ ۋەھاي لىدەكەن).

پېم گوۋوت: (ئىستاش ۋاي دابىنى باۋكت لەنىۋ پەردۈيىنەكەى
پىشتدايە، ۋاي شىمانەبىكە تۇ باۋكتى، بىيىنە رەفتارەكانت چۇنە؟)

ئەنجامى دا وگوۋوتى: (دەبىنم كە باۋكىكى غەمگىنم بەھۋى
ئەحمەدەۋە، دەبىنم كە بەپارە و مامۇستا دگەل ئەحمەدا ھەۋلدەدەم
كەچى ئەۋ ھەر جگەرە دەكىشىت و ۋەگەل براكەيدا شەردەكات،
لەمال ۋەردەردەكەۋىت و تا درەنگانىكى شەۋ ناگەرپىتەۋە، دەبىنم زۇر

ستراژییه ته کانی بیر کردنه وه
خه مبار و تورهم، نازانم چى بکهه بونه وهى منداله کهه
سه رکه وتوویت).

ئه حمه د وه ستا و گریا .

پییم گووت: (بوچی ده گریت) ؟

گووتی: (چونکه پیشبینی نهو نازارهم نه کردبوو که بو باوکم
دروست کردوه).

پییم گووت: (ئیستاش وهره وه سهر پهردوینه کهه و پییم بلی چى
دهبینی) ؟

گووتی: (دهبینم ئه حمه د دهیهه ویت له خویندنه کهیدا سه رکه وتوویت؛
چونکه سه رکه وتن داها توویه تی، ههروه ها دهستی له جگه ره کیشانیش
هه لگرتوو، ژيانی ریکخستوو و تادرهنگانیك له دهره وه نامینیته وه
ئه مهش وای کردوو هه موان پشتگیری لی بکهه و ئیستاش
شادومانه).

پییم گووت: (هه ستت چونه ئیستا) ؟

گووتی: (هه ستیکی زور خوشم هیه، به لام چى روو ده دات گهر
ئه وانی تر ئه م رهفتاره نوییه م وهرنه گرن و ناچاریم بکهه پریمه وه هه مان
دوخ) ؟

پییم گووت: (ئه گهر ده ته ویت شتیکی ئه رییی له ژیانته دا به رجه سته
بکهه تیته وای بیر له و شتانه بکهه وه که له ئامانجه کهت نیژکت
ده که نه وه، دواتر به پشت به ست به و بیروکه ئه رییه ت بجولیره وه جا

قەدىرلىك ھەمراھىڭىز بولسا، دەپمۇ ئويلىغان ھەمدە ئۆزىنىڭ ئۆزىگە ئوخشاش
بىر ئۆزىگە ئوخشاش ھەمراھىڭىز بولسا.

بىگۇمان ئەھمەد دەستى دايە گۆرۈنى ژىيانى بۇباشتر لەرەي
پىشوروتى دىتى خىزانەكەشى پالېشتى دەكەن، ھەستى كرد باوكى
بەر شىنەيەش خراب نىيە كەئەو دىتبووى، بەلام كاردانەو ھەكەنى
باوكى بەھۇي رەفتارە سەيرەكەنى ئەھمەدەو بوو، بۇيە پاش
لەخۇگۆرۈنى دىتى باوكى كەسىكى زۆر نەرم و نىان و بەخشندەيە.
پۇژگار تىپەرى و سەردانى ھەمان ولاتى ئەھمەدەم كەردەو و دىتم
ئەھمەد ھاتووە بۇ پىشوازىم و پىي گوتەم: بە تىكرايەكى باشەو
لەخویندن سەركەوتو بوومە، ئىستاش لە تىابەش (كۆلىچ)ى
پژىشكى دەخوینم، باوكىشەم ئەو ترومبىلەي بۇ كرىوم كەھەزم لى
دەكرد.

پىم گوت: (باشە ئەم ھەموو گۆرانەي ژىانت بۇچى پروياندا)؟
گوتى: (ئەوكاتەي داوات لىكردم بچمە نىو كەسايەتى باوكمەو
ھەستم بەخەم و پەژارەيەكى زۆر كرد، دىتم خۇم كىشەكەم نەو ەك
باوكم، بۇيە بىرپارم دا بۇ باشتر خۇم بگۆرم).
ئەمەيە ستراتىژىيەتى كەسايەتى دىكە، كەيەرمەتى دەرمان دەبىت بۇ
دىتنى كىشەكان لەپوانگە و چاوى كەسى بەرامبەرەو، بەمەش
تارادەيەكى باش جىپرى و كىشمان تىدا بەردەست دەبىت بۇ
رەفتار كەل دگەل قەيرانەكان و گۆرۈنى لە نەرىنيەو بۇ ئەرىيى.

نیستاکهش وهره باپیکه وه ستراتیژییه تی که سایه تی دیکه
بئه زمووین:

۱- بیرله قهیران یان کی شهیه ک بکه ره وه که له گه ل که سی کدا هه ته و
دوو چاریت.

رهنگه کی شه ی خیزانی بیته، یان هاوسه ریته، یام پیشه یی یاو
کو مه لایه تی.

۲- وای دابنی په رده وینه یه ک یاخوود وینه دهنگ گو یزه ره وه یه ک
له پیشته دایه.

۳- هه ست به خوت بکه له سه ر په ردوینه که یت و ره فتاری ناشیرین
دگه ل که سی به رامبه رتدا ده نوینیت، تیبینی نه مانه بکه:

⌞ جوله کاردانه وه ییه کانی رووخسارت.

⌞ دوخ و جوله ی جهسته ت.

⌞ هه ناسه دانت.

⌞ دوخی هه ست و جو ره کانی (رهنگه له سنگه وه بیته).

⌞ بیروکه کانت.

⌞ بیروپا و هه لویسته کانت له به رامبه ر که سه که دا.

⌞ ئاکار و ره فتاره کانت دگه ل ویدا.

((هه موو که سیکی مه زن به مه زن بووه، هه موو
که سیکی سه رکه وتوو سه رکه وتوو؛ نه وکاته ی
لیهاتووی و چربیرکردنه وه گانی ناراسته ی
یهک بواری دیاریکراو کردوو))

ماردیل

پیشتر باسی هیزی بیرکردنه وه کاریگه ریمان له سه ر یاساگانی هیزی
هه ناوی یان یاسای چربیرکردنه وه کردوو که، به هیزترین یاساگانی
ئاوه زه، نه وکاته ی چربیرکردنه وه هوشت ناراسته ی نه و شته
ده که یت که مه به سته نه و ئاوه ز هه ئناسیت به ره تکردنه وه ی هیچ
زانیا رییه کی تر له بوئه وه ی بواری ژبو نه و کایه یه بکریته وه که به چری
بیری لیده که یته وه، سه رباری گشتاندنی نه و شته ی به چری بیری
لیده که یته وه و هه سته کانت گرتیبه رده دات و ره فتار ده ئافرینیت:

بالیت بیرسم:

هه رگیز شتی وای پرویداوه که سه رت زور بنیشیت و له ناکاو
زهنگی دهنگ گویزه ره وه (ته له فون) که ت لیی دابیت و

گوێبیستی دەنگی هاوڕێیەکی کۆنت بووبیت و پاش ئەوهی

لەتەلهفۆنەکه بووێتەتەوه هەستی سەرئێشەکهت تیاچوو؟

یان بەشینوازیکی نەڕینی لەکەسیکت پوانی بیت، دواتر لەناکاو

بەشیوەیەکی زۆر سەرەنج ڕاکێش چاوت پێی کەوتبیت و سەرەنجی

ڕاکێشابیت و چڕبیرکردنەوهکەتی گوێری بیت؟

هەرودها ئەوکاتە ی چڕبیرکردنەوهکانت لەبارە ی شتیکیەوه دەگوێرت

ئەوا دەبیت بەچڕبیرکردنەوهیەکی نوێتر شوینی بگرتەوه؛ چونکە

ئاهەزی مڕۆیی ئەزمونەکان ناپاریزیت، بەلکو ئەزمونی دیکەیان

لەجیگەدا دادەنیت.

ستراتیژی تەکانی گوێری چڕبیرکردنەوه ئاماژە یە بۆ کۆمەڵیک لە پرسیار

کە بەشیوەیەکی ناھۆشیارانە لەکاتی دووچاربوونت بە کێشە یە ک

ئاراستە ی خۆتی دەکەیت، ئەمەش وەک وەهەلسەنگاندنیکی هەناوی بۆ

ئەزمونەکانی ژیاوت وەهایە، گەر ئەم هەلسەنگاندنەت نەڕینی بیت

ئەوا کردارەکانیشت نەڕینی دەبن، بەپێچەوانەشەوه، ئەوکاتە ی

هەلسەنگاندنەکانت ئەڕیی دەبن ئەوا ئەنجامەکانیش ئەڕیی دەبن.

باڀيڪه وه نمونه ي گوڙيني چرپر ڪرده وه به زمووين و سره تاش
به چرپر ڪرده وه ي نه ريڻي دهست پيڙهين:

۱- بير لهو نه زموونه نه ريڻيانه بڪه ره وه كه له ئي ستاي ژياندا
تيڏايت.

۲- نه ڀرسانه ي خوار ي بنوسه وه و پيش له وه ي ههنگاو بو هر
پرسياري ڪي تر بنييت وه لامي پرسياري سره تا بدهره وه و بينوسه وه:

ڪيڙهه ڪم به دياري ڪراوي چييه؟

له ڪه يه وه نه ڪيڙهه يه له بوئداهه؟

بوچي ڪيڙهه هه يه؟

ڪي هوڪاري پشت نه ڪيڙهه يه ژيانمه؟

نه ڪيڙهه يه چون بووه ته ئاريشه ي پيش گهڻن به ئامانجه ڪم؟

ناخوشتين کات ڪامه يه ڪه به هو ي نه ڪيڙهه يه وه تيڏا ژياوم؟

ئيستاش با چرپر ڪرده وه ي نه ريڻي تاق ي بڪه ينه وه:

۱- بير لهه مان ڪيڙهه ي پيشووتر بڪه ره وه، وه لامي نه ڀرسياران ه

بدهره وه:

چيم دهوئيت؟

بوچي دهمه ويئت؟

۱-قىسىم ۱-مەدەنىيەت ؟

۲-چۈن دەمەرىيەت بەدەستى بېلىم ؟

۳-تەركىزىشنى نەرسى دەمەرىيەت بەدەستى دەمىنىم چى ئەمەلدا

باشلىرىمىنى ؟

۴-نەركىزىشەنە چىن كە بەدىيەرى كراوى بووبە پروم بوو تەرە ؟

۵-باشلىرىمى بىلگە بۇ چارە كەردىنى ئەم كىشەنە چىن ؟

۶-دەمىنىت ئىستە چى بىكەم بۇنەۋەى ئەۋە بەدەست بىنىم كە دەمەرىيەت ؟

۲-پاش لە ۋەلامدانەۋەى ئەۋە پرسىيارانەى سەرى، ھەستەت چۇنە ؟

دەمىنىت ھەستە بە جىاۋازى دەكەيت؛ چۈنكە چىر بىر كەردنەۋەت پىشتر

نەرىنى بوۋە، بەلام ئىستە چىر بىر كەردنەۋەت بوۋەتە نەرىنى ۋە بەدوۋى

چارە سەردا دەگەرىيەت.

لە پروۋە ستراتىزىيەتى چىر بىر كەردنەۋەى نەرىنى لە ھەمبەر ھەركىشە ۋ

قەيرانىكدا بەكاربەينە كە دەتەۋىت لىنى دەربازىيەت، بەم شىۋەيەش

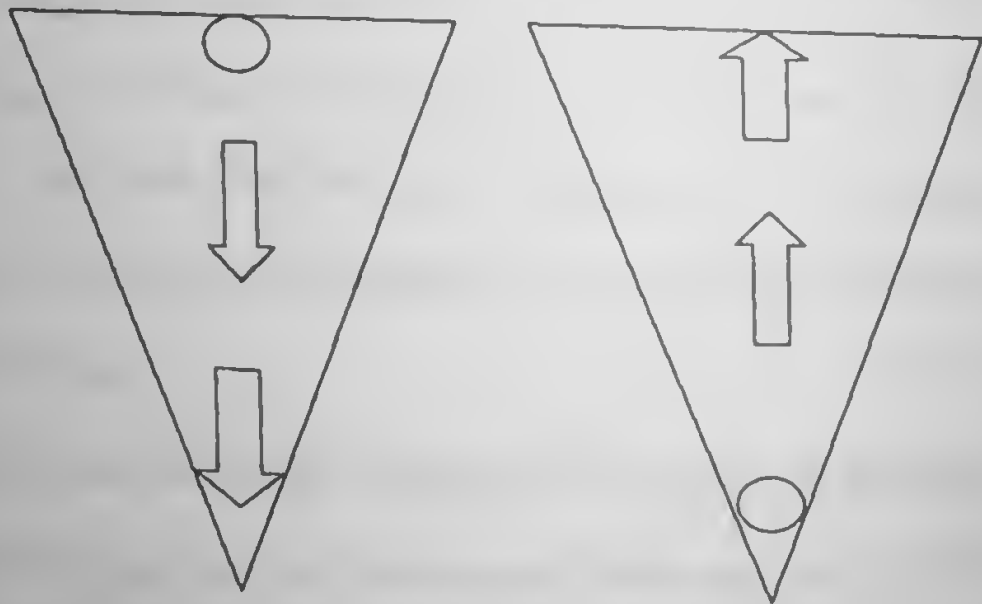
چىر بىر كەردنەۋەكانت لەنەرىنىيەۋە بۇ نەرىنى دەگۈرىيەت .

۵- ستراتیژییه تی کهم و زیدکردن

((پوژیک کاربکه؛ بۆئه وهی ناته ویئت کهمی
بکه یته وه، ئه وه شی ده ته ویئت زیادی بکه یه وه؛
ئه وهی ناته ویئت ناوه زت لیی قوتاربیت، ئه وه شی
مه به سته گه شه و دیاربکه ویئت))

د. ئیبراهیم فەقی

بیروکه ی ئه ریئی به رزده بیته وه بیروکه ی نه ریئی داده که ویئت

۶-ستراتیژییه تی نهنجامی ئه ریئی

((له شکسته وه فیرده بین به زیادترله وهی له
سهرکه وتنه وه فیربه بین، دهزانین چی دهکەین
ئه وکاته ی دهزانین چی ناکهین))

ساموئل سملنر

ئایا ههرگیز پوویداوه پلانت داناییت بو چاوپیکه وتنی که سیکی
تایبەت جا بهرئوه بهری کاره کهت یان سهروک زانکوکهت بووبییت، یان
ههرکه سیکی تری جا باوکت بووبییت یان براو و وهچه کانی خوشت
یاو هاوپییه کهت یام هاو بهشیکی کات، وات ههست کردبییت
به ته واده تی ئاماده ی ئه م چاوپیکه وتن و بهیه ک گهشتنه ییت، به لام
ههرکه به که سه که راگه یشتووی به پیچه وانه ی دۆخی خوازراوه وه
رهفتارت نواندوه، ئه و نهنجامه شت به دهست نه هیناوه که خۆت بو
ئاماده کردبوو؟

له راستیدا ههریه که له ئیمه بهم نهزمونه دا تیپه ریوه، جا یه کجاریش
بووبییت له ژیانیدا ههر بهم تاقیکردنه وهیه ئاشنا بووه، له م دۆخه شدا
ستراتیژییه تی نهنجامی ئه ریئی یارمه تی دهری تۆده بییت بو
چرکدرنه وه ی بیروکه کانت له سهریه ک نهنجام.

وه ره بایک وه ستراتیژییه تی نه نجامی نه ریئی بنه زموین:

۱- بیر له کی شهیه ک بکهر وه که له کاتی چاوپیکه وتنتدا دوو چارت بووه ته وه.

۲- بیر له و کرداره نه رییه بکهر وه که به کارت هیئا وه.

۳- نه وه نه نجامه به پیش چاوی خو ت بجه که به ده ست هیئا.

۴- بیر له وه هسته بکهر وه هست پی کردوه وه هستی پیده کیت.

ده بینیت هستیکی نه ریئیت هه بووه؛ چونکه به و شیوهیه ره فترت نه نواندوه که خو ت بوی ئاماده کردوه، هه روه ها چونکه تو ش هه مان نه نجام و ئامانجت نه پیکاره له هه مبه ر نه و که سانه ی که به لات هه گرنگ بوونه.

ئیستاش: سی جار به قوولی هه ناسه بده؛ بوئه وه ی له دو خه نه ریئیه که به ده رکه ویت و دواتریش ستراتیژییه تی پیویست په پر ه و بکه ویت، نه و ا:

۱- بیر له هه مان نه وه کی شهیه بکهر وه که له و چاوپیکه وتنه که تدا دوو چارت بوو بوویه وه، که به هییه وه نه نجامی شیاوت به ده ست نه هیئا بوو.

۲- بیر له شیوازیکی نه ریئی و گونجاو بکهر وه بوئه وه ی به کاری بینیت.

۳- بیر له وه نه نجامه بکهر وه که ده توانی به ده ستی به بینیت.

۴- ئیستاکه ش بیر له هه هسته کانت بکهر وه.

هه نووکه ههسته کانت به ئه ریئی بیینه وه؛ چونکه هه مان ئه وه ئه نجامه ت
به رده ست ده که ویت که مه به سته.

۵- سی جار به قولی هه ناسه بده، چاره کانت دابخه و بیینه
پیشه چاری خۆت ده که رییه وه بو پاردوو و هه مان که ست دوو چارت
ده پیته وه، بوئه وه ی چارپیکه وتنی وه که لدا بکه یت، خۆت وه ها
پیشانبده که له خۆت دلنیا یت، به ته وار خۆت به هاوسهنگی راگرتوو،
هه مان ئه نجامی خوازوات به رده ست هیئاوه، ههسته کانت
به ئه نجامه کانت وه به سته وه و سی جار به قولی هه ناسه بده و
چاره کانت بکه ره وه.

۶- له داها توودا خۆت بیینه وه و خۆت بخه ره سی دۆخی جیاوازه وه
دگهل که سانی بالا و گرنگدا، تیبینی خۆت بکه به وه ی به هاوسهنگی
و متمانه وه ره فتارده که یت، ئه وه ئه نجامانه ش به رده ست ده خه یت که
خۆت مه به سته و عه ودالیت. خۆت رابینه له سه ر به کاره یانی
ستراتیژییه تی ئه نجامی ئه ریئی، دگهل هه رکه سیك چارپیکه وتنی
وه که لدا ده که ی، یان خه زی چارپیکه وتنت لادروست بووه بۆی؛ چون
به م کاره ت میشتکت مه شقدار ده که ی، بو دۆخی پیویست به کاری
ده خه ی، دگهل مه شق و کاتی به سه رچووی، به شیك له ژیا نته ده بیته
ستراتیژییه تی ئه ریئی، په یوه ست ده بیته پیته وه؛ به باشی به کاری
بیئی، له هه رشوینی، سه ردیتنی، کاتی چووی بو دینی، ستراتیژییه تی
ئه ریئی به شیك ده بیته له ژیا نته، سه رکه وتنت بو دینی.

۷-ستراتیژییه تی دووباره ناسینه وه

((زانا ئه وهیه دواهاتی خوئی بزانی،

نه زان ئه وه سا به نه زانی خوئی نه زانی))

پیشه واهلی (خ-ق)

له خولی راهینه رانی متمانه پیگراودا که له ئه ردهن به ریوه چوو، راهین
خوازیگ لیی پرسیم: ((دکتور، به راستی ئایا منیش وه کو تو ده توانم
بیمه راهینه ریگی سهرکه وتوو))؟

پیم گووت: ((بیگومان، باشتیش گهر خوت بته ویت)).

گووتی: ((کیشه ی من ئه وهیه زور شهرمنم و پیم ده لئین: خاوه نی
که سیته کی لاوازی، که واته چوئن نه وانی تر مه شق پیبکه م))؟

پیم گووت: ((ئهرکاته ی که سیگ قسه ت بۆده کات حه زت لییه گوئی لی
بگریت))؟

گووتی: ((به لی)).

پیم گووت: ((که سیگ ده ناسی هه میشه قسه بکات و ریگه به وانی تر

نه دات قسه گانی بپرن))؟

پىكەنى وگوتى : ((بىگومان زور دەناسم، بەلكو واهەست دەكەم زۆرىنە وەھان)).

پىم گوت : ((تۆ خوداوەند تايبەت مەندى گويگرتن و گويپرادىرانى پىبەخشيويىت، ئەم ھىز و توانايەى لاي تۆ دەستەبەرە لاي زۆرىنەى خەلكى بەردەست نىن، يەككە لە تايبەت مەندىەكاسى مەشقەوانى سەرکەوتو ئەو يە گويگرييت و خەزى گويگرتنى لەكەسانى تر ھەييت، مرقىش ھەمىشە خەزى بەوانەيە كە گويى بۆ دەگرن؛ چونكە بەم گويگرتنە كەسى بەرامبەر ھەست بە دەروون ئاسوودەيى و خوشحالى دەكات)).

گەنجەكە بەتپرامانەو لى پوانىم و گوتى : ((نەمزانىو ئەو تايبەت مەندىيەى لەمندا ھەيە لاوازى نىيە بەلكو ھىزە)).

پىم گوت : ((بەلكو ھىزىكە زۆرىنەى خەلك ئارەزووى دەكەن؛ چونكە زۆرىك لەكىشەكان لەخىرا و پەلەقسەكردن و كاردانەو ھەو دەروست دەييت)).

بەپىكەنىنەو پىي گوتم : ((دكتۆر بپريارمدا لەتۆ باشتريم)).

ئەمە نمونەى دووبارە ناسىنەو بوو؛ ئەوكەسەى وەھا بىرلەخوى دەكاتەو كەلاوازە، بەموى خۆبەكەمزانىنيەو ھەيەتى لەھەمبەر كەسانى دەوروبەردا؛ ئەمەش واى ليكردو ھە بپروا بەلاوازى خوى بەيىت، بەلام ئەوكاتەى خۇناساندەكەى دەگوپىت و ھىزى گويگرتنى

به کار ده خات و به هوییه وه قایل مهندي خوی لیوه به ره م دینیت، ریزی زیاد تر له خوی ده گریت، متمانه ی باشتری به خوی ده بیت، به مهش له رینگه ی ناساندنه وه وه لاوازی بو هیز ده گوریت.

نیستاش باوه کو پیگه ستراتیژییه تی ناساندنه وه به زموین:

۱- بیر له بیرو که یه کی نه رینی بکه ره وه که خوت بوخوتت دروست کرد وه، یان له خه لکانی دیکه وه وهرت گرتو وه به ته واوه تی بهرات پیی هیناوه.

۲- بیر له وه هه ستانه ت بکه ره وه که به هوی ئه م دوخه نه رینییه وه دوو چارت بو وه ته وه.

سی جار به قولی هه ناسه بده؛ بوئه وه ی له دوخه نه رینییه که وه ده ربکه ویت، دواتر به چری تیشک بخه ره سه ر ئه مانه:

۱- بیر له خو ناساندنیکی ئه ریانه بکه ره وه که هاندر و پالپشتت بیت.

بیر له وه هه سته ئه ریانه ت بکه ره وه به هوی دوو باره خو ناساندنه که وه ههستی پیده که ویت.

۲- خوت له داها توودا له نیو ئه و که سانه دا ببینه وه که به نه رینییه وه باسی تو یان ده کرد، ببینه چون خوت به گه وره تر له وان دیته پیش چاو.

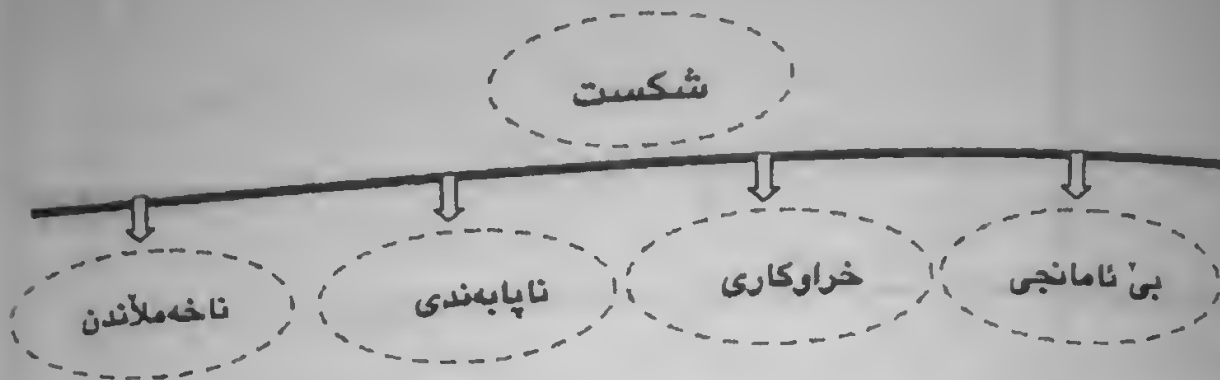
((دهتوانی هه ر ئامانجێك بپێكیت، یان
ههركێشهیهك چاره بكه ی، گه ر بۆ بهشی بچووکی
دابەش بکە ی، دواتر دگەل هه ر بهشی کدا به جیا و
بۆیهك ئامانج رهفتار بکە ی، دهگه یته ئامانج))

ناپلیۆن هیل

زۆرجار مروۆ شتێك یان ئامرازێکی نه رێنی به سه ر خۆیدا
گشتگیر ده کات: شکست، نیگه رانی، تاکگیری، ترس.. هتد، ده لێت:
من شکست خواردووم، من نیگه رانم، من زۆر له داها توو ده ترسیم، من
میشکم لاوازه، چر بێر کرد نه وه م پووچه، نه مانه هه مووی کار دان ه وه ی
نه رێنی و ناتهن دروستی له سه ر ده بیئت و نا هی لێت گه شه بکات.

ئامانج له ستراتیژییه تی بهش بهش کردن هه لسه وران دن و که مکرد نه وه ی
کار یگه ریه گانی نه م گشتان دن نه ر ییانه یه بۆ بهشی بچووک؛ نه مهش
وه ها له که سه که ده کات شی وه ی نه ر یییشی له پیش چاوبیئت و
یارمه تی ده ریشی ده بیئت بۆ وه به رها تنی هه ستی نه ر ییی و خۆ به باش
زانین و متمانه به خو کردن.

شیوه پروونکردنه وه که ی داهاتوو، بیرۆکه یه کی ته ندروست و ساکارت له باره ی ستراتیژییه تی به ش به ش کردنه وه پیده به خشیت:

ئیسټاکه ش پیکه وه ستراتیژییه تی به ش به ش کردن تاقی ده که ینه وه:

۱- بیرله و بۆچوون و بریاره نه رینیا نه بکه ره وه که خۆت یان که سیکی تر به سهرتدا سه پاندوویه تی.

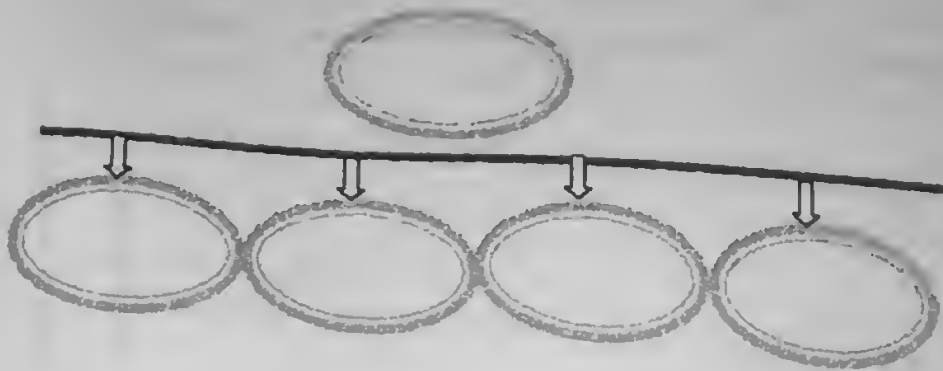
۲- بیرله و هه ستانه بکه ره وه که به هۆی ئه م بریاره ناتهنه دروسته وه بۆت دروست بووه، دگهل ئه و هه لانه شی که به هۆی ئه م چه شنه بیرۆکانه وه له ده ستت داوون.

۳- ئه م بریاره گشتگیره به ش به ش بکه بۆکه رته کی شه ی بچووک، هه ریه که یان له نیو بازنه ی تایبه تی کی شه کاندای بنوسه وه (له شیوه ی وینه پروونکاره وه که).

۴- بزرگ‌چاره‌ی هم‌مو کیشه به‌شیه‌کان بکرده‌وه.

۵- نیستاکه‌ش هست به هسته‌کانت بکه.

((هرکس په نای به ئاوه ز گرت کیشهی
داپوشراوه. هرکس زانستی کرده پئی
نیشاندهری ده بیته پیبهری))

پیشه واهلی (خ-ق)

ئاگام لی بوو هاو پییه کم له بازارپی دراودا هه موو پاره کانی دۆراندووه و
مایه پوچ بووه ته وه، شوکیکی زۆربوو بۆئه و، ته نانهت به هویه وه
نیوهی له شی له کارکه و تبوو.

بۆشتم بۆلای بۆ چاره خانه، به دهم فرمیسک هه لپشتنه وه پئی گووتم:
((دیتت چیم لی به سهر هاتووه))؟

گووتم: ((به لی، ده بینم، به لام ده مه ویت بزانه ئه مه به لای تووه چ
مانایه ک ده گه یه نیت))؟

گووتی: ((له سهرانسهری گیتییدا کارم کردووه، خووم و خیزانه کهم
پشت گوی خستووه، ته نانهت هاوسه ره کهم داوای لی کرد لی
جیابیمه وه، بروام نه ده کرد کاری وه هابکات، به لام نه ناجامی دا و سی
منداله کهی برد و پۆیشت، له خوا دوور که و تمه وه، وام ده زانی ته واه

هیچی دیکه‌م لی به‌سه‌ر نایات، به‌لام هه‌له‌بووم، زۆر، فهرموو ئیستا که
لیم بنواره، نه‌خۆش و گۆج بووم، بی هاوسه‌ر و مندال که وتووم،
هه‌ست به ونیته‌کی ته‌واو ده‌که‌م)).

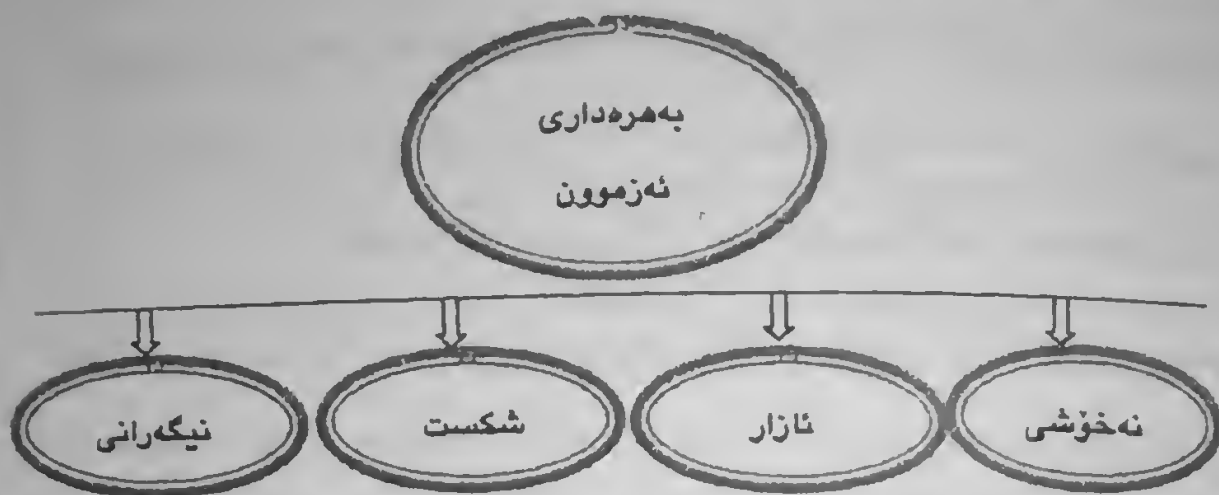
دواتر لینی روانیمه‌وه‌و پیی گووتی: ((مانای هه‌موو نه‌و شتانه
که‌پانه‌وه‌یه بو خزمه‌تی خوا و فی‌ربوونه له‌وه‌ی پرویداوه، ئه‌م نه‌زمونه
وه‌کو سه‌ره‌تایه‌ک به‌کار دینم، به‌لام نه‌مجاره‌یان سه‌ره‌تایه‌کی پته و
به‌هیزم ده‌بی‌ت؛ چونکه خاوه‌ن نه‌زمونی تالم)).

ئه‌مه‌یه نمونه‌ی به‌های بالا، په‌نگه خویندکاریک له تاقیکردنه‌وه‌یه‌کدا
بکه‌وی‌ت، به‌های بالای وهرگرتنی دیاریی که‌وتنه‌که‌یه، ئه‌وه‌ی
پرووده‌دات ته‌نها نه‌زمونیکی فی‌رکاره، له‌په‌نگه‌یه‌وه مروی بو‌جاری
داها‌توو هه‌له‌ناکاته‌وه.

په‌نگه یاریچییه‌ک له‌یارییه‌کی گرنگدا بدۆریت، به‌هه‌مان شیوه‌ی
یاریکاره‌که ده‌بی‌ت به‌م دیارییه‌ نا‌په‌سه‌نده قایل بی‌ت، دواتر به‌چری
تیشک بخاته‌سه‌ر خۆباش‌ترکردن و گرتنه‌به‌ری شیوازی نویترو
نایابتر.

ستراتیژی ته‌تی به‌های بالا ئامانجی فراوانکردنی ئاسۆی که‌سه‌که‌یه،
به‌ها له‌هه‌موو ئاریشه‌یه‌کدا ده‌بینیته‌وه، ئه‌مه‌ش وه‌های لی‌ده‌کات
هه‌سته‌کانی هیور و هاوسه‌نگ بن.

ئه‌و شیوازه پوونکارییه‌ی که چۆنیتی به‌کاره‌ینانی ستراتیژییه‌تی به‌های بالآت پیشان ده‌دات:

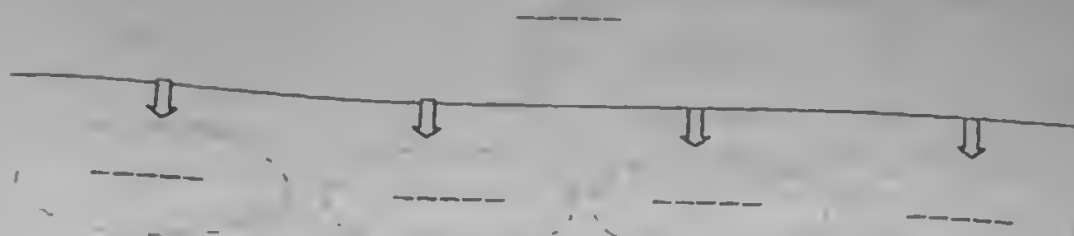

ئیس‌تاکه‌ش پیکه‌وه ستراتیژییه‌تی به‌های بالآ تا‌قی ده‌که‌ینه‌وه:

۱- بیر له‌کیشه‌یه‌کی هه‌نووک‌ه‌یی بکه‌ره‌وه که له‌ژیان‌تدا بوونی هه‌یه، بیر له‌و ناو‌نیشانه بکه‌ره‌وه که به‌م کیشه‌یه‌ت به‌خشیوه: شکست، ونیتی، دا‌پروو‌خاوی، خو‌گیری، که‌متوانایی... هتد، ناو‌نیشانه‌گه بنوسه‌ره‌وه، دواتر ئه‌و وشانه‌ش له‌وین‌ه‌ی پوونکاره‌وه که دا بنوسه‌ره‌وه که بۆ پالپشتی کردنی ئه‌م ناو‌نیشانه دکاری ده‌به‌یت، وه‌کو: شکست، دا‌رمان، نازار، گمی.

۲- بیر له‌و هه‌ستانه‌ت بکه‌ره‌وه که به‌هۆی ئه‌م ناو‌نیشانه‌وه دوو‌چارت بووه، دگه‌ل ئه‌و هه‌لانه‌شی به‌هۆی ئه‌م ناو‌نیشانه‌وه له‌ده‌ستت داو‌ن.

۳- بیر له‌گشتان‌دن و به‌های بالآی ئه‌م ناو‌نیشانه بکه‌ره‌وه.

لەرۋانگەي مەنەۋە ستراتېژىيە تەكلىپى بەھاي بالا باشتىن ستراتېژىيە تەكلىپى
خۇدەرباز كۆرۈن لەرۋانگەي تەكلىپى بەھاي خۇدەرباز كۆرۈن لەرۋانگەي تەكلىپى
يەر مەكەننى قاراۋان كۆرۈن لەرۋانگەي تەكلىپى بەھاي خۇدەرباز كۆرۈن لەرۋانگەي تەكلىپى
چۈشەنچە بىلەن قاراۋان كۆرۈن لەرۋانگەي تەكلىپى بەھاي خۇدەرباز كۆرۈن لەرۋانگەي تەكلىپى
قەتئىي بولۇپ.

ئەۋكەتەي خۇم دۈۋچارى مېشك ۋەستان بولمەۋە زۆرۈم پى سەير بولۇپ،
چىم لى بەھاي تەكلىپى، خۇم نەجگەرەكلىش ۋە نەش گىرەتارى
پەستانى بەرزى خۇم، لەرۋانگەي تەكلىپى بەھاي خۇم، بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى -
سوپاس بۇ خوا - سەربارى ئەۋەش بۇخۇم كەسكى ۋەرزىم ۋەرزىم ۋەرزىم
پۇژانە بەلەي كەمەۋە نىو كاترەمىر ۋەرزىم ئەنجام دەدەم! لەم كاتەدا
زۆر تۈرە ۋە ترساۋ بولۇپ، بەھاي بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى
ئەۋتۇم لى بەھاي تەكلىپى، بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى
تۈنەم بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى بەھاي تەكلىپى.

نه و کاته ی له چاره خانه بووم - به تایبته لهم به شه نامۆ و مه ترسی
 مینه دا - به چاوی خۆم ده یان جور نه خوش و گرفتاری نه خوشیم
 ده دهیت، یه کیك له وی شیر په نجه ی میشکی هیه و پیرۆی
 سه رکه وتنی نه شته رگه رییه که ی له ۱۰٪ پتر نییه، نه ویتر هه موو له شی
 له کار که وتوو، به راستی دۆخی نامۆ و سه یرم ده دهیت.

هه رچه ندیک بلیم و پیایدا هه لبدم په نگه به س نه بیته بوئه و خۆ
 نزیک کردنه وه یه له خودا وه ندوه، که له م کاته دا به هویه وه چاره م بوته،
 خودا وه ند به های بالای من بوو، دواتریش که لکم له و حه وت به نه های
 هاوسه نگ کاره وه رگرت که بوخۆم وانهم به خه لکی له سه ری
 ده وته وه، گرنه گترین وانه قوولبونه وه و خویندنی گیان خوازیانه بوو،
 دواتریش بوئه وانی ترم باس ده کرد.

له م گرنگی پیدانه ی نه خوشخانه وه شتی زۆر فیربووم، تاناستیک
 سوپاسی خودا وه ندم ده کرد به وه ی منی خسته وتته نه و
 نه خوشانه یه؛ چون شتی زۆری لیوه فیربووم.

ئیستا که و پاش شه ش سال له دوو چار بوونم به و میشک وه ستانه م
 به پشتیوانی خوا زیاده تر به ره و بوون به که سیکی گیان خوازی
 هه نگاوم هاژووتوو، نامه که م بووبه یارمه تی کردنی خه لک ژبو نزیک
 که وتنه وه ی پتر له یه زدان، نه مه ش به پشت به ست به و زانیاریه
 کوکرا وه نه م بوو که له باره ی گه شه پیدانی مروییه وه ده م زانیین.

۱۰-ستراتېژىيە تەكلىپى جىگىرە ۋە كان

((ئەۋكەسەي پىتر لەيەك جىگىرە ۋەي ھەيە
بۇچارە كۆرۈش تەكلىپى كىشەيەك، ئەۋكەسەي پىگەي
خۇي بەرەۋ تىرۈپىك ۋە دۈندەي سەركەۋىتىن
دۈزىۋەتەۋە))

د. ئىبراھىم فەقى

دەل تىپى نىشتىمانىي مىسرىدا مەن پالىئوراۋى مىسرىبوم بۇ تىنسى
سەرمىز، كەلە سالى ۱۹۶۹ دا لەئەلمانىي پۇرئىۋا بەرپۈۋەچۈۋ، لەم
پالەۋانىيەدا ھاسىگۋاي چىنى گەيشتە يارى كۆتايى ۋە
بەرامبەرەكەشى شۇلرى يارىكارى ئەلمانى بوو.
شۇلر بالاترىبوو، ۋەخت بوو پالەۋانىيى جىھان بەدەست بەيىنىت، بەلام
لەناكاۋ ھاسىگۋاي شىتەك لىي پوۋيدا ھەرگىز ھىچ كەس بىرۋاي
نەدەكرد، ئەۋىش گۆرۈش شىۋازى يارىەكەي بوو لە ھىرش بىردەنەۋە
بۇ بەرگىرى كارى بەچەشنىك پىشتىر كەس ئەۋ ھۈنەرەي نەدەزانى ۋە
نەدەيتىبوو، بەمكارەي تۈۋى بىيىتە پالەۋانى جىھان.

پىنم گۈوت: ((بىرۈم نەدە كۆرۈنۈش ۋە نەدە بىلەن بىرلىكتە، بەتايىبەت
لە شىۋازى بەرگىرى كۆرۈن، سەرسامم بەم شىۋازە نوپىيەت)).

پىنكەنى و گۈوتى: ((بۆلەۋەي پالەۋان بىت پىۋىستە شىمانەي
مەمۈنە گەرىك بىكەيت، دواتر پىگە چارەي گونجار و جىگەرەۋەش
بۆلەۋەمۈ چارەيەك دابىيىت، داھىنەر و بەھىزىشە لە بەكارمىنانى
جىگەرەۋەكاندا)).

دواتر گۈوتى: ((لەبىرت بىت پالەۋانەكان ھەركى و چەندىش بەھىزىن
ناتۋان بەھەمان شىۋازى پىشۋوتىرىان بەردەۋام بىنەۋە پالەۋان)).

نمۈنەي بالاي من لە كارى ئوتىلىشدا لانۇ برلاندۇي ئىتالى بىنچىنە
بوو، كەخاۋەنى رەگەزنامەي كەنەدى بوو، ئەۋكاتەي گەيشتە پلەي
بەپىۋەبەرى گىشتى، پىي گۈوتى: ((گەر دەتەۋىت ھەستەكانت
ھەلبىسۈرپىنەت، ئەۋا ھەمىشە جىگەرەۋەكان بىكەرە باشترىن ھاۋرى
داسۋىت، چاۋەپروانى پروۋدانى ھىچ كىشەيەك مەبە، بەلكو ھەمىشە
خوتى بۆلەۋەمەكە، دواتر بەدۋى چارەدا بىگەرى، بەلەي كەمەۋە سى
گىرمانەي جىگەرەۋە بۆ چارەكانىشت دابىي، گەر دانەكىان شىكستى
خوارد ئەۋا جىگەرەۋە تىرت ھەيە و ھەرتۆ سەركەۋتۈدەبىت)).

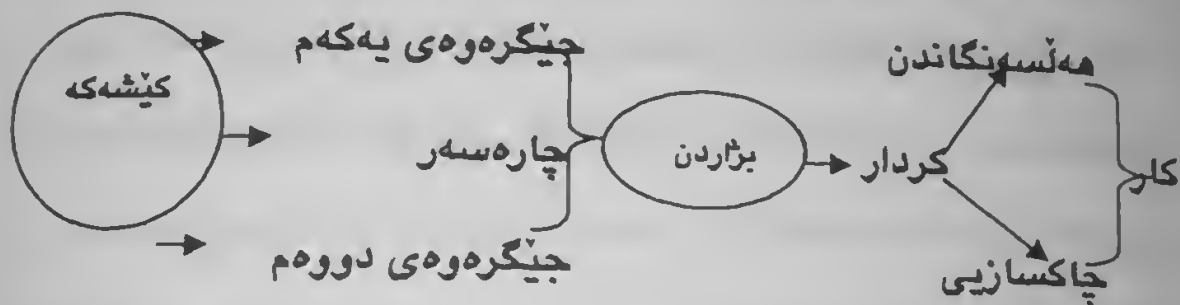
لەپاستىدا چەرخى خىرايى و داھىنان و ئەۋكىپىركى مەترسىدارانەي
ئىستاكە ئىمەي مۇقايەتى تىيدا دەژىن، ھۆكارى بىنچىنەي ھەست
نەكردنى زۆر خەلكە بە ئارامى و دىنپايى و سەرچاۋەي نەخۇشى
دەروۋنى و ئەندامەكى باۋى بلاۋىشە.

رانگوى هار هارد له هه رنمه يه کگرتوه کانی نه مەريکاڊا به بوونسين
ده بيزنيت، سەرکەوتن پەيوەستە بە ناستى کشان و جىبرى و جولەى
خىراى جىگەرە وەکان و بىرۆکە نوينه کانه وه، نه مانە واه کۆمپانياکان
دەکات بە ته واهەتى سوود لە ههله به خساوه کان وەربگرن.

نيمه، بۆيه ستراتيژيهتى جىگەرە وەمان بۆ دارشتوویت بۆئەوهى
کۆمهکيت بکات ژبۆ هه لى سوپاندى ههسته کانت، يارمهتى دهريشت
ده بىت بۆ دهست به سەرداگرتنى هه موو دۆخه کان.

ئىستاکەش له شىکارىه وینهى دواتر بپوانه بۆئەوهى بىيته
بىرۆکەيه کى پوون و له ميشکدا دابکريت:

دەتوانى بژاردە يان جىگەرە وهى يه کهم هه لى بژىريت و بىکه يته کردار،
دواتر نه نجامه کان هه لى سەنگينه و هه لى بژىردا وه کهت چاکسازى
تيدابکه، به رده وام به تا وه کو ده گه يته نه نجامى ئامانجى خوازاو.

گەر دىتت هه لى بژاردنه کهت نه وهى پى نه داووت که هيواخوازی
به دهست هينانى بوويت، نه واهه لى بژاردنى کى تر پيش دهست و کارا
ده کهى.

به م شيوه به رده وام ده بىت تا وه کو ده گه يته ئامانج.

ستراتېژىيە تەكلىپى ئۆزگىرىش:

ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى لىپايلەندۈرۈش كۈچىنى جىھانى كۈچى بىلەن
 مۇناسىۋەتلىك، ئەمەلىي بىر تۈرگە كەلگەن، يەككەلىك ۋە تەكلىپىنى كەلگەن
 ستراتېژىيە تەكلىپى بىلەن ئۆزگىرىش بىلەن، كەلگەن دەۋرىدىكى بىر تۈرگە كەلگەن ۋە تەكلىپىنى
 كەلگەن لىپايلەندۈرۈش، بەك تۈرگە كەلگەن ۋە تەكلىپىنى كەلگەن لىپايلەندۈرۈش،
 كەلگەن لىپايلەندۈرۈش كۈچىنى كۈچى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى بىلەن،
 ئەمەلىي بىر تۈرگە كەلگەن.

ھەر لىپايلەندۈرۈش لىپايلەندۈرۈش بىلەن ۋە تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ستراتېژىيە تەكلىپى
 ئۆزگىرىش لىپايلەندۈرۈش ۋە تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ستراتېژىيە تەكلىپى بىلەن
 ئەمەلىي بىر تۈرگە كەلگەن، يەككەلىك ۋە تەكلىپىنى كەلگەن لىپايلەندۈرۈش
 دەۋرىدىكى، دۆلەت لىپايلەندۈرۈش كۈچىنى تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى
 ۋە تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى
 بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى
 بەك تۈرگە كەلگەن، دۆلەت لىپايلەندۈرۈش كۈچىنى تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى
 دۆلەت لىپايلەندۈرۈش كۈچىنى تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى
 دەۋرىدىكى.

بۇخۇم پىشىرىش لىپايلەندۈرۈش سالاھىيەتلىك ۋە تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى
 بەك تۈرگە كەلگەن، دۆلەت لىپايلەندۈرۈش كۈچىنى تەكلىپىنى كۈچى بىلەن ئەم ستراتېژىيە تەكلىپى

ستراتیژییه له گانی بیر کردنه وه
له تهنگه هه ناسهیی و سه رتیشهی ماوه درنژ و برینی ده ماری پرگار
بکه م.

له واری کاریشدا زۆرم کهک لی دیتوو له بۆ نویسنه وه
په رتوو که کانم، له بریار دانم، له وانه وتنه وه م له واری خه واندن به نیگا،
زانستی هیزی وزه ی مرویی، زانستی دینامیکای خوگونجاندنی
ده ماری، له کو تاشدا له نۆرینگه که م له مو تریال یان له ولاتانی دیکه ی
ئاره وی به کارم خستوو وه که کم لی دیتوو وه. بوخوشم هه ندیک خال و
بنه مام بو زیده بار کردوو وه، به و مه به سته ی دگه ل که سایه تیمدا له پرووی
گیانخوازی و کردارییه وه بگونجیت.

فه رموو ئه وه ش ستراتیییه تی ئوتوجینیک، که من ناوی ستراتیییه تی
په رداخی ئاوی لی ده نیم:

۱- ئاماده کاری:

۱- له جیگه یه کی هیور و دوور له ژاوه ژاو بو ماوه ی پتر له ده خوله ک
به مینه ره وه.

۲- جلکی ئاسووده و فراوان بیوشه و چاویلکه کانت له چاوت لابه ره،
ده نگ گو یزه ره وه وه (ته له فونه) که شت دابخه.

له سه ر کورسیه ک دابنیشه یان له سه رزه وی و پشتت به ریکی رابگره،
ده شتوانی به سه ر زه ویدا رابکشییت.

۴- په رداخیکی نیوه پرکراو له ئاوی بییه.

- ۱- سر له ڪيڻهه ڪي هه نوو ڪه ڪي ٿيانت ٻڪه ره وٺو.
- ۲- مڙڪاره ڪاڻي ٺهه ڪيڻهه ڪي بنوسه ره وٺو.
- ۳- نه و نه هه مته تي و بيڙاريانه بنوسه ره وٺو ڪه به هڙي ٺهه ڪيڻهه ڪي
دو چار ت بوونه ته وٺو.
- ۴- نه و ٺاهه مانجه بنوسه وٺو ڪه لهه ڪيڻهه ڪي دهو ٿي، يا خود چون
دهه ته وٺي ٺهه ڪيڻهه ڪي نه هڙي ٿي و چاره ٻڪه ٿي.
- ۵- نه و ڪه سايه ٿي بنوسه وٺو ڪه دهه ته وٺي لهه مٻه ٺهه ڪيڻهه ڪي دهه
دڪاري به ٿي.
- نمونو: ((ڪه سيٽيهه ڪي ته واهه مٿانه ڪرڻ وٺو به خوي)).
- يان نه و چاره ٻه بدوڙهه وٺو ڪه دهه ته وٺي لهه ٿيانت دهه سته به
وڪاري به ٿي.
- نمونو: پڙگار بوون لهه: سهه ٿيڻهه، توڙه ٻي، دل ٻه ٻه ڪي، نيگهه راني... هته.
- يا خود نه و شته بنوسه وٺو ڪه دهه ته وٺي لهه ٿيانت دهه سته به ٿي.
- نمونو: يادگه، چر ٻه ڪرڻ وٺو، گو تاري ٿي و ڪسه ڪرڻ دگه
خه لڪي... هته.
- ۶- نه ختي ڪي ڪه لهه و بخوره وٺو، دواتر به لووت هه ناسه به قوئي و
هيمنه هه لمره و به ردهه و امبهه تاهه ڪو سياهه ڪانت پردهه بن، دواتر

به هیمتر له ساته کانی هه ناسه هه لمژینت هه ناسه که توبد ره
 ده ری، به واتای: به کارهینانی شینوازی هه ناسه دانی (۴ ۲ ۸)، واته:
 هه ناسه دان له پریگهی لووته وه تاژماره چوار، دواتر تا دوو ژماره
 هه ناسه که له سنگتدا بهیل ره وه، نه و جا به ههشت ژماره هه ناسه تور
 بد ره ده ری، تا وه کو هه ناسه دانه وه که ت در یژ تربیت پاده ی
 جه سانه وهت پتر و باشتر ده بیت.

۷- چاوه کانت دابخه وای دابنی دوو چاری هه مان ئاریشه ده بیت وه،
 له خۆت بنواره که به ته واره تی متمانه ت به خۆته، ئاماژه کانی جهسته و
 هه ناسه دان و بیر کردنه وه ره فقا رت ده ست نیشان بکه.

۸- هه ستا کانت به شیوه ته وه په یوه ست بکه، تا وه کو هه سته کانت
 باشتر به خۆته وه په یوه ست بکه ییت ئه وه ندهش ئاوه زی هه ناو ییت
 به هیز تر ده بیت و دواتر ئه م هه ستانه ت بو پروا ده گۆر ییت.

۹- چاوانت بکه ره وه و دواتر و بو جار یکی تر مه شقه کانت
 ئه نجام بد ره وه، واته: نه ختیك ئا و بخۆره وه هه ناسه یه کی قول
 هه لمژه، نه و جا چاوانت دابخه و خۆت له هه مبه ر کی شه دا ببینه وه،
 به لام ئه مجاره باشتر و باشتر به و هه ست به هه سته کانت بکه و
 ئاراسته یان بد ره ی.

۱۰- چاوانت بکه ره وه و دواتر بو جاری سییه م هه مان شت سی پات
 بکه ره وه، هه رچییه کیش خۆت به باشی ده زانی و ئاشنای پی و

له پینگه یه وه کامه رانی به ده ست ده هیئی نه نجامی بده و بۆنه م په چته چاره سه ره ی زیده بار بکه .

پنویسته باش بزانیته که ناوه زی هه ناوی شته کان له یه ک ناداته وه، باش و خراپ نازانیته، هه ره فرمانیکی پیبدهیت چاره سه ره ی بۆده دۆزیتته وه ده یخاته به رده ست، نه و کاته ی نه م مه شقه به پتر له جاریک نه نجام ده ده یته و له هه ره جاریکیشیدا چاکسازی تیدا ده که یته بۆنه وه ی باشتربیت، ناوه زی هه ناوی هه موو جاره کان به دۆخی راسته قینه ی تۆی وه رده گریته، به مه ش دۆسیه کانی ناوه زته ده کرینه وه و یارمه تی به ده ست هیئانی ئامانجه که تته ده دن. به ریز شیخ محمد متولی شه عراوی له په رتوو که که یدا: ((خودا و ده روونی مروقایه تی - الله و النفس البشریه) دا، ده لیته:

((ناوه زتایبه ته مه ندیه که خودا وه ند مروقی پی جیا کردۆته وه، له پینگه ی ناوه زه وه خودا نه یئی گه ردوون و پونیته گه ردوونی به مروقه ئاشناندوه، زیده باری وه پیشکه وتنی شارستانی)).

کونفوشیۆسی دانای چینی ده بیژیت:

((نه وشته ی ده ته ویته به ده ستی بینیت، له پیشدا له ناوه زه تدا بیبینه دواتر له که تواری و راستینه دا هه ستی پیبکه و تاقی بکه ره وه)).

ئیستاش ده ستراتیژیت بۆ به رده ست خراوه ژبۆ گوپینا بیر کردنه وه ته له نه رینییه وه بۆ بیر کردنه وه ی نه ریئی و توانا به خش، هه موو نه و

ستراتیژییه تانه تاقی بکهره وه هریه که یان بۆدۆخیکت گرنک و پیویستن، کامیان باشتر دگهل خو و کار و رهوشت و کردار و دۆختدا گونجا و لواوه دکاری بخه.

دهتوانی به پیی حهزی خۆت دهستکاری ئەم ستراتیژییه تانه بکهی بهو مهرجهی له بنه ما ئامانجیه کهی وه لانه کهوی بهو جۆهی دگهل خوودی خۆتیشدا گونجاوبیئت، باشتر وایه له مپۆوه ئەم سترتیژییه تانه به کار بیینی، ده بیینی ژیرتر و باشتر و زانایانه تر پووبه پرووی کیشه کانی زیانت ده بیته وه.

ئه وهت له بیر بیئت که پامبه ری خودا (د-خ) فهرموویه تی:

((وشه ی په ند ودانای ی هه موو دانایه کی به دووی خۆیدا سه رگه ردان کردووه)).

ئێستا که ش با پیکه وه به رده وامبین و ((ده پینماییه گرنکه کان بۆ بیر کردنه وه ی ئه رییی)) بدۆزینه وه و بخهینه پروو و شیتهل بکهین.

کوتایی بهشی چوارهم

پشت به خودا وهند ببهسته

﴿وه ختی بپرای کاری بکهی ههربه ته مای
خواتیکه وه. خودا نه وانهی خوش دهوی
که خویان ههربه نه وه ده سپیژنه وه﴾

ئال عمران: ۱۵۹

له کارێر شهشی ئیوارینی پوژی سی شه موو، چواردهی مانگی یولیوی
سالی ۲۰۰۰ له مۆنتریال-کندا له نویسنه گه کهم بووم، سه رقائی
خویندنه وه بووم له بارهی جگه ره کیژشان و زیانه مه ترسیداره
ته ندروستی و دهرونییه کانی، نه و کاتهی پوچوو بوومه نیو
خویندنه وه وه ههستم به ئازاریکی زۆر کرد له پشته سه رمدا، هه ولما
به پشت به ستی به و شیوازانهی خۆم ده مزانی چاره ی بکه م، به لام

چارەى نەبوو، تەننەت نازارەكە توندى پىرىبوو، بەجەشنىك پىشىتر
نازارى وەھام دووچارنەبوو بوو!

خىزانەكەم ھات بۇ نوسىنگەكەم بۇنەوھى ئاگادارم بىكاتەوھ لەوھى
دەپھەوئىت دىگەلمدا بۇ نانى ئىۋارى بىچىنە دەرەوھ، دىتېبوومى لەتاي
نازارەكەمدا بەزەویدا دەتلامەوھ، چاۋەنۋارى ھىچ نەبوو، دەس و دەم
بىردىمى بۇ چارەخانەيەك كەدەخولەك لە مائمانەوھ دورر بوو، پاش
چاۋەنۋارىيەكى زۆرى نىوكاتىزمىرى پىزىشكى شارەزا پىنى گوۋىتم:
نازارەكە ھى گوشارەكانى كارە، داۋاي لىكردم ھەندىك خەپلەى
ھىۋىركارەوھ وەكاربەرم!!

گەپراينەوھ مائەوھ و نازارەكە تادەھات توندتر دەبوو، خەپلەكانم قوتدا
چارەى نەكرد، جارىكى دى گەپراينەوھ بۇ نەخۇشخانە، لەویدا
پىزىشكىكى بە بىچىنە ھىندى پىنى گوۋىتم: ((من زۆر بەو نەخۇشى
دىارىكردنەى پىزىشكەكەى پىشۋوتىر سەىرم لى دىت))!! بەبى ئەوھى
ھىچ شىتىكى دىكە بلىت ترومبىلى فرىاكەوتنى داۋاكرد و
گواستىمانەوھ بۇ نەخۇشخانەى گشتى مۇنتىيال، لەویدا پىزىشكىكى
تايبەت بە پىرىمانەوھ ھات و ھەۋالەى گىرنگى پىدانى تايبەتايان
كردم!! زۆر نازارم ھەبوو، لەھەمان كاتدا سەىرم لەوھ دەھات چىم لى
بەسەر ھاتوۋه!!

ھەموو شتىك بەخىرايى پوۋىدا، تىشكى بىرگەيىان بۇ بەكارھىنام و
شىكارى تەۋاۋيان بۆكردم، پىزىشكە تايبەتەكە بە ھاۋسەرەكەمى

گوتیبوو: میرده کسه ت لای راستی میشتکی له کارکه وتوو،
توشی (کافارنوما) یان (کفرنس هیمانگیوما) بوو ته وه، دۆخی زۆر
ئالۆز و شلۆقه. مه موان چاوه نواری هاتنی سه روکی نه و به شهی
نه خوشخانه یان ده کرد بوئه وهی نه شته رگه ریم بۆیکات!!

پزیشکه که ناماده بوو، بریاری دا له م کاته دا نه شته رگه ریه که نه نجام
نه دات؛ چونکه شوینی خوین پزانه که زۆر قوول بوو، په نگه به هۆیه وه
به شه که ی تری میشم له ده ست بدایه، بۆیه باشت و ابوو چاوه نواری
پۆژی دواتر بکریست بوئه نجامدانی، فه رمانی دا ئازار شکین و
خه ولیخارم پیبده ن و تاسبه ی به و شیوه بمینمه وه، ناموشیاری
نه جولانی پیکردم، داوای له نه خوشه وانیک کرد ئاگای لیم بیت، دواتر
پویشته.

هه موو نه مانه نه و کاته پرویان ده دا که من زۆر ئازارم ده چیشت،
له خۆم ده پرسى: من جگه ره ناکیشم، من هیچ شتیکی ناتهن دروستی
ناخۆمه وه، شیوازی ژیانم هاوسه نگه، پۆزانه ش پتر له نیو کاتر میتر
یاری وهرزش نه نجام ده ده م، هه روه ها په ستانی خوینم نزم و
هاوسه نگ بوو... که واته بۆچی دوو چاری نه م میشتک وه ستانه وه
بوومه ته وه!!

تا وه کو نیوه شه و خه و نه چوو و چاوم، له م کاته شدا وام هه ست ده کرد
میشم ده ته قییت، ئازاری زۆرم هه بوو!!

نەخۇشەۋانەكە بەخىرايى بارى ئاناسايىمى راگەيانىد و بەنجىكى
بەھىزىيان لىندام و بى ھۇش كەۋىت و تاۋەكو كاتىرمىز پىنجى
سەرلەبەيانى ھۇشم لەخۇم نەما، لەۋكاتەدا ھۇشيارىيان كىردمەۋە
بۇنەنجامدانى ھەندىك پىشكىن.

ھەموو خولەكىك ۋەكو كاتىرمىز و كاتىرمىزىش بەسالىك تىدەپەرى،
تادەھات ئازارم زىادتر دەبوو، لەنزىكى كاتىرمىز يازدەى
سەرلەبەيانىدا ھەستىم كىرد دىم تىرپەكانى خىرابوونە، ۋەخت بوو
دەخنىكام، ھەۋا نەمابوو ھەلى بىمىزم. لەم كاتەدا وام دەزانى تەۋاۋ
دەبىم، بۇيە زەنگى ئاگاردار كىردنەۋەم لى نەدا، بەلام بەھەموو ھەست و
توانايەكمەۋە پىروم كىردە لاي ھۇكارى پىشت ھۇكارەكان، لاي خوا،
بەپراستىيەۋە داۋاي يارمەتىم لى كىرد، داوام لى كىرد ئارامىم
پىبەخشىت، چارەم بىكات.

خودا گەۋاھى دەرە و ھەرخۇى زاناترە، پاش لەۋەى پەنام تىدەگىرت
ھەستىم بەنەمانى ئازارەكانم كىرد، دواتر داوام لەژنەكەم كىرد پراستىم
بىكاتەۋە بۇنەۋەى دوو پىروكات نىمىژ ئەنجام بىدەم و سوپاسى
خوداۋەند بىكەم.

ئەۋكاتەى پىزىشكە سەرپەرەشتىارەكە زانى لەجىگەكەم جولاًۋمەتەۋە،
بەخىرايى ھات و داۋاي لىكىردىم تىشكى بىرگەيى ئەنجام بىدەمەۋە،
زۇرىيان پى سەيرىبوو ئەۋكاتەى بۇيان دىار كەۋت خۇيىن پىژانەكە

وه ستاوه ته وه وه کو ئه وه وابوو پهردهیه ک به پرووی ناوچه خوین
پژده که دا درابیت و پیگه له خوین به ربوونی بگریئت!!

بۆماوهی شهش پۆژ له ژیر چاودیژی چپی گهوره ترین مامۆستامدا
مامه وه، ده م دیت خه لکانیکی زۆر به ده م ئیش و نازاره وه ده تلینه وه،
مه بوو: ناماده ی پیدانی هه موو سامانه که ی بوو له بهرامبه ر
ته ندروستییه کی باشد!!

زۆر فیڕ بووم، ئه وه ی له وییدا دیتم بۆم دیارکه وت که ئه م جهانه
کو تاها تووه، ئه مه ش نه وه ک ته نها به وشه به لکو به بپروا و متمانه ی
ته واوه وه هه ستم پیی کرد.

پتر له خوداوه ند نێزک که وتنه وه و درکم کرد بۆ ئه مه هه والیه ی
نه خوشخانه کراوم، واته بۆ پتر نزیك که وتنه وه له خواوه ند، بۆ
خویندنی زانسته کانی ئاین و گیان خوازی، خه لکانی پاش خۆم
فیڕبکه م به: نزیك که وتنه وه ی زیاده تر له خواوه ندی بالآ و تاکی ته نها،
پشت پیبه ستراوی ته نگانه، خوداوه ندیش له خویندراوه
مواره که که یدا ده بیژیت: به ناوی خودایه ک که هینده مه زنه ﴿ئه وه ی
خوی به خوا بسپیژی هه ره وه ی به سه﴾ (الطلاق: ۳) خوداوه ندی گه وره
راستی فهرمووه.

به بی ئه وه ی هیچ جوړه نه شته رگه ریه کم بۆ ئه نجام بدریت گه پرامه وه
مالی، تاوه کو ئه مپروش خوینه که له جیگه ی خوی ماوه ته وه و

برينه كهش له دوو سانتيه تروه بؤ نيوو سانتيه تر بچووك
بووه ته وه!!

ليره به دوا وه له خودا وهند بلا ليره وه و په ناي تينگره، له هيچ شتيك
مه ترسه له مروقيش مه ترسه، پوزي ته نها خودا ده بيه خشيت، ته مه ن
خو ديارى ده كات، خودا پتر له هه موو كهس توي خوش ده ویت.

به ته واوه تي پشت به خودا وهند بيه سته و په ناي تينگره، ده بينيت
ده روازه ي چاره ي كيشه كانت پيشان ده دات و نه وهنده پوزيت پي
ده بيه خشيت كه خوشت بپروا ناكه يت؛ چونكه نه وه هو كاري پشت
هو كاره كان، باشتريني باشتريين و سه خاوه ت تريني سه خاوه ته كانه،
په يامبه ري خودا وهنديش (د-خ) فهرموويه تي:

((گه به ماناي په ناگرتن په ناب خودا بگرن وهك چون پوزي بالنده
ده دات ناو هاش پوزي ئيوه ده سته به رده كات)).

گه ربى هوش بوويته خوا بپه رسته

پوزيت وابو دي شيمانه به سته

بؤ له هه ژاري وه هاتيا ماوي بوه سته!

خودا وهندي تۇ پوزي به ده سته

هه رنه وه پوسقى نه ههنگى ده ريا و بالندهش ده دات

خوراك و خواردنه وه له و چولگه و ساراييهش بويان داين ده كات

ده رینمایی بو بیر کردنه وهی نه رینی

((بههندی ئه وهی بالایی به دهست دینی

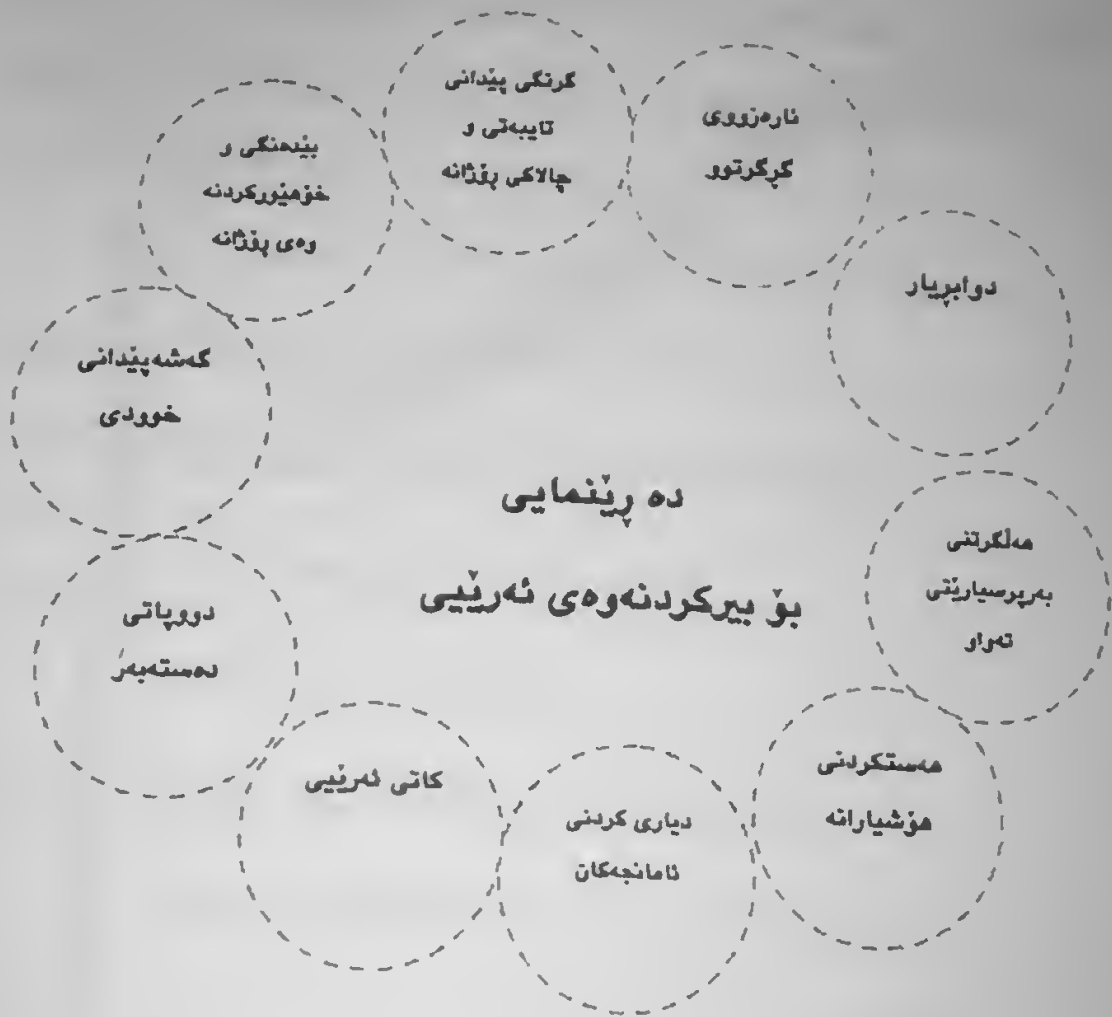
ناچاره شهوان تادرهنگ بمینی

به ئاگابی له ناو نوینی

ئه وهی بی تیکۆشان داوای بالایی کرد

ته مهنی له دهستدا به دووی ئه وهی داوای کرد))

موتنه بی

۱- ئارەزوۋى گېگرتو

((ئەھمىيەتلىك ئارەزوۋىيەت ۋە ئالەمىيەت
بىرۈككە كەلگەن، ئەھمىيەتلىك ۋە ئالەمىيەت
ماتېرىيالى، دەپمۇ بۇ ئىش بىر كىرىم))

لويس برىل

ئەھمىيەتلىك يەككە ئەھمىيەتلىك كىرىم : ((چى شىتېم كەمە
بۇئەھمىيەتلىك مەنەش بەدەنەم))؟ كۆشسىدۇكۇندۇ زانەي ژاپۇنى ۋەلامى
دايەھەم گۇوتى : ((ئارەزوۋى گېگرتو)).

ئەھمىيەتلىك گەنجىكى تەمەن بىست سالى ئەھمىيەتلىك ۋەلامى
دامەزىنەرى كىرىستال كاسىدېرال ئەھمىيەتلىك ((دېتۇر پۇبەرت
شولى))ى پىرسى : ((چۇن دەتوانم بىمە نوسەرىكى سەركەتوۋى
بەناۋبانكى ۋەكۇتۇ))؟

دېتۇر شۇلر پىي گۇوت : ((ئەھمىيەتلىك ئەھمىيەتلىك كەخۇت دەتەۋىت
كە ئارەزوۋى گېگرتوۋ بۇ دەپمۇ)).

كەنجەكە پىرسىيەھە : ((ئارەزوۋى گېگرتوۋ چىيە))؟

دكتۇر شۆلر لەۋەلامدا گۈۋىتى: ((ئەۋەيەكە: پىش لەۋەى بنوئىت بىر لەنوسىن بىكەيتەۋە، ئەۋكاتەى بەخەبەر ھاتىتەۋە يەكەمىن شتىك بىرى لى بىكەيتەۋە نوسىن بىت، يەكەمىن شتىك باسى لىۋەبىكەيت نوسىن بىت، ھەركە كاتت ھەبوو بنوسىت، ئەۋكاتەى مېرۈكەى نوسىن زال دەبىت بەسەر ھەموو مېرۈكەكانى تىرتدا ئەۋكات ئارەزوۋى گرگرتووت بۇ نوسىن گەيشتۈتە ترۈپك و سەردەكەۋىت)).

ئارەزوۋى گرگرتووبوۋاى لە ھىلىرى ئادمۇن كىرد مەترسىدارتىرىن سەركىشى لەژيانىدا ئەنجام بدات و بەسەر چىاي ئەقەرىستدا سەربىكەۋىت. خەۋنى ئەۋەبوو بىتتە يەكەمىن كەسىك بەسەر بەرزىتىرىن چىاي جىھاندا سەركەۋىت، ئەۋ چىايەى كەبەرزىيەكەى پىترە لە بىست و نۆ ھەزار پى، كەپىشتىر ھىچ مەۋىيەك نەيۋىراۋە توخنى بىكەۋىتەۋە بەمەبەستى چىاۋانى تا لوتكە. ھىلىر لەسالى ۱۹۵۲ دا يەكەمىن ھەۋلى خۇى دا، بەلام شكىستى خوارد و بەمەترسىدارىش بىرىنداربوۋ، بۇماۋەى يەك مانگ لەژىر چاۋدىرى پىششىكانى تايىبەتدابوۋ.

ئەۋكاتەى لەنەخۇشخانە ۋەدەركەۋت دامەزراۋەى پىاۋان و ئافرىتانى كار لەبەرىتانيا بانگىشتىيان كىرد بۇ ئاھەنگىك كە بەتايىبەت بۇئەۋ پىكخراۋو. لە ئاھەنگەكەدا ئامادەبوۋان بە بۇرانىك لە چەپلە پىشۋازىيان لىكىرد، داۋايان لىكىرد باسى ئەم ئەزمونەيان بۇ بىكات، قايل بوۋ، مايكروڧۇن(دەنگ بەرزكارەۋ)كەى بەدەستى چەپى گىرت و

به ره و سه کوی و تاردان پویشته، پیش له وهی فرهی لیوه بیئت دیتی
وینه یه کی چیای نه قهریستیان له پیشدا داناوه، هیلیری سه کوی
و تاردانی به جی هیشت و به دهستی راستی دهستی خسته سه
وینه که و گووتی: ((نه ی چیای نه قهریست تو یه کهم جار منت به زاند
به لام هه ره به سه رتدا سه رده کهوم؛ چونکه تو گه یشتو یته ته دوا پله ی
گه شه کردنت، به لام من هه موو چرکه یه ک گه شه ده کهم)).

له سالی ۱۹۵۳ دا هیلیری نه دموند به سه ره به رزترین چیای جهاندا
سه رکه وت.

به سه ره چیای نه قهریستدا سه رکه وت و خه ونه که ی ژبانی بووبه
راستی. له قسه کردنی دگهل ده زگا کانی راگه یاند گووتی: ((نه م
ده توانی ده ست له خه ونه کهم هه لبگرم، جادوخ و کی شه کان هه رچییه ک
باین!!)، دواتر به پیکه نینه وه گووتی: ((تاکه شتی ک ده ی توانی بیته
ریگرم له پیش به دی هاتنی خه ونه کهمدا ته نها مردن بوو!!)).

نه مه یه ئاره زوی گرگرتوو که ئیمه باسی لیوه ده کهین.. نه وه هیزه ی
وای له والت دیزنی کرد به ره ره چی هه موو گه مه و گالته پی کردنه کان
بداته وه و شاری دیزنی دروستبکات.. نه وه هیزه ی پون سکالیونی کرد
به یه کی ک له پالنه وانه کانی کاراتییه ی جیهان سه رباری نه وه ی کهم
نه ندام بوو... بریتی بوو له ئاره زوی گرگرتوو...

ناره زووی گرگرتوو نهو سوتهمه نیه یه که هسته کان ده بزوینیت و
هیز به پرهفتار ده وه خشیت.. بنه پرتی سه رکه وتن و پیشکه وتن و
جیا کردنه وهی هه موو واره کانه.

ئیستاکهش بالیت بیرسم:

چی شتیك هیه ده ته ویت له ژیانندا پیش له هه موو شتیك له ژیانندا
به دی بهینیت؟

ئه گهر به راستی ده ته ویت بهینیت به دی بهیله با له پره گتدا هاتوو چو
بکات، به به رده وامی بیرى لی بکه ره وه، پلانی بو دانی، دواتر بیکه ره
کردار، کی شه کان هه رچییه ک بوون دهستی لی هه لمه گره، له بیرت بیت
خودا وه ندیش فره موویه تی: ((ئیمه پاداشتی کار چاکان وندا
ناکهین)) (الکف: ۳۰)، خودا وه ندی گه وره راستی فره مووه.

((دوابریار واری دودلی و پهژیوان بوونه وه نادات؛

به لکو هیژیکی وه ما به که سه که ده وه خشیت، که

ئاراسته ی به دی هیئانی ئامانجه کانی ژبانی ده کات))

د. ئیبراهیم فقی

دوابریار یان بریاری یه کلاکاره وه:

گویت له یه کیك بووه بلیت: ((بریارم داوه ده ست له جگه ره کییشان

مه لبرگم، که چی دواتر بینییئت جگه ره ی کیشاوه ته وه))؟

یان که سیکت دیتووه ویستویه تی گرنگی به ته ندروستی بدات و

بلیت: ((بریارم داوه کیشم کهم بکه مه وه و وهرزش نه انجام بدهم،

به وشیاریه وه خورا که کانم مه لبرژیرم و بیخوم))، بینییویت به پراستی

وه خته گفته که ی ده باته سهر، به لام پاش له ماوه یه کی کهم ده که ریته وه

بو مه مان دوخی جارانی، ته نانه ت رهنگه کیشی له جارانی زیادت

بووبیت؟

زۆرخه لک هه ن بریار ی شت گه لیک ده دهن به لام نایکه نه کردار، گهر
له کرداریشی دانین نهوا پاش ماوه یه کی کهم دهستی لی
هه لده گرنه وه ده گه رینه وه هه مان دۆخی جارانیان!!

ئه و پرسیاره ی لی ره دا خۆی ده پرسینیت نه وه یه: بۆچی؟ ئایا به راست
ئه م که سانه نایه ویت ئامانجه کانی بپیکن؟ چ جۆره بریار یکی داوه؟

مانای وشه ی بریار به یۆنانی ((دوکایتیری)) ده گه یه نیت، به مانای:
یه کلاکاره وه. نهو بریاره ی که سیك دووپاتی ده کاته وه و ده ری
ده کات، ده بیئت یه کلاکاره وه و برنده بیئت، واته: به هیچ شیوه یه ک
په ژیوانی له پاش بریار دان بوونیکی نابیت، جا کی شه و نه هه مه تی و
کاریگه ریه ناو خۆیی و ده ره کیه کانیش هه رچی و چۆنیک بن.

ئه و که سه ی ده لیئت: بریارمدا ده ست له جگه ره کی شان هه ل بگرم، دواتر
ده ست ده کاته وه به جگه ره کی شان، نهوا بریار دانه که ی لاوازه و
ئاره زووی گرگرتوو پالپشتی ناکات.

گهر به جوانی له ده ور به رت بنواپی نمونه ی که سانی سه ره که وتوو ی زۆر
ده بیینی، که بریار یان داوه سه ره که وتوو بن، نه که وتوونه ته ژیر
کاریگه ریه نه رینه کانی دووچار بوویانه وه؛ چونکه بریاره کانی
پشتگیر بووه به ئاره زووی گرگرتوو، برپوای پتهو، پيشبینه کی
ئه رییی، جیریتی و به کیشی تهواو.

نهمه نهو برياره يه كه له باره يه وه قسه ده كه م... نهو برياره ي هيلين كيلر
دای وای لیکړد بېټه يه كيک له کاريگه رترین كه سايه تيه کاني جهان،
سهرباري نه وه ي کهړ و نيوچه لالیش و چاو کزیش بووا

نهو برياره يه خالد حه سانه سه بچ مانش داويه، نهو هبوو كه سهرباري
نه وه ي هر له منداليه وه لاقه کاني له ده ست دابوو، به لام تواني
براوه بېټه.

نهو برياره ي وه هاي له جه ماله به يزاني كړد كه كومه له ي كيشه داران
دروست بکات و به هويه وه پتر له هزار و دووسه د په ککه و ته
کوکاته وه، سهرباري نه وه ي خوی دوو چاري گوجي نيوه يي بوو.

نهو برياره ي خوم داومه بوئنه وه ي بېمه پالنه واني ميسر بو تينسي
سهرميژ، سهرباري بووني دووسه د ياري چي كه زورينه يان له من
باشتر بوون له وکاته دا، به لام من پالنه واني تيه که م به ده ست هينا،
نوينه رایه تي ميسرم ده کړد له نه لمانيا ي پوژناوا له سالي ۱۹۶۹ دا.

نهو برياره ي دام بو گه شت كړدن به رهو كه نه دا بوئنه وه ي دوو هم خه ونم
به دي بېنم، نه ویش بوون به کارگيری بالای نوتيله کان بوو، سهرباري
نه وه ي من به ته واوي نامو بووم له م ولاته دا و پيگه که م زور قورس بوو،
به لام برياري يه کلاکاره وه م دا، له پيشدا له قاپ شتنه وه ده ستم پيکړد،
له زانکوی کونکوردياش دم خويند، پوژ و سالان تپه پری و هه موو
جوړه له مپه ريک له پيشمدا بووني پته وي هه بوو، له وانه ش:
جوداخوازي په گهزي و نايینی، ده رکردن، تومه ته دروکان، هه موو جوړه

هه ره شه ليكردنيك، ته نانهت هه ره شه يان له مندالكان و ژنه كه شم
ده كرداا به پشتيواني خوداوهند بووم به بهر نو بهر گشتي
گه ره ترين ئوتيلي مۆتريال و خهوني دووه مي ژيانم به دي هات.

ئه و برياري له باره يه وه ده دويم، برياري يه كلاكاره وه دوا برياره، هيچ
گه رانه وه و پاشگه زبوونه وه يه كي تيدانيه، جا كي شه و له مپهر
نه هه ماتي هه كان هه رچييه ك بن، ئه و كي شانهي دوو چارت ده بنه وه ته نها
توانايي و شاره زاييه كه به هوي ئه م ئاريشانه وه يادي ده گريت، بويه
هه ر ئه م ساته و ئه مپرو برياربه ده كه باشتريين بيت له ژيانندا، له بيرت
بيت گه ر يه كيك شتيكي ده سته كه وت و ئه نجامدا و سه ركه وتووبوو،
ئه وا قوش ده تواني هه مان به ده ست بي نيته وه و باشتريش بيت.

۳- مه لگرتنی ته واوی بهرپرسیاریتی

((سهرکه وتن له ههر ناستیکدا بیئت له سهر مروؤ پیویست
دهکات بهرپرسیاریتی، له کوئاشدا شتیك که
سهرکه وتن جهان له وانی دی جودا دهکاته وه
مه لگرتنی بهرپرسیاریتی یه))

مایکل کورده

مه لگرتنی بهرپرسیاریتی ته واو:

به چوارسال پاش له دایکبوونی نۆرما رادۆلف دووچاری گهرمی و
تای بهرز ببوویه وه، ئه مهش بووه هۆی دووچارکردنی به گۆجبوونی
نیوهیی، پژیشکان بریاریاندا کوئه که ی ناسنی بو به کاریینن بو
راگرتنی له نگیه که ی.

پۆژیکیان دایکی لینی پرسى: ((نۆرما خهونت له ژیانندا چیه))؟

نۆرما به خیرایی وهلامی دایه وه و گووتی: ((دهمه ویت به خیراترین
ئافرهتی جهان بم)).

دایکی گووتی: ((به پرواداری و پیدارگریت به پشستیوانی خوا به وه
دهبیت که ئامانجته)).

بۇرگار تئپہری و نۇرما تہمہنی بوو بہ یازدہ سال و توانی لہرئگہی
مہشقہ وہ بہ بی کۆلہ کہ ئاسنینہ کانئہ وہ بہ جوانی بہرئدا بپرات،
پزیشکان زور بہ ناموییہ وہ بریاری لابرڈنی کۆلہ کہ ئاسنہ کانئان دا،
نہ وکاتہی تہمہنی گہیشتہ سیازدہ سال دگہل خیزانہ کہیدا بہرہ و
شاری تیناسی لہ ہہرئمہ یہکگرتوہ کان کۆچیان کرد، چوہ
خوئندنگہی چالاکہ و ہرزشیہ کان و بہ تاییبہت راکردن.

دایکی نۇرما مہشق وانئکی تاییبہتی چاوپئکہوت و داوای لیکرد
نۇرما ببینئت، بیگومان ہہردووکیان بہمہ قایل بوون و مہشق وانہ کہ
نۇرمای دیت و لیی پرسی: ((بۆچی بریارت داوہ ببیتہ و ہرزش وانی
راکردن))؟

نۇرما گووتی: ((چونکہ بریارمداوہ ببمہ خیراترین ئافرہت
لہ جہاندا))!!

راہینہرہ کہ بہ تیڑامانہ وہ لیی نواری و وای دہزانی گالتہ دہکات،
بہ لام دوویاتی و ہیژی بریاردانی لہ چاوانیدا دیت، بہجۆرئک ئہم
ئارہزوہ گرگرتوہی پیشترا لای ہیچ و ہرز وانئکی دیکہی نہدی بوو،
پیی گووت: ((بہراستی بروام وایہ کہ تو خہونہ کہت بہدی
دہہینئت))، دواتر زیدہباری کرد و گووتی: ((بہ لام بۆئہ وہی
بہ خہونہ کہت راہگہی دہبیئت ہہرئئستا بریاربہدی، ئارہزووی
گرگرتووت ہہبیئت بۆی، بہ بہرپرسیاریتی تہواوی ئہنجامہ کانت قایل
بیئت)).

نۆرما گووتی: ((ئه وکاته ی ته مه نم چوار سالان بووه پریاری خوّم داوه، نه و ئاره زووه گرگرتوو هی توّ باسی لیوه ده کهیت وای له من کرد بیّه نه م خویندگه یه وه، سه باره ت به بهرپرسیاریتی ته واریش نه و من ئاماده ی هه لگرتنی هه موو بهرپرسیاریتی هه م)).

مه شق وانه که گووتی: ((ئه مه ش مانای مه شق کردنه بوّ چه ندان کاترّمیری هه مووی پوژیک)).

نۆرما گووتی: ((من به ته واره تی ئاماده ی نه وه م)).

دواتر لیی پرسی: ((پاش له وه ی وه لامی پرسیاره کانتّم دایه وه، که ی ده ست پیبکه یین؟))

مه شق وانه که پیکه نی و گووتی: ((هه رئیستا، گهر به ته ویت)).

نۆرما ده ستی دایه مه شقی هوش و جه ستیی، هه موو پوژیک پتر له سی کاترّمیر مه شقی ده کرد، پاش شه ش مانگ له مه شقی به رده وام راهینه ره که به نۆرما ی گووت: ((پیّت چۆنه له پاله وانیتی هه کدا به شداربیت و شتیّک به زمویت، له یاریکاره جیهانی هه کانه وه فیربیت))؟

نۆرما زۆری پیّ خوش بوو، راسته وخو قایل بوو، به شدار ی پاله وانیتی هه که ی کرد و خراپ دوّرا!!

نۆرما هیچ نیگه ران نه بوو، ته نانه ت دلخو شیش بوو، چون به شدار ی کردووه، نۆرما به شدار ی مه شق و راهینه کانه کان بوو تاوه کو بووبه خاوه نی شاره زاییه کی فراوان، کیپرکیی یاریکاریه پیشه ییه کانی کرد.

له سالى ۱۹۶۰ دا نۇرما رادولف له يارى راكردنى سەد مەترى و دووسەد مەترى و سى سەد مەترىشدا يەكەم بوو، ژمارەى پىوانەيى جيهانى شكاند، بووبە خيىراترين نافرهتى سەرزەوين!!

له قسە كردنى دگەل دەزگاكانى راگەياندن دا نۇرما گووتى: ھۆكارى سەرەكى له سەر كەوتنى دەگەرپتە وه بۇ شەش ھۆكار، ئەوانيش:

۱- پشت بەستىم بە خودا، كەبەبى پەناتىگرتنى هېچ سەر كەوتنىك بوونى نىيە.

۲- خوشەويستى تەواوم بۆدايكم، حەزم دەكرد شانازىم پىو بەكات.

۳- خەونى گەورەم ھەبوو، خاوەنى ئامانجى پوون و ديارىكراو بووم.

۴- ئارەزووى گرگرتووم، كە تادەمات بەهيزتر دەبوو.

۵- بربارى يەكلاكارە وه، كە گەپانە وه و پاشگەز بوونە وهى نىيە.

۶- ھەلگرتنى بەرپرسيارىتى تەواوى كارەكان، هېچ كات سەرزەنشتى كەسم نە دەكرد له هېچ دۆخ و كار و كاتىكدا، بەلكو تەنها تيشكم دەخستە سەر ئامانجەكەم، پىزم له كاتەكانى مەشقم دەگرت، سەربارى ئەو شىوازە تەندروستەى پەيرەوم لىدەكرد، ئەو نەنجامانەشى بە دەستىم دەهينا پىنى قايل دەبووم، جا ھەرچىيەك بانايە.

نۇرما رادولف ببو ئەفسانە و ھەموان لەبارەيە وه دەدوان، نوسەران لەبارەيە وه شتيان دەنووسىيە وه، دەزگاكانى راگەياندن له سەرانسەرى

جهانه وه ميوانداريان ده كړد، ته نانه ت كو مپانيه كي نه ميريكي به ناوي نه مريكان نه كسپرينس بو ريكلام به كاري هينا و ناويشي چوو نيو كتيبې گينسه وه و له ريزي خاوه ن به هره و زاناگه وره كاندا نانوس كرا.

له گوچييه وه بو خيراترين ثافرت؛ چونكه بهرپرسياري ته واوي ژيان و كړد وه گانې بو، هرگيز سكالاي له خراپي دوخي نه ده كړد، تانه ي له چاره نووسي نه ده دا، به لكو هه ميشه به شيوه يه كي نه ريني بيري ده كړد وه و به چري هه موو هيزه كهي ناراسته ي به دي هيناني خه ونه كهي ده كړد.

☞ نه مه يه هيزي بهرپرسياري تي كه مه به ستمانه.

نيستاش باوه كو له تو پيرسم:

☞ بريارت داوه بهرپرسياري تي ژيان ت هه لېگريت؟

☞ بريارت داوه ببيت ه بهرپرسياري بيړوكه كانت و له نه ريني ه وه بيگوريت بو نه ريني؟

☞ زانيوته تو بهرپرسی چرپير كړدنه وه و جوړي هه سته كانتی؟

☞ ده زاني تو نه نجامه كانت بهرهم ديني، نه وه كات و دوخ يان

كارتينكاري دهره كي؟

بىر يارت داۋە بەرپىر سىيارىتى تەۋا ھەلبىگىرىت و بەتەۋاۋەتى لەسى
مۆكارە كوشىندەكە ۋە دورىكە ۋەيت: سەرزەنەشت و پەخىنە و
بەراۋردىكارى؟ ئەۋە تۆى چارەنۋوسى خۆت دىيارى دەكەيت .

بىر يارت داۋە تۈۋانگىرگە كانت بەكار بىنى و بىكەيتە كىدار،
بەرپىر سىيارىتى لەئەستۈبگىرىت جا ئەنجامەكانى ھەرچىيەك بىن،
لەيئانەۋە فىربىت و گەشەيان پى بەدەيت؟

ۋەك دەبىنىت ھەلنەگىرتى بەرپىر سىيارىتى وات لەدەكات بەچىرى وزە
و بىر كۆرۈنەۋەكانت ئاراستەى شتى پوۋچ و بى كەلك بىكەيت،
بەتەۋاۋەتى لەئامانجەكەشت بەدوررت دەخاتەۋەو بەو كەسەت ناكات
كەدەتەۋىت، ژيانىت دەكاتە زىجىرەيەك لە كىشمەكىش و نەھامەتى،
ئەۋكاتەى بەرپىر سىيارىتى ژيانىت ھەلدەگىرىت ئەۋا تۆ ھەموو
بىر كۆرۈنەۋەو وزەكان ئاراستەى بەدى ھاتنى ئامانجەكانت
دەكەيت، دەبىتە ئەۋ كەسە گىرگى و ھاۋسەنگ و گىانخۈۋاز و ژيان
ۋىستەى كە مەبەستتە و دەتەۋىت.

بۆيە لەمپۈۋە دگەلمدا دەست پىبىكە و بىر يار بەدە، كە

بەرپىر سىيارىتى ژيانىت لەئەستۈبگىرىت .

۴- هه سٽڪردن به هوشيارى

((هه سٽڪردن سهره تاي گوڙانه،

گوڙان سهره تاي گه شهيه))

د. نبيراهيم فقي

هه سٽڪردن هوشيارانه:

سالي ۱۹۵۶ يوكي ليڪولهرى زينده زاني ڙاپوني به رهو باشوورى
نه فريقا دگهل ڪومهلڪي زاناي ولات جورا وچه شندا گه شتي
کرد، به دووى زيڙ و نه لماس و بهردى گرانبه هادا ده گهران.

يوكي له ڪاترمير پينجى گزهنگه وه تاوه ڪو دهى شيوان ڪارى
ده ڪرد، بهم شيويه ده پوڙ بهرده وام بوو، هيچ شتيكى گرنگ و
نه وتوى نه ديتته وه!

پوڙيڪيان هه ستي به مان دوو بوون ڪرد، ههروهه داپرو خايش بوو،
برياريدا بگه پريته وه بوئوتيله ڪه، نه مهش ڪاترمير پينجى پاش
نيوه پو بوو، له پريگهيدا بو ميوانخانه ڪه مندا ليكي ته مهن خوارده سالي

بینی که بهردیکی بریقهداری بهدهسته وهیه، یۆکی له و مندا له نيزك كه وته وه و لینی پرسى: چیت بهدهسته وهیه؟ مندا له گووتى: ((نازانم چیه، بهس له كه ناری ده ریا كه دا دۆزومه ته وه))!

یۆکی داواى لینی كرد بهرده كه ی بداتى، مندا له كه گووتى: ((له بهرام بهر چیم ده دهیتى))؟

یۆکی گووتى: ((پارعت ده ده مى، چه ندت ده وى))؟

مندا له كه گووتى: ((نازانم، به لام هیچی قرت پی نییه))؟

یۆکی گووتى: ((به لى هه ندك شیرینم پییه، قایلیت بیگۆرینه وه به بهرده كه ده ست))؟

مندا له كه قایل بوو، یۆکی ئەم بهرده ی برد و به خیرا به ره و ژووری میوانخانه كه ی له ئوتیله كه دا پویششت، ده ستی دایه پشکنینی ئەم بهرده، پروای نه ده كرد چی بینیه، دهیان جار پشکنینی بو کرده وه، تا وه كو ته واو د لنیابوو، كه پارچه ئەلماسیكه و نرخه كه ی دهیان ملیون دۆلاره!!

یۆکی له خوی پرسى: ((ئەم مندا له سامانیکی گه وری پی بوو، گهر نرخه كه ی بزانیبایه ئەوا به نرخى خۆل نهیده فروشت))!!

ئەم چیرۆكه وانه یه كمان فیژده كات له باره ی هه ست كردنه وه، ئەگه ر ئەم مندا له هه ستی به به های ئەوه بكردایه كه به ده ستیه وهیه تی و به جوانی به كاری بهینایه ئەوا ده بوویه خاوه نی ملیونان دۆلاره!!

به سهرهاتی ئەم منداڵه وهکو ئەو کهسانه وههایه که خاوهنی بههره و توانایهکی زۆریان ههیه و بهها و گرنگی نازانن، دهبینیت ههندیکیان کاتهکانیان به سهرزهنهشت کردن و تانهدان لهوانی ترهوه بهسهر دهبن، بهردهوام سهرقائی پهخنه و بهراوردکارین، خویان بهنرخه خۆل دهفرۆشن، پێک وهکو منداڵه که!!

لهلیکۆلینه وهیه کدا که زانکۆی جۆرج تاوان لهبارهی ههستکردنه وه ئەنجامی دا دیارکهوت که نهوه لهسه دی ئاکارهکانمان خۆنه ویستانهیه و بهبی بیرکردنه وه ئەنجامی دهدهین!!

بهبۆچوونی خۆم ههستکردن پتر له پهنجا لهسه دی گۆرانهکان دهگریته وه، وهکو ئەو جگهره کیشه ی مهترسی جگهره کیشانه که ی نازانیت، که پهنکه بههویه وه ژێسانی لهدهست بدات، که چی هه بهردهوام دهبینت لهسهر جگهره کیشان!! بهلام گهر به ژیرانه و هۆشیاران وه بیرى بکردایه ته وه ئەوا ئیستاکه دهستی لهو جگهره یه مه لگرتبوو، ئەو کهسه ی نینۆکانی دهگهزیت و دهیانخوات، مهترسی و خراپه کانی ئەم خووه خراپه نازانیت، تائه و کاته ی بههۆشیاریه وه ههست بهم مهترسیه دهکات و پیریاری لی دوورکهوتنه وه ی ده دات.

ئیسقاش بالیت بیرسم:

☞ به های خۆت دهزایت؟

☞ ئایا دهزانین خوداوهند به جوانترین شیوازی ئافرانددوی، ههموو شتیکی له م گهردوونه دا بۆ پام کردووی؟

☞ دهزانی چاره نووست دیاری نه کراوه، ئاوهزت تیا بووی پتر له ۱۵۰ ملیار خانهای ئاوهزییه، خیراتره له خیرایی پووناکی، خاوهنی تواناییهکی وهرگرتن و داگرتنه به پتر له دوو ملیۆن زانیاری له یهك چرکه دا؟ دهزانیت خاوهنی هیزی بیرکردنه وه و بریار و هلبژاردنی خۆتی؟

ههستکردنت به تواناکانت و به کارهینانی به شیوهیهکی ئهرینی وها له زیانت دهکات ببیته ئهزموونکاریکی خوشی و کامه رانی وهخش. بۆیه به تهواوهتی بیر له وه بکه ره وه که مه به سستته، بریار بده که به شیوهیهکی نه رینی بیر نه که یته وه، بیروکه نه رینییه کانیششت بۆ بهرژه وهندی خۆت بگوپیت؛ چونکه گوپانی راسته قینه له بیرکردنه وه وه دهست پیده کات، بۆئه وهی ئه مهش پووبدات ده بیئت بزانییت بیر له چی ده که یته وه.

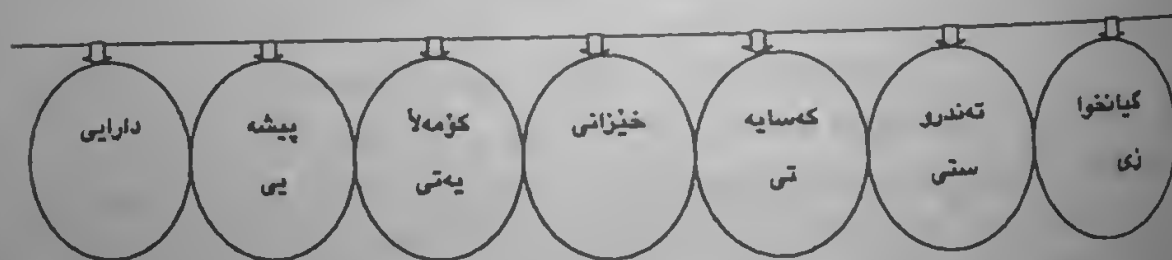
ه- دیاری کردنی ئامانجه کان

((گهر زانیمان- سه ره تا- ئیمه له کوین و چیمان
گهره که؛ ده توانین زالبین به سه ره وهی چی
ده کهین و چونی ئه نجام ده دهین))

ئبراهیم لینکۆلن

حهوت بنه مای سه ره کی بو ژیا نی هاو سه نگ له وینه پوونکاریه که ی
خواریدا خراوه ته پوو:

ئامانجی ههوت بنه ماکه

ه بنه مای گیانخوازی تیا بووی: خو شه ویستی خوا وه ند و لی بوردیه یی
ته واوکاری، به خشنده یی بی مه رجه .

ه بنه مای ته ندروستی له خو گرتیه ی: بیر کردنه وه ی ته ندروستیانه ،
خواردنه وه ی ئاو، سیستمی خو راکی ته ندروست، مه شقی وه رزشی یه .

ۛ ٻنه ماي ڪه سايه تي پڻڪ ڏيٽ له: متمانہ به دهر وون، ڪه شهی
خود، ريزگرتني خودی و ويٺه ڪردني خودی.

ۛ ٻنه ماي خيزانسی: پڻڪ ڏيٽ له: په يوهندييه خيزانسی و
هاوسه ريبه ڪان، په يوهندي باوك و دايك به منداله ڪانپانه وه.

ۛ ٻنه ماي ڪومه لايه تي تيا بووی: په يوهندي ڪومه لايه تي، توانا داريت
بو په يوهندي دابه ستن دگهل هه وانی تره.

ۛ ٻنه ماي پيشه يی پڻڪ ڏيٽ له: ٿامانجي پيشه يی، ڪار ڪردنت،
تايبه ت مهنديت له ڪاره ڪه تدا، باشت ڪردني توانا ييه پيشه ييه ڪانت.

ۛ ٻنه ماي ميده يی يان دارايی له خوگرتهي: داهاتي ئيستان،
ٿامانجي داراييه.

گهر به جوانی بير بکه يته وه ده بينيت به خوازويست بيٽ يان بي هوشي
ٿهوا تو ٿه و حهوت ٻنه مايه به پوڙانه وه ڪار ده بينيت!!

له ٻنه ماي گيانخوازيدا تو پوڙانه نميڙ ٿه نجام ده دهيت، داوا ده ڪهيت،
ده به خشيت، له خه ٿك ده بووريت، ته نانهت به ده م ڪه سي ڪيشه وه پي
ده ڪه نيت.

له ٻنه ماي ته ندروس تيتدا ٿهوا تو پوڙانه ٿاو ده خويته وه جهسته
ده جولينيٽ.

له بنه مای که سییتی دا ئهوا تو پوژانه له باره ی خوت و ئهوانی تره وه
قسان ده کهیت، ده ته ویت به باشتترین شیوه دیار بکه ویت، گهر بکریت،
گهره کته دوخ و ههسته کانیشیت باشت بکهیت.

له بنه مای خیزانییدا ئهوا تو پوژانه دگهل ئه ندامانی خیزانه کهتدا
مامه له ده کهیت و ده جولییته وه جا دگهل باوک و دایکتدابیت یان برا،
یام ژن، یام مندا له کان، یان هه رتاکیکی تری خیزانه کهت.

له بنه مای کو مه لایه تیشدا ئهوا تو پوژانه دگهل خه لکی جوراو چه شندا
ده جولییته وه، به شیوازی جوراو چه شن په یوه ندییا ن وه گهلدا
ده به ستیت.

له بنه مای پیشه ییدا ئهوا تو به پوژانه کار ده کهیت جا خویندکار بیت و
بۆ خویندنگه برۆیت یام بۆ زانکو یان کریکار بیت یان له خودی مالی
خوتدا به به خیوکردنی مندا له کانتته وه سه رقال بیت، یام کار مه ند بیت و
له ده زگا و دامه زرا وه یه کدا له کار دابیت.

له بنه مای پوول و داراییدا ئهوا تو پوژانه دگهل پارهدا ره فتار ده کهیت
و ده جولییته وه جا بکریت یان فروشیار، ته نانه ت نه گهر خه رجیشیت
له خیزانه کهته وه وه ربگریت، هه ر گرنگی دانی تایبه تیت بۆ پاره
مه یه.

به داخه وه زۆرینه ی خه لکی هه موو گرنگی پیدانه کانی چه رده کاته وه
له سه ر بنه مای پیشه یی و دارایی!! بۆیه ده بینین گرنگی به

تهندروستی خویمان و خیزان و ته نانهت به لایه نی گیانخوایشیان
نادهن و په یوهندی خویمان دگهل خودادا ده چپرینن.

بۆئه وهی خوشبهخت و دل کامهران و هاسهنگ بیت پیویسته له کاتی
هه ولدانت بۆ بهدی هیئانی ئامانجه کانتدا هه رحهوت بنه ماکهت
له پیش چاوبیت و به پیویست په پرهو له هه موویان بکهیت.

ئامانج له گرنگترین فاکته ره کانی بیر کردنه وهی ئه ریانه یه؛ چونکه
وههات لی دهکات به چپری بیر له وه بکهیت وه که ده ته ویت، نه وه ک
ئه وهی ناته ویت... ئامانج واتا به ژیا نته ده وه خشیت، به بی ئامانج
خه لکی ههست به ونیتی خویمان ده کهن.

بۆئه وهی بتوانی پلان بۆ ئامانجه کانت دابریژیت - له هه رحهوت
بنه ماکه دا - ئه وا به دووی ئه م پرسیاره شیکارییه دا بکه وه:

ئیسنا من له کویم؟

لیره دا تو به پیی هه موو بنه ماکان ده نوسیت تو له کویدایت،
بۆنمونه، له بنه مای گیان خواییدا ده نوسیت: من به جوانی
نویژه کانم داده په ستم، به لام هه ندیک جار ئاگام له نویژه کانم
نامینیت و نازانم چی ده لیم. یان نمیره سه پیندرا وه کان
له کاتی خویدا ئه نجام نادهم. یان له مزگهوت نیژ ئه نجام
نادهم، یان به جوانی نوژه کانم به ری نادهم.

له لیبورده ییدا دنوسیت: ناتوانم به دهمم له خه لکی ببورم و
خه مه که بوخوم هه لگرم، یان له خه لکی ببورم و دواتر
به هه موو شیوه یه که له و خه لکه وه دور که وم.

له به خشیندا ده توانی بنوسی: من به خشینده م، یان من ته نها
زووکاتی سه پیندراو ده به خشم، یان من ره زیلم و هیچ
نا به خشم.

گرنگ نه وه یه بزانیته تو له کوپرای، ده بیته به ته واوی متمانه
راستگوبیت دگهل خوتدا، به م شیوه یه نه بیته نه نجام ده ست ناخه ی.

له بنه مای ته ندروستی شدا ده توانی بنوسی: من ئیستاکه هیچ
شتیک بو ته ندروستی خوم نه نجام ناده م، به بی هیچ مه ترسییه که
تاده توانم نان ده خوم و ده خومه وه و هیچ وهرزشیک نه نجام ناده م،
ته نانه ت پیاسه ش ناکه م و زورجاریش بیرکردنه وم نه رییه. یان من
ته ندروستی خوم ده پاریزم و وهرزش ده که م و پوژانه یه که کاتر میر
پیاسه ش به پی ده که م، زوربه ی جاره کان بیرکردنه وم نه رییه... هتد.

بو بنه مای که سیته ده گونجیته بنوسیت: ده مه ویت له پریگه ی
خویندنه وه که سیته خوم جوانتر به که م، یان له پریگه ی گو یگرتن له
کاسیته ده نگه ی، ده پومه کوپ و خوله کانی تایبه ت به که شه پیدانی
مرؤی. یان ده لیته: گرنگی به خویندنه وه ناده م، هیچیش بو
که شه پیدانی خودی خوم نه نجام ناده م... هتد.

بۆبنه مای خیزانی ده توانی بنوسیت: په یوه ندیم وه گهل باوک و براکانمدا خراپه. یان په یوه ندی من به خیزانه که مه وه هیچ سۆزیکى تیدا بهرجهسته نییه، یان په یوه ندی من به خیزانه که مه وه پریه تی له سۆز و خوشه ویستی ئالوگۆرکراو.. هتد.

بۆبنه مای کۆمه لاتی ده کریت بنوسیت: من که سیکی کۆمه لایه تیم، خه لکم خوش ده ویت، حه زم لییه بانگیشتم بکه ن و بانگیشتیان بکه م، ژماره یه کی زۆر هاوتم هه یه. یان من که سیتییه کی ناکۆمه لایه تیم هه یه، به گران ده توانم دگهل خه لکدا بجولیمه وه به تیکه لاویان رهفتار بنوینم، به تایبته دگهل هه ندیک که سی تایبه تدا.

له پیشه دا ده توانی بنوسیت: زۆرم حه ز له پیشه که مه وه یان رقم لییه تی. په یوه ندی من وه گهل به رپوه به ره که مدا باشه یان حه زم لی نییه یان هیچ په یوه ندیه کم دگه لدا نییه.. هتد.

له بنه مای پوول و داراییدا ده لویت بنوسیت: له پروی داراییه وه بۆخۆم بى کیشتهم، ئه گهر داها تم که مبوویه وه - به پشتیوانی خودا وه ند - ده زانم ده بیست گۆرانیک ئه نجام بده م له دۆخی داراییمدا، یا خود من هیچ شتی کم نییه و سکالا و گازنده ی به ختی خۆم و ولات و هه موان ده که م.. هتد.

پاش له وه ی هه موو زانیاریه پیویسته کانت کوکرده وه زانیاریه کان هه لبسه نگینه، دواتر ئه وه ی له حه وت بنه ما که دهیزانی و ده ته ویت

به دهستی بیئی بینوسه وه، به پیی رادهی پیوستیت پییان ریکیان
 بخه، دواتر ئه و ماوهیه بنوسه وه که ده ته ویت له تییدا ئامانجه که ت
 به رجه سته بکهیت، دواتر بینوسه وه که چون ده ته ویت ئامانجه که ت
 به دی بهیئی، دواتر ئه و کیژشانه بنوسه وه که رهنگه دوو چارت
 ببنه وه به تایبته له پری رهوتی به دی هاتنی ئامانجه که تدا، له کو تاشدا
 نه وه بنوسه وه که پاش ئه وهی ئامانجه که ت بو به دی دیت ده ته ویت
 چی بکهیت؟

دلنیات ده که مه وه ئه و کاتهی ئامانجه کانی خوت ده زانی و پلان بو
 ژیانته داده ریژیت ژیانته به و جوړه نابیته که بووه، به لکو مانایه کی
 دیکه ی ده بیته، ده بینیت ناته ویت یه ک چرکه له ده ست خوت به دی بو
 باشتر کردنی دوخه کانت، ته نانه ته گهر بو حه سانه وه و
 پشوودانیته بیت.

له بیرت بیت نه گهر ئامانجه نه بیت بو به دی هیئانی ئامانجهی نه وانی
 تر ده ژیت...

له مپرووه ده ست پیبکه و دلنیا به ره وه که خودا وه ند پاداشتی
 خاسکاران وون ناکات.

۶-دووپاتى دەستەبەر

((گەر توانايى و بەھرەكانى خۇت نەناسى و دەروون و
ئاوھزىت بەپراستىنە و كەتۋارى قايىل و گۆش نەكەيت،
چۇن بىرلەۋە دەكەيتەۋە خەلكانى دى رېزىت بگرن))؟!

د. ئىبراھىم فەقى

دووپاتى دەستەبەر:

دكتور شىد ھلمستىر لەپەرتوۋكە كەيدا: ((ئەۋكاتەى لەگەل خۇتدا
قسە دەكەيت چى دەلىيت)) دا دەبىزىت: ((مىۋە لەۋكاتەى لەدايك
دەبىت تاۋەكو تەمەنى ھەژدە سالى ۱۸۰، ۰۰۰ نامەى نەرىنى
ۋەردەگىت))، بەھۋى زۆرى دووبارە بوۋنەۋەى ئەم نامە نەرىنىانەۋە
لەزىانماندا ۋا ھەستەكەين بەپراستى ژيانمان ئاۋھايە!!

لەنىۋ ئەۋنامانەى كە پەنگە ۋەرى بگىرن: تۆشكست خواردوۋى، تۆ
زۆر تورەيت، تۆپىك ۋەكو مامت گەمژەيت!! ھەرگىز بەكەلكى ھىچ
شتىك نايەيت... ھتە لەنامەى نەرىنى كەلە جىھانى دەرەۋەى
خۇمانەۋە ئاراستەمان دەكرىت جا لەمالەۋەبىت يان خۇندىنگە يان
ھاول يام خەلكانى دى.

گىرگى ئۆيىگە بەھىزىتىن نامەن و ناچارى بېرۇ پىكىردى دەپىنە،
دواتر نەھامەتتەكلى دەرىشمان بۇ زىدەباركرد و بەھىيەو خۇشمان
لەپىركرد، لەپىرمان چوويەو ئىمە باشترىن بوونەوهرى خوداين،
لەپىرمان كرد خوداوندە ھەمى تىشتىكى بۇ ئىمە رامكردو، لەپىرمان
چوويەو خودى خۇمان پەرچوويەكى ناوازەين، بېرومان وەھابو كە
رەفتار يان بەرنامەكلى خۇمانىن!!

بۇيە ئەم بەشەمان تەرخان كىردو، بۇئەوهرى بەرپاستى بىزانىت تۇ
كىيت؟ تۇ ھىچ رەفتار يان بېرومان ھەستىك نىت، بەلكو تۇ باشترىن
بوونەوهرى خوداوندە جا بۇچوونى ئەوانى دى لەھەمبەر تۇدا چ بىن
ئارىشەيەك نىنە، لەرپاستىدا بۇچوونى خەلكلى تىر ھىچ ئامازە نىن
بۇتۇ بەلكو ئامازەن بۇخۇيان.

چونكە بەپىيى ياساى پەيامەنى جىھانى ھەناوى ھۆكارى پىشت
جىھانى دەرەكلىيە، ئەگەر كەسەكە ھاوسەنگ بوو ئەوا بەجوانى قىسان
دەكات و ئالىكارى خەلكلى دىش دەكاتن، بەلام ئەگەر لاوازبوو ئەوا
چى لەبارەى خۇيەو دەزانىت دەپىت، بۇيە ئەگەر كەسەك پىيى
گوتى: تۇ شىكست خواردوويت، لەرپاستىدا ئەو لەبارەى خۇيەو
قىسان دەكات! ئەگىنا ئالىكارى دەكرىت بۇ خۇگۇپىنت لەبرى
شكاندەو تۈاناكوشتنت.

دووپاتىيە دەستەبەرەكان يارمەتيت دەكات بۇ چەرەتیشك خستەسەر
تواناكانت و باشترکردنى ئەو دۇخانەت كەمەبەستتە باشترىان
بكەيت، ئەمەش بەم شىۋەيە دەبىت:

۱- بەلاى كەمەو دە شتى باش لەبارەى خۆتەو بنوسەو: نەلىت:
نازانم؛ چونكە تۇ لەمەموو كەس باشتر خۆت دەناسى، پىگە
بەخامەكەت بدە تايبەت مەندىيەكانت بخاتەسەر لاپەرە، بۇئەو
بەئاسانى ئەمە ئەنجام بدەى حەوت بنەماكەى پىشور بەكاربىنەو،
كە تايبەتن بە پىكخستنى ژيانى ھاوسەنگ، لەمەر بنەمايەكياندا
ھەموو ئەو باشيانەى خۆت بنوسەو كەھەتن.

۲- ھەموو پۇژىك بەھەستى خرۇشىنەرەو ئەم لىستەت بنوسەو، ئەم
تايبەت مەندىانە بكەرە سەرچاۋەى پەپرەوكانت. بۇنمونە گەر
نوسىتە: من پابەندم، بىر لەئەزموننىك بكەرەو كەبەتەواۋەتى پىۋەى
پابەندىت، بەم شىۋەيە ھەموو تايبەت مەندىيەكانى دىكەت بنوسەو،
چون بەم كارەت بەلگە بەمىشكت دەبەخشىت لەبارەى ئەو دەلىت
و بەمەش مىشكت دۇسىيە داخراۋەكانى دەكاتەو و پىشتىگىرى
گوتەكانت دەكات.

۳- ئىستاش بىر لەشتىكى نەرىنى بكەرەو لەخۆتدا، بۇنمونە: من
يادگەم لاۋازە! بەھەستەكانت لىى دابىرى، واتە: بەو شىۋەيە
بىخوینەو ۋەك ئەو دەدەرەو بىبىنىت، بەخۆت بلى: ئەمە زۇر
ناراستەو يادگەى من زۇر بەھىزە، دەتوانم ئەو دەمەۋىت يادى

خومی بېنمه وه، دواتر لیستی نه و شته نه ریانه بخوینه وه که له باره ی
خوته وه نویوته، دواچار به قولی هه ناسه یه ک بده و بللی: سوپاس و
ستایش بؤ خوداوه ند.

۴- بگه ریوه بؤ نه و شته نه ریانه ی که له باره ی خوته وه ده لییت،
ده بینیت میشتکت پروات پی ناکات؛ چونکه دوپاتییه ده سته به ره کان
له ناوی بردووه.

نیستاش باپیکه وه دوپاتی ده سته به ره وگهل خه لکاندا تاقی
بگه ینه وه:

۱- که سیك به ییری خوت بخه ره وه که ره خنه ت ده کات و قسه ی
داړوخینه رت پی ده لییت.

۲- به هه سته وه له قسه کانی خوت داماله، به و شیوه یه لی بنواړه وه
نه وه له دووره وه بینیبییت.

۳- به خوت بللی: نه وه ی ده لییت ناراسته، من شکست خوار دوونیم،
من نیستا پلانی ئامانجدارم هیه، به پشتیوانی خودا به دی ده ینم.

۴- دوپاتییه ده سته به ره کانت بخوینه ره وه و هه سته کانتی پیوه گری
بده.

۵- بؤ قسه کانی نه م که سه بگه ریوه، ده بینیت که بی هیژبووه، له بری
نه ودا دوپاتی ده سته به ره جیگه ی گرتوته وه.

ۋەك دەپىيىت دوپىياتى دەستەبەر ئالىكارىتە بۇ زانىنى ئەۋەى خۆت
لەراستىدا كىيىت؛ چۈن ھىزەكان بۇ بەدى ھاتنى ئامانجەكانت
بەگرەدەخەيت. ئەمە ماناى ئەۋەنىيە كە سوود لەۋچوونى ئەۋانى تر
ۋەرنەگرىن و ھەلسەنگاندنى بۇ نەكەين، بەھۆيەۋە گۇران لەخۇمان و
بەھا و پروا و بنەماكانى ژيانماندا ئەنجام نەدەين.

لەمپۇ بەدۋاۋە دوپىياتىيە دەستەبەرەكان دگەل خەلكانى دىدا
ۋەكارىيىنە، بەتايىبەت ۋەگەل بۇچوونى خۆت لەبارى خۇدى خۆتەۋە،
بەتايىبەت گەر بۇچوونەكەت نەرىنى بوو.

«داتىشنى لەشۋىنى گوشاد و خويندە و لىتروون
لەبىرۈكەي نەۋەكانى رابروو لەژىر پووناكى مۇمەكاندا،
خۇشپەندىكى لەبن نەھاتووم پى دەبەخشىت»

كۆشىدۇ كۆندۇ

«ستراتىژىيە تەكانى بىر كىردىنەۋەي ئەرپىنى ستراتىژىيە تى كەم و
رياد كىردىم خستە بەردەستت، بۇم روون كىردىتەۋە كە مىشكى مروۋ
چۈن بەتوانايە بۇ گەۋرە كىردىنەۋەي كىشەكە و پىشانىدانى بەگەۋرەتر
لەدۇخى سىروشتى خۇي، ھەروەھا پىچووك كىردىنەۋەي بۇ ئاستىكى
پەلاشى و تىابردىنى كىشەكە.

نامانچ لەپىنمايى كاتى ئەرپىنى بەكارھىننى تىواناي ئاۋەز تە بۇ
چىرىر كىردىنەۋە لەسەر ئەۋكاتەي خۇت دىيارى دەكەيت، ئەم كاتەش
لەسەرەتاۋە نابىت پىر لە دە خولەك بىت رۇۋ مەشق كىردىن بە مىشكىت
بۇ چىرىر كىردىنەۋە لە بىرۈكەي ئەرپىنى، دواتر ئەم ماۋەيە بۇ پازدە
خولەك زىادەدەكەي و ئەۋجا بۇبىست و بەم شىۋەيە، گىرنگ
بەردەۋامىيە لەئەنجامدانى ئەم كارە بۇئەۋەي بىتتە خويەكى داكراۋت

ئەلەمەندەكەننى يادىگەي ئاۋەزىدا، ئەمەش ۋەھات لىدەكەت خۇكرە
ئەرىيى رەفتارىكەيت.

ئەم شىۋازەم دىگەل كەسىكى خاۋەن كار لە مۇنترىال-كندا تاقى
كرەۋە، كە زۆر تۈرەبوو، ھەۋلى دەدا لەرىگەي كىدارە ئەرىيەكەننى
ۋەكو جگەرەكىشانەۋە ھەلچۈنەكەننى دابىركىنىتەۋە، لەپۇژىكدا پىتر
لە پەنجا جگەرەي دەكىشا، پىتر لە پازدە كوۋپى گەۋرە گاهۋەي
دەخۋاردەۋە، ئەمەش ۋەھاي لى كىردىبوو دوۋچارى جەلتە بىتەۋە و
ۋەخت بوو بىرىت.

داۋام لى كىرد بىر لەشتىكى ئەرىيى ژىيانى بىكەتەۋە، دواتر بەجۋانى
بەرئەنجامى ئەم تاقىكرەنەۋەيەم پى بلىت، گۈۋتى: ((ھەست
بەھەسانەۋە دەكەم))، ئەۋكەتەي زىادتر پۇچۋە نىۋ باسەكەۋە
ھەستى ئەرىيى پىترەبوو.

داۋام لى كىرد جارىكى دىكە بىر لە دۇخىكى ئەرىيى بىكەتەۋە، بەۋردى
كاردانەۋەكانىم بۇ باسبىكات، ئەنجامى دا بەلام ئەمجارە زىادتر
لەجارى پىشۋو بۇي پۈۋن كىردەۋە و دوا، كاتى زىادترى وىست و
گۈۋتى: ((ھەست بەدۇخىكى ئەرىيى باشتىر دەكەم ۋەك لەجارى
پىشۋو)).

داۋام لى كىرد لەمالەۋە يان لە نوسىنگە تايىبەتەكەي بۇ ماۋەي چەند
خولەكىك بىر لەشت گەلىكى ئەرىيى بىكەتەۋە، بىرى كىردەۋە و گۈۋتى:
((شۈيىنىك دۇزىيەۋە)). داۋام لى كىرد ۋەھا بىر بىكەتەۋە كە ئىستا لەو

جیگه یه یه و بیر له شتی ئه ریئی ده کاته وه، نه نجامی دا وگووتی:
 ((همان هه ست و ئاسووده یی بۆ به رده سته)). لیره وه داوام لیکرد
 پینمایي کاتی ئه ریئی پوژانه و بۆماوه ی ده خوله ک نه نجام بدات،
 پاش هه فته یه ک بگه ریته وه بۆ سهردانم.

پوژ تیپه ری و پیاوی خاوه ن به خوئی و باتریشیای کچی و ژنه که یه وه
 هاتنه سهردانم و پئی گووتم: ((سهرباری ئاسانی نه و پینماییه ی
 که تۆ به منتی وتوو بۆئه وه ی نه نجامی بده م، به لām کاریگه ره که ی
 بپرواپینه کراوه)). ژنه که ی پئی گووتم: ((له راستیدا ده میکه میرده که م
 به م شیوه یه نه دیتوو)). داوا ی لیکردم خوئی و کچه که شی فیری
 هه مان شت بکه م.

ئه مه نمونه یه کی ئاسانه ئه وه مان بۆ پروو ده کاته وه که ئاوه ز
 سهرباری ئه وه ی به توانایه، به لām ساکاریشه، ده توانین جاریکی نویت
 وه رنامه ریژی ئاوه زمان بکه ینه وه، به و وه رنامه و شیوازانیه خو مان
 ده مانه ویت و یارمه تی گه شه و پيشکه وتنمان ده دات، ژيانمان
 ده که ینه ئه زمونیکی ئه ریئی هه ناوی و هیمنی ده روونی.

له مپرووه دگه ل مندا ده ست پیبکه

کات و شوینی گونجاو بۆ ئه م مه شقه په دابکه

جا دۆخه هه رچییه ک بن، گوئی لی مه ده

چیژله ئاسووده یی و نه نجامی ئه ریئی وه ربگره

۸- گه شه پیدانی خوئی

((که مترین شتیك مروؤ به خوئی

بوه خشیت، به وه بیئت که دهیه ویئت بیئت))

د. ئیبراهیم فقهی

گه شه پیدانی مروئی بووه ته گرنگترین پیویستییه بنچینهیی و داواکارییه کانی دامه زراوه و دهزگاگان له کارمه نده کانیان. رهنگه کارمه ندیک خاوه نی پروانامه یه کی به رزیئت و له زانکویه کی بالای جهانی خویندنی ته و او کرد بیئت، به لام نازانیئت دگهل وانی تردا رهفتار بکات، ئه مهش وای لی کرد ووه له ئیشه که ی وه ده ری نیئ. یان رهنگه سه روکی ئیشیک هه بیئت سوود له پیشکه وتنه کانی ده ور به ری وهر نه گریئت، ئه وهش وای لی ده کات کی پرکی کاره که ی هه ندیک له به رده سته کانی خودی خاوه ن ئیشه کهش بو لای خوئی کییش بکات، دواتریش به نا چاری ئه م که سه ده ست له ئیشه که ی هه لده گریئت. وشه ی گه شه پیدان مانای گه شه ی حهوت بنه ما که یه.

مرو قایه تی یانی ره گه زه کانی مروؤ.

بو یه گه شه پیدانی مروئی کاریکی زانستی نییه، به لکو شیوازیکه مروی له ژیا نییدا دکاری ده بات بوئه وه ی به با شتر برژیئت.

گەشەپىندانى مەۋىيى دەتۋانى بۇ خۇراڭ پىندانى ئاۋەزى بەكار بىنى،
سەربارى دەۋلەت مەندىكىرى زانىبارى و توانايىيەكانت، كە ۋەھات
لېدەكات توانا و لېھاتوويىيەكانت و ھىزى بىر كىرىم ۋەت بۇ بەدى
ھىنانى ئامانچەكەت لەژيانىدا باشتىر بەكار بىنى.

چەندىن ئامرازى فرەجۇر ھەن دەتۋانى بەكارى بەھىنى بۇئەۋەى سود
لەگەشەپىندانى مەۋىيى ۋەربىگىت:

۱-خویندەۋە:

گەشەپىندانى مەۋىيى زۇر دەۋلەت مەندە بەپەرتۋوكى ھەمەجۇرى كايە
چەشەنەجۇر، جا تايىبەت بىت بە بىر كىرىم ۋەى ئەرىيى، يان
بەھىز كىرىمى يادگە ياۋ چىرىم كىرىم ۋەى، يام ھەلسۇراندنى ھەستە
نەرىيەكان، يان بۇ باشتر كىرىمى پەيۋەندىيە خىزانى و
ھاۋسەرىيەكان، ياھ لۇ باشتر كىرىمى خۇرىزگرتن و وئەكەرىمى
خوۋدى و مەمانەكەرىم بە دەروون و بوارى دىكە.

لەبۋارەكەى خۇتدا بخوینەرەۋە، يان ئەو بوۋارەى ھەزەت لىيەتى،
ھەستە وايە كە يارمەتى دەرت دەپىت بۇ پتر گەشەپىندانى ئەرىيەكانەى
ۋارەكەت و پىشخستنى ھاۋسەنگىت.

بۇزانە بەلەى كەمەۋە بىست خولەك بخوینەرەۋە، خۇت دەپىنىت كە
چۇن ھەست بەجىاۋازى دۇخى خۇت دەكەيت لەپروۋى گۇرانى پەفتار
ۋ ئاكارەكانتەۋە.

۲- كاسيټي دهنگي:

نه گهر حەزت له دهنگه بۆ خویندنه وه، نه وا گوی له كاسيټه گانې
تایبەت به گه شه پیدانی مروی بگره، نه م چه شنه كاسيټانه به چەندین
زوان دهسته بهرن.

به پای خۆم باشتر وایه هم بخوینیته وه هم گوی بیستی
كاسيټه گانیش بیت؛ چونكه به م كارەت ههسته گانت پته وده كهیت و
ژیانت پرده كهیت له بیروكهی نه ریی.

باشترین جیگه بۆ گویگرتن له كاسيټه گان ناو ترۆمبیله؛ چونكه به م
كارەت نه و كاته ی به هو ی گه شته كه ته وه له دهستی ده دهیت بۆت
ده گپړیته وه و كهك له و كاته شت ده بینیت، جا گه شته كهت كورت بیت
یان دريژ.

۳- كاسيټي فيديو (وینه دهنگ):

هەندیک هەن حەزبان له فيديو یه، بۆنه وه ی به چاوی خو یان مه شق
پیکاره كه بیینن و واهه ست ده گن پاسته وخو دگه لیاندایه،
نه و كه سانه ی فيديو یان به لاوه په سهنده كه متر توخنی خویندنه وه و
گوی بیستن ده كه ونه وه.

۴- شه و دانیشتنی ئاپورایی:

ده توانی له شه و دانیشتنه گه له جه میه گاندا ئا ماده بیت، له گه ل كه سانی
تایبەت به گه شه پیدانی مروییدا باشتر ئاشنا بیت.

من خۆم که به لای که مه وه ههفتانه پینج په رتوون
 ده خوینمه وه، به تیکرا گوی له پینج کاسیتی ده نگیش ده گرم، جا
 له ترۆمبیله که مدایت یان له فرۆکه و له کاتی گه شتندا، یان له کاتی
 وه رزش کرنندا، ته نانه له کاتی هه ساوه نه شندا، هه روه ها به لای
 که مه وه دوو کاسیتی قیدیوش له ههفته یه کدا ده بینم، زۆر جاریش
 بوخۆم ده چمه خوله کانه وه، به شداری مه شقه کانی مه شقه وانه که ده کهم
 و چی بلیت نه نجامی ده دم، هه روه ها باز نه ی ناسیا وه کانیشم
 فراوانتر ده کهم و نه وانه ده ناسمه وه که خاوه نی هه مان تایبته مهنی
 خۆم.

کو بوونه وه و شه ودانیشتن ئاپورایی و گه له جه میه، له
 شه ودانیشتنه کانی خۆمدا هه زاران کهس ده بینم، ده بینیت
 نرخه کانیشی هه رزانن، کاته کهشی ناگاته پتر له دوو کاترمیر، نه مهش
 وای کردووه زۆرینه ی خه لکی پیی قایل بن و به خیزانه وه ناماده ی
 بن.

ه- وه رنامه ی مه شقه وانی:

گه رده ته ویت سوودی باشتر ببینیت نه وای بنگومان وه رنامه ی
 مه شقه وانی باشترینه؛ چونکه کاتی زیاده تر له وای ناماده ده بیت، په نگه
 بوژیک به ته واده تی یان دوو یا خود سی بوژیش بیت، پائه و
 شیکردنه وه کان تییدا به پروونییه و مه شقه کانیش به چرسی، به لام
 له نرخدا له شه ودانیشتنی ئاپورایی گرانتره.

٦- خولی چر:

ئه وکاته ی تو دته ویت زیده تر سوود وهر بگریت، یان گهره کته له مه شقیکی تایبه تی گه شه پیدانی مرویی شاره زای ته واو وهر بگریت ئه واه به شدار ی خولی چربه، ئه م خولانه به زوری ماوه که یان پینج پوژ یان زیاده تره، مه شقه کانیشی زیده تر و به یزتره، له کو تاشدا ده بیته خاوه نی پروانه مه یه کی تایبه تی که له ریگه یه وه ده توانی داهاتووی خوت پونییت بنیی، ئه مه ش وای کردووه نرخه که ی گران بییت.

وهک ده بینیت جگه له خوت هیچ ریگریک له پیشتدا به ره و سه رکه وتن بوونی نییه!! چونکه ئه گهر مروژ بیه ویت خووی باشتربکات و بهوشیوه یه ئه رییی بییت که مه به سستییه تی ئه واه ئه م ریئماییه گونجاو و بگره به سیش ده بییت بو، له بوئه وه ی چیوه ی ژیانته ئه رییی بییت هیچ هه لیکی خونه ری کردن بو ده روون و خوودت به جی مه هیله.

۹-ئارام كۆرۈنۈش ۋە تېپىلماقچى پۇرچاق

((بىز زارى مۇشۇ ئەنە بوغۇننى

توانا دارىيە ۋە يەتتى بۇ ئارام كۆرۈنۈش))

ياسىك

گەر لە دەۋر ۋە بىر تىنچلىق دەۋرىنى پىششىقلاپ تەكشۈرۈش ۋە قارغۇچى
ۋە دەنگە دەنگ!

ئارام كۆرۈنۈش دەۋرىنى تەكشۈرۈش:

ئەۋ غەلبە غەلبەيە كەلگەن جەھەتتىن دەۋرىنى تەكشۈرۈش دەۋرى، لېكىن
دەنگى تەلەپ قىلىش (ۋە دەنگى كۆيۈنەرەۋە) ۋە تەلەپ قىلىش (دەنگى
كۆيۈنەرەۋە) ئالۇش ۋە بىز ئارام كۆرۈنۈشنى!! دەنگى قىلىش ۋە تەلەپ قىلىش
مۇسقىلى بەزى!! دەنگى خەلگ ۋە قەربالەخى ۋە كىيىنچىلىق پىششىقلاپ
ۋە دەنگى ئارام كۆرۈنۈش، كەلگەن ۋە دەنگى كۆرۈنۈشنى
پاڭغا ياندۇرۇش، ھەۋالى نەرسىنى كەلگەن ۋە نىگەرەننى ۋە بەردەھىيەت.
ئارام كۆرۈنۈش غەلبە غەلبە ۋە ھەۋالى جىل شىۋىنىڭ، ۋە ئامان لى ھاتۇرە ئارام كۆرۈنۈش
بىر ۋە تەلەپ قىلىش كىيىنچىلىق ئارام كۆرۈنۈش ۋە ھەمىشە دەۋرىنى تەكشۈرۈش
بىز ئارام كۆرۈنۈش، ئەمەش ۋە لە كۆرۈنۈشنى دەۋرىنى تەكشۈرۈش ۋە كەلگەن بەھىرەۋە
كەلگەن بەھىرەۋە ئارام كۆرۈنۈش پىششىقلاپ بەھىرەۋە ھەيىت!!

ژاوه ژاوی هه ناویش هه یه:

له په رتوکه که یاندا ((فاکته ری ئینشتین)) جاک کانفیلدان و مار
 فینسون هانسون ده بیژن: ((مروی پوژانه پتر له شهست هه زار
 بیروکه ی بۆدروست ده بیئت)) بیهینه پی شه چاوی خۆت له هه ناوماندا
 چی ژاوه ژاویک له بووندایه !! سهرباری قسه کردن دگهل خود و
 جوړه کانیدا، که د شاد هلستر له په رتوکه که یدا: ((چی ده لییت
 ئه وکاته ی دگهل خۆتدا قسه ده که ییت)) ده لییت: ((هه شتا له سه دی ئه م
 قسه کردانه نه رین))، ئه مهش له سالی ۱۹۸۶ له لایه ن
 تیابهش (کولێج) ی پزیشکی سان فرانسیسکو وه دوو پات کراوه ته وه.
 هه روه ها په خنه کردنی هه ناوی و امان لی ده کات خۆمان له وانی تر
 که متر بزانی !! هه ست به ترس و نه بوونی متمانه و ئاسایش بکه یین.
 واته ئیمه له جیهانیکی پر له ژاوه ژاو و غه لبه غه لبددا ده ژین، له ده ره وه و
 هه ناویشدا !!

گه ر له ده ورپشتت بنواری ده بیینی هه موو شتیگ گه شه ده کات و
 پروو ده دات به هیمنی و ئارامیه کی ته واه وه، خۆر هه لدیت و ئاواش
 ده بییت به بی دهنگی... مانگ دیار ده که ویت و وون ده بییت
 به هیمنی... ئه ستیره کان... درهخت و گه لا و گووله کانی... میرووله
 به هیمنی ته واه وه کاری خۆی ده کات... جالجالوکه به بی نوزه کردن
 خانوه که ی پونییت ده نییت... پوژئاوا بوونی خۆرت دیتووه؟ لیی

راماویت؟ ده بینیت ههست به نارامی و هیمنی ته وار ده کیت. له نیوه
شه ودا له نه ستیره کانت پوانیوه و له بووناکیه که ی رامینیت؟ به ته واری
هینمن. نه هه موو جوانیانه خوداوه ند به بی دهنگه دهنگ
نافراندوونی.

بویه بریارمدا برینمایس نارامی و هیمنیت بو به رده ست بخم

دگل تیرامانی پوزانه ی بی خه

گر به چند خولیک بیخه یته نیوخشته ی کاره کانتاره

سارک و توره بیت، که شه ده کیت بی خه ده مینیتاره

نهمه ش پيگه يه يه كي زور ساكار و ناوازه يه بو گه يشتن به هيمنی
و نارامی ته واو:

۱- بير له دوو وشه يه بکهره وه: ((سوپاس بوخوا)). وای دابنی
هميشه نهم دوو وشه يه ت له پيش چاودايه و له پهرديو نه يه که وه
دهيبنيت.

۲- سه يری نهو بو شاييه ی نيوانيان بکه :

سوپاس بوخوا

دهيبنيت بير له هيچ ناکه يته وه؛ چونکه تو بير لهو بو شاييه ده که يته وه،
هه ست ده که يت له هه مينی ته واودا ده بيت.

۳- بهر دهوام به له روانين له بو شاييه که، دواتر به شيواوی (۴ ۲ ۸)
هه ناسه بده، واته: به چوار ژماره هه ناسه له لووتته وه هه لمژه، به دوو
ژماره له سنگتدا بيهي لهره وه، به هه شت ژماره له دهمته وه ده ری بکهره
دهره وه. بهر دهوام به له سر نهو شيوازی هه ناسه دانه تاوه کو ده گه يته
ناسووده یی ته واو.

۴- ماسولکه گاني چاو و دواتر پووخسارت شل يان خاو بکهره وه و
هه ست به ناسووده یی ته واوی نهو ناوچانه بکه.

۵- له شت خاو بکهره وه له خواره وه بو سره وه، دواتر له سره وه بو
خواری و بهر دهوام به تاوه کو ده گه يته قوله پی.

۶- بیر بکهره وه و بیهینه پییشه چاوی خۆت که ژماره ۳ ت له پیشدایه، نهخته نهخته لیّت دوور ده که ویتته و قه باره که ی بچووک ده بیته وه و دواتر نامینیت، دواتر سهیری ژماره ۲ یش بکه تا وه کو وون ده بیّت له پیش چاوت، ئینجا ژماره ۱ که دوور ده که ویتته وه و بچووک ده بیته وه و پهرت ده بی و به ته وا وه تی گووم ده بی. ده بینیت ده گه یته قوناغی ئەلفا، که قوناغی خو هیور کردنه وه یه.

۷- هیمن و ئارامبه بو ما وه ی ده خولهک.

۸- به چالاکیه وه هه ناسه بده و له یه که وه تا وه کو پینچ بخوینه:

((ئیتاکه بریارت دا وه چاوانت بکه ره وه و هه ست به هیمنی بکه، بلی: من له جار ان با شترم))، دواتر چاوانت بکه ره وه.

﴿رینگه که پتر له یه ک جار بخوینه ره وه بوئه وه ی به جوانی لیی رابگه ی.

﴿باشتر وایه که سیك به دهنگی هیمن و له سه رخۆ بو تی بخوینیتته وه، یارمه تی دهرت ده بیّت بو گه یشتن به دۆخی هیور بوونه وه.

﴿ههروه ها ده توانی دهنگی خۆت تو مار بکه یت و یارمه یتیت بکات بو گه یشتن به قوناغی ئەلفا.

﴿هانی خۆت بده بوئه وه ی هیور بوونه وه و تی پرامانی پوژانه ببیته به شیکێ ژیا نت.

﴿ھېمىنى ھېزىت بەكار دەخات و داھىنان تر و كارا تىرت دەكات.﴾

﴿ھېمىن بوونەوۋە ماندوۋىيەتى ناھىيلىت، يارمەتت دەكات بۇ
پىزگار بوون لە زۆر نەخۇشى.﴾

﴿ھېمىن بوونەوۋە دەت گەيەنئىتە ھېوربونەوۋە ھەناۋى، ئارامى
دەروونى و مىشكى و جەستەيى و سۆزىارى.﴾

﴿ھېمىن بوونەوۋە يارمەتت دەكات بۇ ئاسان دۆزىنەوۋە چارەي
كىشە و ئارىشەكان.﴾

﴿ھېمىن بوونەوۋە وات لىدەكات بگەيتە باشتىن دۇخى دەروونى و
جەستەيى و مىشكى.﴾

﴿ھېمىن بوونەوۋە دەھات لىدەكاتى زىادتر لەخواۋەند نىزك
بگەۋىتەوۋە.﴾

﴿لەمپۇۋە بە پىنج خولەك دەست پىبگە و دواتر كەزانىت
توانادارىت كاتەكە زىادتر بگە.﴾

۱۰- گىرەكلىك پەيدا قىلىش ۋە چالاكەت پۇرۇش

((ھەزەكەن ھەيلىكى چىراغكارى نىيازەن،
لەككەشەركەنلىك زىيانى پۇرۇشەت بەدوورت دەخەن، بەرەو
خۇشەختى ۋە كامەرانى ھانكاوت پى دەنن))

د. ئىبراھىم فەقى

پۇرۇشەكەت چۈن بەسەردە بەيت؟

ھەيلىكى تايىبەتتە ھەيەكە خوت پىۋە گىرتىت ۋە بەلەي كەمەو
يەكجارى ئەنجامى بەدەي؟

لەككەشتەكەن بەدەورى جىھان ۋە لەشەوئەپۇپايى ۋە خول ۋ
نوسىنگەي تايىبەتتە ئەم پىرسىيارەم لەخەلەكەنلىك زۆر دەكرد، دەم
دەيت زۆر بەي ۋە لەمەكەن دووبارە بوون، جا شوپنى كەسەكەن بە
جوداش بانايە!! ھەندەك خەلەك دەپىژن: ((ھەزەن يان ھىوايەت تەنھا بۇ
مەندالە))!! يان: ((خۇمەن ئەوئەندە كاتە نىيە پۇرۇشەكەم تەواو بەكەم
چلۇن كاتە ھەيىت بۇ ھەزەرخوازى))!! ئەوانى تەدەيان گەوت: ((بەروام
ۋايە ھىوايەت كاتە كوشتەن))!! ۋەرە باپىكەو بەزانىن لىكۆلىنە ۋەكەن
چە لەبارەي ھىوايەتەو دەلىن:

گۆڭۈر ئۆزى رەزىدەگە نۇسخىسى تەك: ((ھىۋايە تەكەن ۋە ھالەكەتەن سان دەكەن ھەست بە خۇشەختى ۋە ھەلسۈرەندى ئىيانىيان بىكەن، بۇيە يارمەتى دەرىشىەتى بۇ سەركەۋتەن)). لىكۈلەنە ۋە يەكە سۈيدىش ھەيە تىيدا ھاتوۋە: ((ئە ۋەكە سەنەي سەرقالى ئەنجەمدانى ئە ۋەكارانەن كە ھەزىيان پىيەتى دۈۋچارى نەخۇشى دەروۋنى نابنەۋە، تىكپراي دۈۋچار بۈۋىيان بەنەخۇشى دل كەمترە لە ۋەكە سەنەي كە ھىۋايە تەكەنىيان ئەنجەم نادەن)).

شالرز جىقىنىز لە كىيەكەيدا: ((خودى راستەقىنە)) دەنۇسىت:

((گەر ھەزۈخۈزەكەن نەبۇنايە نەم دەتۈۋانى بەرۋونى بىرەكەمەۋە، نەدەگەشىتم بەم سەركەۋتەنەم)). زاناي ئەمەرىكى دىكتۇر ۋاين دايىر لەپەرتۈۋەكەيدا ((دە نەينى بۇ سەركەۋتەن ۋە خۇشەختى)) دا، دەلىت: ((بۇئەۋەي بىتۈۋەم بىنۇسەم دەبىت پۇبچە نىۋ قۇناغى تىرامانى گىشتىيەۋە))، ئەم كەسە بەلەي كەمەۋە پۇژانە يەك كاترەمىر پىي دەكرد ۋە چەند كاترەمىر كىش تىرادەما.

لەبىرمە ئەۋكەتەي مەندال بۈۋىن مەن ۋە دىكتۇر ئەھمەد فەقىي بىرام كە دۈۋ سالى لەمەن گەرەتر بۈۋ زۆرى ھەز لە بەخىۋەكردنى بالندەبۈۋ، باۋكەم - خۈۋ ۋە بەھەشتى شادبەكەتەۋە - لەسەربانى مالەكەماندا لەئەسكەندەرىيە كۆمەلەك ھىلانەي بۇ درۈست كىرد، كۈلانەيەك بۇ مەرىشەك، دانەيەكى تر بۇ مەراۋى، ئەۋىتر بۇ سۈنە، ھىلانەيەك بۇ كۆتر

و... هتد. ههروه ها ئه حمده ههزی له نای بوو، پوژانه ده پویشته
سه ری و ګرنگی به بالنده و په له وه ره ګان ددها و نای ده ژهن!

زور سه یر بوو، ویستم منیش بیمه خاوه نی هه زه ګاڼی و به شداری
به خپو ګردنی مهل و په له وه ره ګاڼی بکه م، سوڼه یه ک هه بوو رقی لیم
ده بوو یه وه و هیږشی ده ګرده سه رم، ئه مهش نه وه ک بو من بو هه موو
که سیش وه ها بوو، ګالته مان به ئه حمده ده ګرد و پی پی پیډه ګه نین،
که چی ئه حمده له خویندنی شدا سه رکه وتوو ده بوو.

هه رکه سی ګمان له خیزانه که ده خاوه نی هه ز و خولیای تایبته
به خو مان بووین، دایکم - خوا لی خوش بیته - زوری هه ز له پاقری
بوو، هه موو پوژیک وه ګهل یار مه تی ده رانیدا مال هه کی پاک ده ګرده وه،
له چی شتخانه که ش، به ده سستی خو ی چه ندان جوړ له خوړاکی بولی
ده ناین.

باو کی شم - خودا وه ند بی وه خشیت - زوری هه ز له یاری زوران بازی بوو،
هه رچه نده هه زه ګاڼی له سه ر جه سته ی ئیمه شوینی کی دیاری
هه بوو!! ههروه ها هه زیشی له سه یر ګردنی یاری بوو له ته له وزیونه وه،
زوری هانده داین بو ئه نجامدانی هه زخواز و هیوا یه ته ګانمان.
سید فه قی برا ګه وره یه کی ګ بوو له پاله وانانی میسر بو ئه سکواش.
خوشکه ګه وره که م هه زی له به خپو ګردنی پشپله بوو، به جوړیک له یه ک
کاتدا سی پشپله مان هه بوو له مالدا.

زۆر سه یربوو کاتییک میردی کرد شووه که ی زۆری بق له پشیله بوو،
ته نانه ت لیی دهرساش، نه یده هیشت وه گهل خۆیدا بیبات بو
ماله که ی، به لام خوشکه که م پیداکری کرد بو بردنی پشیله کان دگهل
خۆیدا، میرده که ی پیی گووت: یان من یان پشیله کانت، خوشکه که م
گووتی: پشیله کان!! لیروه وه باوکم دهستی وهردایه دۆخه که وه و توانا
زۆرانبازیه که ی خوی به کارهینا، راسته وخو خوشکه که م قایل بوو!!

من بوخۆم پالنه وانی میسر بووم له تیئسی سه رمیز، مه شقی جودۆ و
کاراتی و پاکردن و مه له وانی و وینه کیشتان و نوسین
به هیله جوراوجوره کانی عاره بیم ده زانی، پروام وایه خۆم و خوشک و
براکانم به بی ئه وه ی هیچ له باره ی ئه م هیزه وه بزانی سودمان له م
حه زخوا و هیوایه تانه مان وهرده گرت و به هۆیه وه ده ماره کانمان
هه لده سوپاند (بیگومان تاراده یه ک!!)، به ته واوه تی له ره فتار و ئاکاره
نه رینییه کان دووری خستبوینه وه، له شیوه ی: جگهره کیشتان،
خووگرتن به تلیاکه وه، یان خواردنه وه ی مه ی.

له راستیدا ئه وکه سه ی ده لییت: زۆر سه رقاله و کاتی ئه نجامدانی
هیوایه ته کانی نییه، ئه و زۆر دووچار ی نه خوشی دل و په ستانی
خوین و برینی ده ماری و شه کره و .. هتد ده بیته وه له نه خوشیه
جهسته یی و ده روونییه کان، ده بینیت ئه م که سه زۆر تووریه
جاله به رامبه ر خۆیدا بییت یان ئه وانی تر، ده شی بینیت هه میشه

نیگه ران و دله پراوکی داره، ته نها بیر له کار کردن ده کاته وه جا له کاتی کار دابییت یان له دهره وهی کات.

کار و ئاسوودهیی دوو پرووی یه ک دراون،

له کاردا نه نجام ده دهی، گه شه ده کهی وه پیش ده کهوی،

له ئاسوودهیی پاش له کاردا، حه ساوه و هیمن دهر وون ده بی

یارمه تیت ده دا بو کاره کهت، دابین کردنی ته ندروستی

بو تاکه ژیا نه کهت

ئه مه م به دوا یین ریئماییی و وه سیئتی ده ریئماییه کهم دانا وه؛ چون باش ده زانی می شکی مروؤ پشت به سته به دوا یین تاقی کردنه وه و ئه زمون، ده مه ویت ئه م ریئماییه به مانا راسته قینه کهی وه ربگریت، ئه و کاره نه نجام بده که حه زت لییه تی: جا مه له کردن بییت یان یاری تینس، وه رزش بییت یام تی پرامان، یوگا بییت یاو پیاسه، چیاوانی بییت یان خزانی سه ر به فر، خویندنه وه بییت یا وه کو نوسین، یام وینه کردن یساو به خیو کردنی بالنده کان، یساخورد ته نانهت سه یر کردنی خورئاو ابوون بییت به و مه به سته ی له خودا زیاده تر تی پرامینیت، گرنگ ئه وه یه هه لبرژی ریت و ده ست پیبکه ی و دلنیا بییت له وهی تو به بریار دانه کهت دلخوش ده بییت.

بهرنه نجام و کوتاوشه

((سهرکه وتن ههرچییهک بیټ، گهر مروؤئیک پیی پابگات، سهره تاکه ی
ئهو شویننه بووه که لیی بووه، جا شویننه که ههرچی و کوئییهک بیټ،
گرنگ ئه وه یه بهرهم ودا هیئانی به خشیوه پیی))

د. ئیبراهیم فهقی

له پهرتوو که کهیدا ((ئه مانه بهرام بهر نه کهرده نی وه ستانه وه)) نوسهر و
مامؤستا سامی بوچه یری چه ن دین چیرۆکی کاریگهرمان بو
ده خاته پروو، باس له وه ده کات: گهر مروؤ بیه ویت هیزه کانی هه ناوی
وه گهر بخات ئهوا ئه نجام گه لیکی وه ها بهرده ست ده خات به خه ونی
خویشیدا نه ها تووه، ئه وان ه ی ده وروبهریشی به ئه ندیشه یاندا
نه ها تووه.

له نیو ئه م چیرۆکانه دا چیرۆکیک هه بوو مامؤستا بوچه یری ناوی
(مانش به زین) ی لینا بوو، لی ره دا باسی چیرۆکی پاله وانی مه له وان
موسته فا ئیبراهیم خه لیل ده کات، به وه ی له سائی یه که می خویندنی
زانکویدا لاقه کانی به هو ی لی دانی شه مه نده فهره وه له ده ست داوه و

په ککه وته بووه، په نگه دۆخه که لیږده دا به کو تا راگه یشتبایه، به لام ئەم
په ککه وتنه ی بووه هوی سهره تای سهرکه وتنیک کی گهره تر.

پوژگار تیپه پری و موسته فا دوو چاری چه ندین له مپهر و کی شه ی
هه مه چه شن بوویه وه جا له خویندنه وه بیگره تاوه کو دۆخی دهروونی،
به لام به یشتیوانی و کو مه کی خوداوه ند و پیداییری خوی دۆخه که ی
تاده هات باشترو باشترده بوو، موسته فا دهستی دایه مه شق کردن و
پوژانه بوچه ند کاتر میړیک مه له ی ده کرد، پوژیک له مه شقه کانی
مه له وانی بوویه وه و له کاتی گه رانه وه ی بۆمال ترۆمبیلێک لی ی دا و
شانی شکاند و چه ند مانگیک به هوییه وه له چاره خانه مایه وه. موسته فا
به م لیږدانه ش نه که وت، به لکو به رده وام بوو، سهرله نوی مه شقی ده ست
پیکرده وه و خوی بو به شداری کردن له پالنه وانیتییه کی ناو خویی
ئاماده ده کرد، شاره زای تازهی په یدا کرد، ئاماده ی نه انجامدانی
ئه وکارانه بوو که سانی دیکه ئاماده ی نه بوون، ئه ویش مه له کردن بوو
به درێژایی مانش.

یه که مین تاقیکردنه وه ی سالی ۱۹۸۶ بوو، به لام به هوی که می
دهسته بهری پاره و نزمی ئاستی داراییه وه نه یتوانی گه شته که ی
نه انجام بدات؛ چون تائه و کاته ش هیچ که س پرۆای نه بوو موسته فا
سهرکه وتوو بیئت، به لکو هه موان پرۆایان وابوو خه رجیه کان به هه ده ر
ده درین بویه که س یشتیگیری نه ده کرد!! موسته فا بیزارنه بوو،
به رده وام بوو له مه شق. موسته فا خه لیل چوه نیو پوژنامه ی

ئەھمەت ۋە لەۋىدا كارى دەكرد، جارىكيان چىرۇكى خۇي بۇ
سەرنوسەرى پۇژنامەكە گىپرايەۋە ۋە ئەۋىش بىرۋاي پىكرد ۋە داۋاي
كرد بەھەموو شىۋەيەك يارمەتى مۇستەفا بەن.

پۇژگار تىپەرى ۋە پۇژى بەشدارى كردن لەمەلەۋانى مانىش ھاتە
پىشەۋە، پاش تىكۇشانىكى زۇر ۋە زۇرانبارزىيى كردن دگەل
شەپۇلەكاندا، تۋانى لەكەنارەكانى بەرىتانىاۋە بۇكەنارەكانى
فەرەنسا (كالىيە) بەبى لاقەۋە بىپەرئىتەۋە، بەمەش بەپشتىۋانى خواۋەند
بۈۋە يەكەمىن مەلەۋان لەمىژۋى مۇقايەتيدا كەبەبى لاقەۋە
لەدەرياي مانىش بىپەرئىتەۋە.

لەراستيدا كۇتايى پۈۋداۋەكە سەرەتاي چۈۋنە نىۋ مىژۋەۋە بو،
سەرەتاي كردنەۋە دەروازەى ھىۋا ۋە ئۈمىدەكان بو بۇكەم
ئەندامان ۋە پەككەۋتە ۋە ساغەكانىش.

ھىلىسن كىلىر دەبىژىت: ((ھەندىك ھەن دەبىستىن ۋە بى دەنگ
نابىن، سەيردەكات ۋە نابىنى، ھەست دەكات ۋە ھەستى نىيە، بۇم
دىاركەۋتۈۋە كە كۈيىر نابىناى چاۋان نىن بەلكو دل كۈيىرانى))، ئەم
ۋشانەى نامەيەكى ھۇشاركردنەۋە بو بۇبەخەۋەرە بى ئاگاكان،
بۇئەۋەى چىتر كاتى خۇيان بە سكال ۋە گازندەۋە بەسەرنەبەن ۋە
نەكۇژن.

زىنۇ گۈۋتۈۋىيەتى: ((ژيان ۋەكۈ پارەى دراۋ ۋەھا دوو پۈۋى ھەيە،
پۈۋى يەكەمى خەم ۋە پەژارەيە، پۈۋى دوۋەمى خۇشى ۋە كامەرانى

یه، مروؤ له هیج کامیکیان تی ناگات گهر نهوی تریشیان نه بیئت))،
پلاتوش ده فهرمویت: ((هموو سهره تایه ک کوتاییه کی هیه، نه
کوتاییه ش سهره تای شتیکی نویتره)).

((هه ندیک کهس کاته کانی خوئی ده کوژیئت بو خوئاماده کردن،
به رمه به سته ی با شتر برژیئت، به لام له ساتانه دا ناژیئت که رهنگه
دواساتی ژیان بیئت))

د. ئیبراهیم فهقی

ئییستاکهش بالیت بیرسم:

﴿ بریارت داوه سهره تایه کی نوئ دهست پیبکهیت؟

﴿ بریارت داوه له کوشتنی سی بنه ماگرنکه که وه دورکه ویت، هیزی
بنه ماکان وه کاربخهیت؟

﴿ بریارت داوه تواناو بههره گرنکه کانت به کاربینی و بوونه وه ره که ی
هه ناوت به کاربخه ی، ئامانجه کانت به دی بینی، جی په نجه ی ئیرییت
له گیتییدا به جی بیلی؟

﴿ بریارت داوه پشت به خودا ببه ستیت و په یوه ندیه کانت وه گه لیدا
باشتر بکهیت؟

﴿ بریارت داوه پوژه کانت نوئ بکه یته وه، به شیوه یه ک واهه ست
بکهیت تازه له دایک بوو بیت؟

پتر له جاریک ئهم پهرتووک به خوینه ره وه، تاوه کو زانیاری و
ستراتیژییه ته کان ببه به شیک له تو.

﴿ د لنیایه له وه ی پوژیک هه ردیت کی شه و ترس و نه هه مه تیت
دوو چار بیته وه!!

به په ناگرتن به خوا وه ند ئه وزانیاریانه ی به ده ست هینا ون به کاری
بخه و سوودیان لی وه ربگره.

﴿ گهر دوو چاری دوخی ناخوش و نه ویستراو بوو یته وه موستافای
مانش به زینت یاد بکه ویتته وه، که به بی لاقیش توانی له مانش

بیه‌ریته‌وه، جه‌ماله به‌یزانیت له‌یادییت که‌هه‌موو ژییانی ته‌رخان کرد
 بو به‌خیوکردنی په‌ککه‌وته‌کان. عومهر عه‌بدوالعەزیزی نابینات له‌یار
 بییت که‌چه‌ندین داهینانی له‌بواری نه‌له‌کترونی (ورده‌میشکه) دا
 کردووه و هه‌موو نابینایه‌ک ده‌توانیت داهینانه‌کانی به‌کاربێنی. بیر
 له‌په‌یامبه‌رمان موحه‌مه‌د (د-خ) بکه‌ره‌وه که‌چوون هه‌موو جووره
 نازاریکی چیشته، نازار گه‌لیک مرو‌قانی دی تامولی ناکهن، به‌لام وی
 پشتی به‌خودا که‌ی به‌ست بوو، بو‌یه به‌په‌ناگرتنه‌ خواوه‌ند سهرکه‌وت
 و له‌سهر ده‌ستی نه‌وته‌وه‌ی ئیسلامی دیارکه‌وت گه‌شه‌ی سه‌ند.

سَرائِيِيَه تَه كَانِي بِيَر كَرْدَنَه وَه
تَه كَر پَوژِيَك بَه دَوخِيَكِي دَهرووني نَه خَواوَرَاوَدَا تِي پَه رِيوِيَت،
لَه خَوَت بِيَر سَه:

﴿ نَايَا بِيروكَه نَه رِيْنِيَه كَان لَه خَواوَه نَدَم نِيَزَك دَه كَاتَه وَه؟ بِيگومان
وَه لَامَه كَه ت نَه خِيَر دَه بِيَّت! ﴾

﴿ نَايَا بِيروكَه نَه رِيْنِيَه كَان تَه نَدرو سَتِيَم بَاشَتَر دَه كَات، نَه خِيَر! ﴾

﴿ نَايَا بِيروكَه نَه رِيْنِيَه كَانَم يَار مَه تِيَم دَه دَات بَو بَه دِي هِيَنَانِي
ئَامَان جَه كَه م، نَه خِيَر! ﴾

﴿ نَايَا بِيروكَه نَه رِيْنِيَه كَان يَار مَه تِي دَه رَم دَه بِن بَو كَه شَه وَ
پِيَشَكَه وَتَن، نَه خِيَر! ﴾

دَوَاتَر هَه نَاسَه يَه كِي قَوول هَه لَكِي شَه وَ تَادَه تَوَانِيَت بَا هَه وَاكَه لَه سَنگَتَا
بَمِيْنِيَّتَه وَه، دَوَاتَر هَه نَاسَه كَه تَوِر دَه رَه دَه رِي وَ سِي جَار بَلِي:

((سَوِيَاَس وَ سَتَايَشِي بِي پَايَان بَو خَواوَه نَد(الْحَمْدُو لِلّٰه)، سَوِيَاَس وَ
سَتَايَشِي بِي پَايَان بَو خَواوَه نَد(الْحَمْدُو لِلّٰه)، سَوِيَاَس وَ سَتَايَشِي بِي
پَايَان بَو خَواوَه نَد(الْحَمْدُو لِلّٰه)). دَوَاتَر تِيَشَك بَخَه رَه سَه رَه وَه ي
دَه تَه وَيَّت نَه وَه ك نَه وَه ي نَاتَه وَيَّت؟ تِيَشَك بَخَه رَه سَه رَه ئَامَان جَه كَانَت،
تَوَانَا كَانَت بَكَه رَه كَر دَار، پَه نَا بَه خَوَاب كَرَه بَه مَافِي پَه نَا كَر تَن، دَه بِيَّتَه
بَه هِيَز تَرِيْن وَ سَه رَكَه وَتَوَو تَرِيْن كَه سَايَه تِي، پَه يَا مَبَه رِي مَه زَنَمَان (د-خ)
فَه رَمَوِيَه تِي : ((كِي گَه رَه كِي بَوو بِيَّتَه بَه هِيَز تَرِيْن كَه س بَا پَه نَا
بَه خَوَاب كَرِيَّت)).

بىز بىزنىڭ ئىزاۋەتتە پىششىقلىنىپ رەھبەرلىككە بىگە و خۇشخەستى ئىزاۋەت
بىز خۇاۋەندە مەننىت، دواتر چىزۇقنى خەبەرەت و ئىگەشەن بىز رەھبەر
بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن رەھبەرەت بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن
بىز سىرگەرتىن دواتر مەلەھبەرەت بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن
بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن

بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن
بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن
بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن
بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن

بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن

بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن

بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن

بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن بىز سىرگەرتىن

تېبېنې بېرۈکه کانت بکه بهرله وهی بګۆرېت بۇ چرېبرګردنه وه
چرېبرګردنه وه تېبېنې بکه بهرله وهی بګۆرېت بۆه ست
هسته کانت تېبېنې بکه بهرله وهی بګۆرېت بۇ کردار
کرداره کانت تېبېنې بکه بهرله وهی بګۆرېت بۇ نه نجام
ته نجامه کانت تېبېنې بکه بهرله وهی ژيانت ديارى بکات.

تۆنه و ناوېشانه نيت که خوت بۇخوت داناه يان نهوانى تر پېيان به خشيويت
تۆ خەم يام نېگه رانى ياو دارووخان يان دلەپراوکی ياھ شکست نيت
تۆ ته مەن يان کيش ياو شيوه يام قه باره و رهنګت نيت
تۆ رابردوو و ئېستا و داهاتوش نيت
تۆ باشتريں بوونېکى خوداوه ند بووناندويه تى

ګەر مروقيک لہم سەر زهوينه دا هه موو شتيکى بۇ بهرده ست بېت
نهوا توش ده توانى بهرده ستى بخهى، به لکو به پشتيوانى خوا باشتريش
به ده ست بهيىنى

هه ميشه با له يادت بېت که:

شهو سهره تاي رۆژه

زستان سهره تاي هاوينه

نازار سهره تاي خوشيه

کيشه سهره تاي باشى و بى ملاميه

ګه شېبېنى بۇچاکه خوازی ده سپيکى هيزى خووديه
بۆيه

وهها بڑى دوا سالى ژيانته، به خوشه ويستى خوداوهنده وه بڑى
به خووگرتن به ناکاره ګانې په يامبه ر(د-خ) وه بڑى
به هيواه بڑى

به تيکووشان و نارامګرى و خوشه ويستيه وه بڑى
به هاي ژيانته له پيش چاوييت و پړى ژيانى خوت بګره

له بلډوگراوه کانی

کتابي ژانرې: فیرکاري - رومان - جیوک - فلسفه - فقه - رمانه وانی - مثالان

کتبخانه‌ی به‌ختیاری

Bakhtary Book Shop

سلیمانی - شه‌قامی مه‌ولوه‌وک - به‌رام‌به‌ر چاپه‌مه‌نی دیلان

۰۷۴۸۰۱۵۵۷۰۵ - ۰۷۷۰۵۰۰۰۱۲۲

ستراتیژییه‌ته‌کانی

بیرکردنه‌وه

د. نیراهیم فقهی

وهر کتبخانی د کرمیان محمد احمد

د. نیراهیم فقهی

ژیان به‌بی دل‌ه‌راوکی

وهر کتبخانی د کرمیان محمد احمد

نوخې (2500) دیناره